

Dumitru Sandu | Marian Vasile | Corina Ilinca

INTEGRITATEA ACADEMICĂ LA STUDENȚI

SONDAJ ÎN UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

Universitatea din București

INTEGRITATEA ACADEMICĂ LA STUDENȚI
Sondaj în Universitatea din București (INTEGUNIV)

Dumitru Sandu

Marian Vasile

Corina Ilinca

editura universității din bucurești®

2019

Proiect CNFIS-FDI-2018-0165 „Calitate, integritate, transparență”

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SANDU, DUMITRU

**Integritatea academică la studenți : sondaj în Universitatea din
București (INTEGUNIV) / Dumitru Sandu, Marian Vasile, Corina Ilinca. -
București : Editura Universității din București, 2019**

Conține bibliografie

ISBN 978-606-16-1015-0

I. Vasile, Marian

II. Ilinca, Corina

Cuprins

Capitolul 1. Culegerea și prelucrarea datelor	7
Capitolul 2. Practicarea integrității academice (IA) de către studenți	9
2.1. În loc de introducere: dialog cu sine despre integritatea academică	9
2.2. Sinopsis.....	10
2.3. Integritatea academică a studenților.	11
2.3.1. Practică și reprezentări în ansamblu	11
2.3.2. Practică și reprezentări pe grupuri.....	15
a) Integritatea academică pe ciclu de studii.	15
b) Integritatea academică și instituționalizarea integrității academice.....	18
c) Integritatea academică și disciplina profesională.....	20
2.4. Frauda intelectuală, o privire mai în profunzime	21
2.5. Concluzii și direcții de acțiune.....	26
2.6. Anexa 1: Variabile utilizate în analize	28
Capitolul 3. Cultura integrității academice la studenți.....	33
3.1. Premise teoretico-metodologice.....	33
3.2. Între acceptarea și respingerea ideologiilor proplagiat.....	37
3.3. Gravitatea abaterilor de la normele de integritate	41
3.4. De unde vin diferențele în gradul de integritate?	45
3.5. Spre o înțelegere a tipurilor de (ne)onestitate academică.....	50
3.5.1. Ce spun datele agregate la nivel de facultate	51
3.5.2. Inconsistențe ideologie-practică la nivel individual.	52
3.5.3. Preocupările instituționale legate de IA.....	55
3.5.4. Mediul ideologic și social al fraudei intelectuale.	56
3.5.5. Inconsistențe între ideologii ale IA la nivel individual.	57
3.6. Concluzii și implicații pentru politici educaționale.....	60
3.6.1. Cultura integrității academice contează foarte mult pentru (ne)onestitatea practicilor.	60
3.6.2. Ideologiile instituționale ale plagiatului influențează semnificativ ideologiile procedurale de (ne)onestitate, adoptate de către studenți.	61
3.6.3. Prin cauzalitate, propensiunea spre (ne)onestitate este un fenomen social total.	62
3.6.4. Integritatea academică nu este diferențiată numai gradual ci și tipologic.	62
3.6.5. Cât și cum contează efectul de facultate în IA?	64

3.7. Anexa 1. Indici folosiți în analiza datelor.....	64
3.8. Anexa 2. Similitudini între profilele de IA la nivel de facultate	66
Anexă cu distribuția răspunsurilor în sondajul INTEGUNIV	69
Chestionar pentru profesori - distribuțiile răspunsurilor adăugate	70
Chestionar pentru studenți - distribuțiile răspunsurilor adăugate	80

Cuvânt înainte

Cum se raportează studenții la dezideratele eticii academice? Dar profesorii din universitate? Care sunt practicile comportamentale pe care respondenții le mărturisesc și care sunt situațiile lor atitudinale față de normele de corectitudine academică? Cu ce alte date statistice se corelează fluctuațiile nivelului de toleranță față de fraudă intelectuală? Ce implicații de cultură organizațională pot avea informațiile colectate? Cum ar putea contribui analiza acestor date la conturarea unor politici educaționale eficiente în instituțiile de învățământ?

Acestea sunt întrebările la care cercetarea sociologică întreprinsă de cei trei autori le caută răspunsul. Câteva aspecte ies frapant în evidență din concluziile către care conduce investigația. În primul rând, toleranța față de fraudă intelectuală scade vădit pe parcursul ciclurilor de învățământ universitar, de la licență la masterat și apoi la doctorat. Asta e o veste bună. Înseamnă că mediul academic are, totuși, un impact pozitiv asupra conduitei morale a studenților. Acest trend poate fi explicat deopotrivă, e drept, prin selectivitatea pe care o antrenează construcția în trepte a educației terțiare. Nici înțelegă în felul ăsta vestea nu e tocmai rea, că sunt eliminați din sistem prioritar cei înclinați spre înșelăciune și că cei care rămân - cei mai "buni" și mai motivați - sunt și cei mai corecți.

O a doua concluzie, interesantă și ea, chiar dacă previzibilă, este că studenții sunt mai corecți în măsura în care sunt și mai bine informați privind cerințele de comportament recomandate de universitate. "Previzibilă", spuneam? Poate. Să nu uităm, însă, cât de ușor uităm, noi, profesorii, noi, "managerii educaționali", că ceea ce s-a înrădăcinat în noi în decenii de activitate nu e nici pe de parte de la sine înțeles pentru niște tineri la început de drum.

O a treia concluzie, care le poate întări pe cele precedente, e că toleranța la fraudă e invers proporțională cu prezența la seminar. Asta vrea să spună că expunerea mai largă la experiențele de învățare pe care le propune universitatea are eficiență nu doar cognitivă ci și etică.

În fine, studiul mai arată și că toleranța / intoleranța la fraudă variază și în raport cu experiența de internaționalizare: sunt mai exigenți cu ei înșiși și cu ceilalți, sub aspect moral, nu doar studenții care au avut burse în străinătate, ci și cei care își doresc să le aibă.

Studiul, pe bază de chestionar on-line, a avut drept subiecți studenții și profesorii din Universitatea din București. Putem deriva din el un răspuns și la întrebarea "Cum stă comunitatea UB la capitolul etică și integritate?" Din păcate, nu. Veți găsi în acest studiu, așa

cum se face de regulă în cercetările sociologice, foarte multe estimări cantitative. Din păcate, nu avem niciun etalon după care să putem judeca dacă cifrele rezultate sunt mari sau mici. Pentru că nu avem termen de comparație.

Sperăm ca și alte universități românești să se aventureze în demersuri similare. După știința mea, Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj are deja în desfășurare o astfel de investigație. Poate, încet-încet, ne vom obișnui cu toții să jucăm, cum se spune, "cu cărțile pe masă", în interesul comun nu numai al instituțiilor de învățământ superior, ci și al societății românești în ansamblul ei.

Mulțumesc din suflet echipei de cercetare pentru dedicația și priceperea de care a dat dovadă, în beneficiul Universității din București. Avem acum date certe că eforturile de a informa studenții despre ce se așteaptă de la ei dau roade, că interacțiunea de la seminare formează nu doar minți ci și caractere bune și că intrarea în contact cu spații de învățământ de peste hotare este benefică sub multiple aspecte.

În 2019 UB intenționează să continue ceea ce a început, împărtășind ce am aflat și învățat pe parcurs nu numai altor universități din România, ci și unor licee de top din București. De la care vrem să aflăm, la rândul nostru, cum văd acestea chestiunile spinoase legate de etica studiului, de deontologia muncii intelectuale.

Prof. dr. Liviu Papadima

Prorector Universitatea din București

Director al Proiectului CNFIS-FDI-2018-0165 - Calitate, integritate, transparență

Capitolul 1. Culegerea și prelucrarea datelor

Corina Ilinca

Chestionarul¹ a fost disponibil pentru completare în perioada 25 octombrie – 11 noiembrie 2018. Mesajul trimis către participanții la studiu a conținut detalii privind scopul cercetării, modalitatea de culegere a datelor, opțiunile platformei, utilizarea strict în scopuri statistice a informațiilor, asigurându-se confidențialitatea deplină. Invitația de participare a fost trimisă în prima zi de început și apoi în 3 alte seturi de mesaje de reminder către adresele de e-mail din baza de date curentă a Biroului de Statistică al Universității, cu datele studenților din anul universitar 2017-2018 (13.212 adrese de e-mail; un total de 11.040 rămânând în final, în urma a 273 dezabonări și 1.899 de mesaje ce nu au putut fi transmise – *bounced emails*) și cu baza de date a profesorilor în formă actualizată (1.969 adrese de e-mail, cu 1.914 adrese active în final, în urma a 47 dezabonări și 8 mesaje ce nu au putut fi transmise). Concomitent, situația răspunsurilor a fost revăzută periodic astfel încât să se cunoască numărul de răspunsuri în cadrul echipei de proiect. Reprezentanți ai facultăților (studenți, profesori și membri ai conducerii facultăților) au fost rugați de către echipa de proiect să sprijine demersul prin diseminarea link-urilor de completare a chestionarului și invitarea colegilor și colegilor să ia parte la studiu. În cadrul cercetării, domnul Rector Mircea Dumitru s-a implicat direct prin semnarea mesajului de invitație la participare și domnul Prorector Liviu Papadima prin diseminarea accentuată a invitațiilor de participare către grupurile cu mai puține răspunsuri adunate. Trimiterea invitațiilor prin diferite canale de informare și repetarea mesajelor de aducere aminte au reprezentat aspecte metodologice importante pentru eșantionul de respondenți rezultat, astfel încât se poate observa o îmbunătățire a situației răspunsurilor pe măsură ce invitațiile erau retrimise în mod focalizat la nivelul facultăților.

Culegerea datelor a avut o procedură de colectare într-o manieră similară celei realizate de Biroul de Statistică - Universitatea din București (2017, 2018) pentru barometrele de opinie pe diferite teme prin trimiterea directă a invitațiilor de participare pe e-mail și prin implicarea studenților în diseminarea link-urilor. În acest fel, profesorii și studenții

¹ Formularul de chestionar aplicat în cadrul sondajului INTEGUNIV a fost elaborat de echipa de cercetare sociologică formată din D. Sandu, M. Vasile și C. Ilinca – prin consultarea colegilor din proiectul de dezvoltare instituțională „Calitate, integritate, transparență”. În elaborarea chestionarului s-a pornit de la un draft mai vechi de formular realizat în 2005 de profesorii Septimiu Chelcea, Valentin Mureșan și Dumitru Sandu.

universității au fost implicați în două valuri consecutive în cercetări sociologice, familiarizându-se treptat cu studii de acest gen, recente ca magnitudine și implicare în cadrul universității. În studiul curent privind integritatea academică s-a pus accentul și pe implicarea profesorilor pentru diseminarea către studenți pentru gestionarea numărului de respondenți la nivel de facultate. Deși numărul de respondenți a fost în creștere, se observă o scădere semnificativă a numărului de respondenți care finalizează chestionarul în fiecare studiu, de la un set de întrebări la altul fiind evidentă o dezangajare în răspuns. Dacă ne uităm la raportul între numărul de respondenți de la începutul chestionarului și numărul de respondenți dinspre finalul chestionarului comparativ între barometrul de opinie din anul curent și studiul privind integritatea academică, observăm o rată de captare mai mare a barometrului, însă cu un număr inițial de respondenți mai mic, dar cu un chestionar mai lung.

Chestionarul a fost implementat în platforma QuestionPro, platformă ce poate fi utilizată de membrii comunității academice a Universității din București în baza unui acord de parteneriat. Platforma permite crearea de formulare online care să conțină cerințele tehnice privind întrebările incluse în chestionarul studiului și transmiterea mesajelor către grupuri mari de participanți. De asemenea, printre beneficiile platformei se numără și posibilitatea de a obține în mod automat și imediat baze de date în format SPSS cu structura chestionarului.

Cu privire la analiza datelor, fiecare subcapitol conține metodologia proprie de analiză și detaliile necesare pentru înțelegerea analizelor propuse și a interpretărilor oferite datelor. În principal, analizele realizate includ statistici descriptive, analize multivariate cu regresii pentru explicarea variației fenomenelor studiate, analize factoriale exploratorii pentru crearea de indici specifici și analize cluster pentru identificarea de tipologii. Analizele au fost realizate pe eșantioane ponderate care țin cont de raportul între numărul de studenți sau profesori din eșantion și numărul de studenți sau profesori din populația membrilor comunității academice a Universității din București.

Lucrări citate:

- Biroul de Statistică - Universitatea din București. (2017). Raport (februarie 2017). Retrieved September 12, 2017, from http://www.unibuc.ro/n/organizare/senat-ub/docs/2017/apr/28_09_40_06Raportul_Biroului_de_Statistica.pdf
- Biroul de Statistică - Universitatea din București. (2018). Raport (martie 2018). Retrieved November 14, 2018, from <http://www.unibuc.ro/wp-content/uploads/sites/7/2018/04/Raportul-Biroului-de-statistica-2017.pdf>

Capitolul 2. Practicarea integrității academice (IA) de către studenți

Marian Vasile

Autorul este singurul responsabil pentru modul de analiză și interpretare a datelor în cadrul acestui capitol.

2.1. În loc de introducere: dialog cu sine despre integritatea academică

În facultate a fost prima dată când, sistematic, la cursuri diferite mi s-au oferit alternative de lectură și nu mi-a fost impus un manual. Cuvântul „depinde” a prins rădăcini în logica mea. Această situație a fost altceva atât față de școala generală cât și față de liceu, unde trebuia „să învățăm după manual”. Aveam o referință standard și, de multe ori, trebuia să o reproducem în teste scrise, eseuri, referate, teze. Spiritul critic nu părea să fie un obiectiv didactic, iar principiile integrității academice erau tratate marginal. Sigur, toți profesorii ne sancționau pentru copiat la teste sau temă nefăcută, dar cam la asta se referea integritatea academică în ciclurile preuniversitare. Am avut și cadre didactice care ne încurajau să nu luăm „de-a gata” ceea ce spun alții, să consultăm mai multe surse. Dar acestea erau mai degrabă excepții, notabile ce e drept.

Așadar, aceasta era „ideologia” despre învățare, despre drumul către nota bună, atunci când am intrat la facultate. Nu îmi aduc aminte să îmi fi explicat cineva până atunci că nu este în regulă să reproduci ceea ce a scris altcineva. Poate e doar memoria de vină. În facultate nu am avut un curs de integritate academică sau tehnici de redactare, dar profesorii/profesoarele și asistenții/asistentele acestora ne aduceau mereu aminte să nu copiem, să nu luăm de pe „internet” (era mai puțin cazul atunci), să nu plagiem. Unul dintre profesori chiar ne-a învățat să fișăm materialul evidențiind conceptele esențiale și citatele reprezentative.

Mă aștept ca aceasta să fie situația pentru mulți dintre studenți, dacă nu majoritatea. Facultatea trebuie să instruiască studenții prin cursuri, să transmită care sunt regulile și sancțiunile aplicate pentru abaterea de la integritatea academică. Astfel studenții vor avea filtrul prin care să diferențieze comportamentele incorecte care sunt prezentate sau practicate ca fiind corecte în diferite instanțe (comportamentul colegilor, comportamentul profesorilor, presă) de cele acceptate de comunitatea academică. Sunt convins că studenții înțeleg mai bine

de la curs la curs, de la proiect la proiect, de la an la an, ce este integritatea academică și își rafinează comportamentul pe măsură. Scopul acestor analize este să identificăm căile prin care integritatea academică să ajungă la și să se „împrietenească” cu studenții și studentele.

2.2. Sinopsis

Acest capitol tratează comportamentul declarat al studenților cu privire la integritatea academică (IA). Pentru ușurința lecturii folosesc termenul *fraudă (intelectuală)* când mă refer la aceste acțiuni.

Rezultatele prezentate în acest capitol sugerează înțelegerea diferențiată a integrității academice de către studenții Universității din București (UB). O abordare diferențiată în termeni de politici de combatere a fraudei intelectuale ar putea fi eficace. O direcție privește combaterea copiatului la examene, care este un reziduu sistemic, un efect pervers, moștenit din preuniversitar. O altă direcție privește comportamentele vădite de furt și înșelăciune cum ar fi producerea de date fictive pentru cercetare sau preluarea unui material produs de altcineva în nume propriu. În fine, o direcție distinctă se referă la gestionarea corectă a textului și diferențierea clară între opera proprie și opera altora, plagiat.

Frauda intelectuală este influențată de mai mulți factori, dar cei care ies în evidență sunt comportamentul care se abate de la integritate al profesorilor, practicile de fraudă ale colegilor și cunoașterea a ceea ce nu este fraudă, respectiv evaluarea gravității comportamentelor care intră sub incidența fraudei academice. Atunci când profesorii etalează un comportament mai puțin integru, reprezentarea despre colegi este că practică fraudă intelectuală, cunoașterea principiilor integrității academice nu este corectă, iar gravitatea asociată comportamentelor de fraudă este redusă cresc șansele abaterii de la integritatea academică.

Comparând răspunsurile profesorilor cu cele ale studenților observăm decalaje între ceea ce au făcut studenții și ceea ce declară studenții că au făcut. Profesorii declară un procent mai mare de studenți care s-au abătut în ultimii trei ani de la integritatea academică față de câți studenți se autodenunță. Aceasta poate sugera un climat în care situațiile de fraudă intelectuală sunt rezolvate simplu, prin refacerea lucrării cu probleme, fără o sancțiune serioasă, trecerea cu vederea sau dificultatea identificării fraudei mai ales în ceea ce privește plagiatul.

Există diferențe între facultăți în ceea ce privește comportamentul studenților cu privire la integritatea academică. Altfel spus, există mai „multe” integrități academice în UB.

2.3. Integritatea academică a studenților.

Chestionarul adresat studenților a cules informații despre practica personală, reprezentarea practicii colegilor și gravitatea percepută a anumitor comportamente care se abat de la integritatea academică.

2.3.1. Practică și reprezentări în ansamblu

Pentru toate comportamentele incluse în listă, peste 50% din studenții UB declară că nu le practică sau le practică foarte rar (**Tabelul 1**). Respingerea cea mai puternică este declarată pentru prezentarea unui referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie și producerea de date fictive de cercetare. Aceasta este zona de furt, înșelăciune evidentă, deci de așteptat să fie mai puțin practică sau, cel puțin, recunoscută. Deși din aceeași categorie, copiatul la examen este mult mai prezent, doar 64% declarând că nu l-au practicat niciodată sau l-au practicat foarte rar. Această situație ar putea face parte din logica educației instituționalizate, un efect pervers. Fără a le căuta scuze celor care îl practică, copiatul este o formă de câștigare a timpului pentru alte activități, de salvare a situației, de corectură a dificultății de acumulare a unei cantități mari și diversificate de conținut complex. Apoi, copiatul este „învățat” încă din clasele mici ale școlii primare și liceu. Este un reziduu care se scurge și în facultate. Cele mai mari probleme sunt în zona de gestionare a textului. Cel puțin 1/3 preiau informații din diferite surse fără a indica sursa, indicând sursa dar în mod deficitar, considerând traducerea unor texte drept creație proprie sau autoplăgiindu-se.

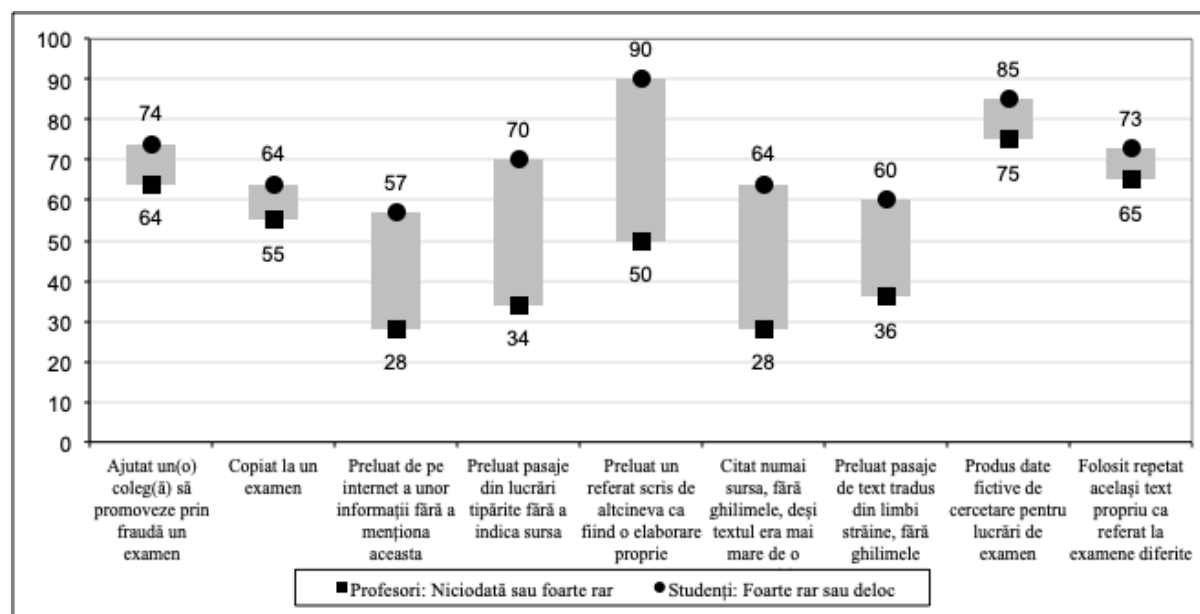
Tabelul 1. O privire de ansamblu asupra fraudei intelectuale: comportamentul meu, %, UB

Vă rugăm să ne spuneți dacă dvs, pe parcursul anilor de studenție ați ...	Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent	Total
Facilitat fraude la examen pentru colegi/colege	74	12	11	2	1	100
Copiat la un examen	64	19	13	2	1	100
Preluat de pe internet a unor informații fără a menționa acest lucru	57	23	16	3	2	100
Preluat pasaje din lucrări care nu vă aparțin, fără a indica sursa	70	18	10	2	1	100
Prezentat un referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie	90	5	3	2	0	100
Citat sursa, dar fără ghilimelele de rigoare, deși textul pe care îl prezentați ca fiind propriu este mai mare de aproximativ 10-15 cuvinte	64	21	12	3	1	100
Preluat pasaje de text tradus din limbi străine, fără ghilimele	60	20	14	5	1	100
Produs date fictive de cercetare pentru lucrări de examen sau publicabile	85	8	5	2	0	100
Folosit repetat același text propriu ca referat la examene diferite	73	15	9	2	1	100

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Exemplu de citire: 64% din studenții UB declară că au copiat foarte rar sau deloc la un examen.

Studentii se declară mai onești decât îi văd profesorii lor la anumite comportamente, aceștia autodenunțându-se într-un număr mai mic față de numărul cazurilor identificate de profesori în ultimii trei ani de activitate (Graficul 1). Aceste diferențe pot apărea și din modul de aplicare a chestionarelor și autoselecția respondenților, atât în rândul profesorilor cât și al studenților. Distanța cea mai mică între profesori și studenți este în cazul comportamentelor care pot fi cel mai bine controlate de către cei dintâi. Profesorii își pot da seama relativ ușor dacă un student copiază la un examen, predă rezultate de cercetare pe date fictive sau folosește același material la mai multe cursuri. Aceștia pot să țină arhive ale proiectelor de-a lungul anilor, își dau seama când rezolvarea se abate de la cerințe și se îndreaptă către specificul altui curs etc. Distanța cea mai mare între ceea ce văd profesorii și ceea ce fac studenții cu privire la fraudă intelectuală este înregistrată pentru gestionarea textelor, plagiat. Profesorii declară mult mai puține cazuri de onestitate față de studenți pentru preluarea de pe internet a unor informații fără a menționa acest lucru, preluarea unor pasaje din lucrări tipărite fără a menționa sursa, preluarea unui referat scris de altcineva ca fiind o elaborare proprie, citarea sursei dar fără ghilimele deși textul era mai mare de o propoziție, preluarea unor pasaje de text tradus din limbi străine fără ghilimele. În același timp 68% dintre profesorii UB declară că au sancționat în ultimii trei ani un student pentru că a comis o fraudă intelectuală prezentată în listă, pe când doar 40% dintre studenții UB au auzit despre sancționarea unui coleg pentru vreunul dintre comportamentele enumerate. Decalajul poate fi explicat prin aplicarea unei sancțiuni ușoare, cum ar fi refacerea lucrării fără acordarea unei penalități, sancțiunea fiind comunicată direct studentului. Altă explicație posibilă pentru decalaj ar putea fi acceptarea tacită a acestui gen de situații de către profesori și absența sancționării acestora, respectiv absența feedback-ului către studentul care fraudează. Datorită numărului mic de profesori care au răspuns este dificil să comparăm ce văd aceștia cu ce fac studenții pe facultăți. Cu limitele de rigoare remarcăm două lucruri: (i) profesorii din facultățile care operează cu mult text au o probabilitate mai mare să fi identificat studenți care fraudează; (ii) există situații unde profesorii declară o realitate diferită de cea a studenților.

Graficul 1. Ce văd profesorii și ce fac studenții, %, UB

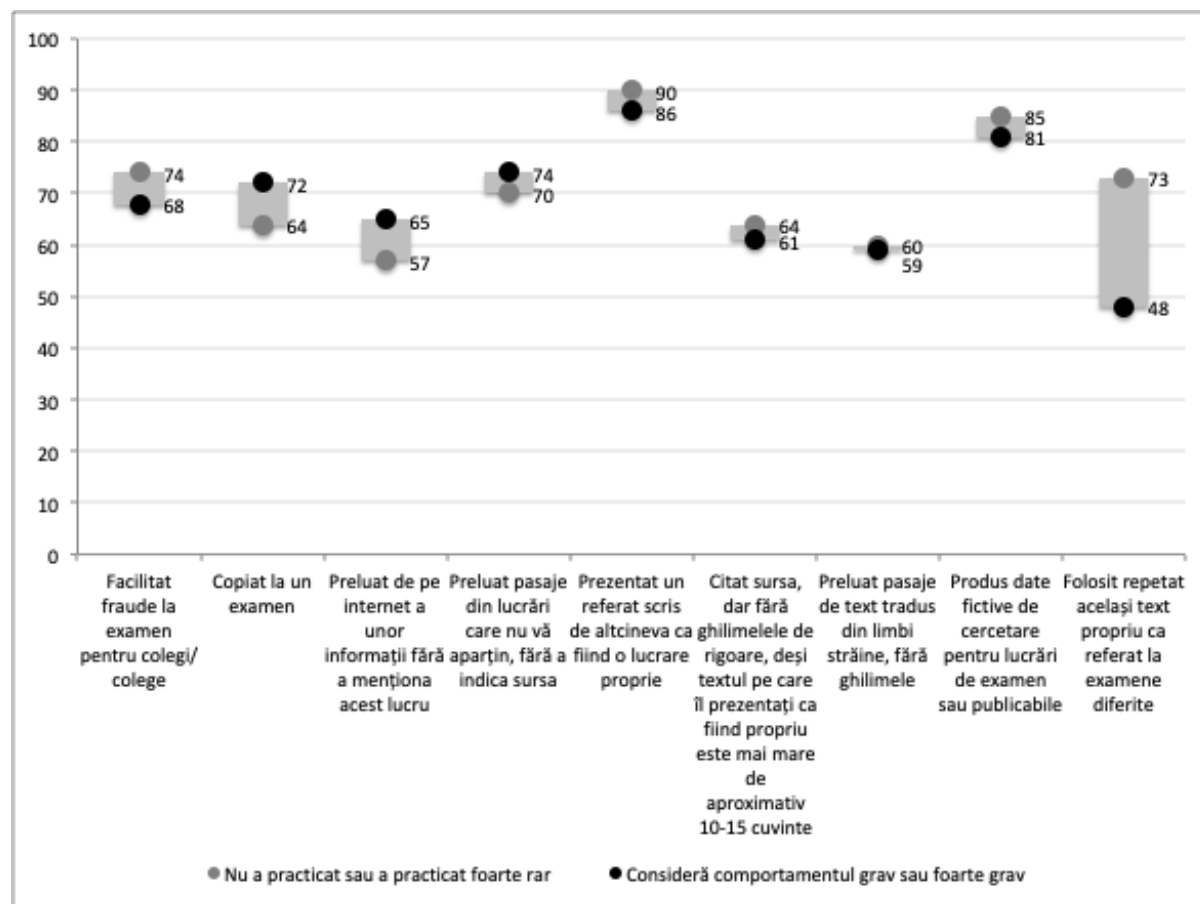

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Întrebarea pentru profesori este: „Vă rugăm să ne spuneți dacă la cursurile dumneavoastră în ultimii trei ani ați avut cazuri de studenți care au ...”. Profesorii au avut de ales între variantele de răspuns „niciodată, foarte rar, rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent”. Întrebarea pentru studenți este: „Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați ...”. Studenții au avut de ales între variantele de răspuns „foarte rar sau deloc, rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent”. Pentru comparabilitate am grupat pentru profesori categoriile „niciodată” și „foarte rar.” Exemplu de citire: 55% din profesorii UB declară că în ultimii trei ani nu au avut sau au avut foarte rar studenți care au copiat la examen, în timp ce 64% din studenții UB spun că nu au copiat la examen sau au copiat foarte rar.

Începem să ne întrebăm ce îi determină pe unii studenți să se abată de la integritatea academică operaționalizată prin comportamentele prezentate. Un factor îl reprezintă gravitatea atribuită acestora. 86% apreciază ca fiind grav sau foarte grav să prezinți un referat scris de altcineva drept o lucrare proprie, iar 81% să produci date fictive. Studenții sunt mai relaxați în ceea ce privește gestionarea textelor și plagiatul. Vedem astfel că doar 61% consideră grav sau foarte grav să citeze sursa incorect (fără ghilimele), 59% să nu distingă clar între ideile proprii și o traducere și 65% să preia de pe internet fără indicarea sursei. Folosirea repetată a aceluiași material la examene diferite este cel mai acceptat comportament, doar 48% considerându-l grav sau foarte grav. Graficul 2 prezintă comparativ practica și reprezentarea gravității și, împreună cu alte analize statistice², ne arată, la acest nivel al analizei, relația evidentă dintre reprezentare și practică.

² Conform testului *chi pătrat* de independență și a valorilor reziduale standardizate ajustate calculate în SPSS 17.

Graficul 2, Practica IA față în față cu reprezentarea gravității abaterii de la aceasta, %, UB

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Cu cerc negru este reprezentat % celor care consideră comportamentul grav sau foarte grav. Cu cerc gri este reprezentat % celor care nu au practicat sau au practicat foarte rar comportamentul respectiv. Exemplu de citire: 72% consideră grav sau foarte grav copiatul la un examen iar 64% nu au practicat sau au practicat foarte rar copiatul la examen.

Există diferențe mari între ceea ce spun studenții că fac și ceea ce cred aceștia că fac colegii lor (Tabelul 2). Reprezentarea despre colegi este că sunt mai puțin onești. Această situație îmi aduce aminte de Barometrul de opinie studențească Team Work 2004-2005 (Dușa *et al.* 2005)³, când studenții declarau în număr mai mare că există corupție în UB față de propria facultate. La mine în casă este în ordine, ceilalți se abat de la reguli⁴. Eu sunt mai onest față de colegii mei.

³ Dușa, Adrian, Octavian Marian Vasile, Eugen Glăvan, Ana-Maria Braghină, Ana-Maria Beldica, Beinur Giumali, Cristina Timofte, *et al.* 2005. *Barometrul de Opinie Studențească Team Work 2004-2005*. București: Editura Ars Docendi.

⁴ În cazul nostru diferențele pot să apară și prin metoda de aplicare a chestionarului, care s-ar putea să favorizeze includerea în eșantion a studenților mai silitori, care vin mai des pe la facultate, care au auzit cum este corect să redactezi lucrări științifice și să te porți în mediul universitar.

Tabelul 2. Comportamentul meu față în față cu reprezentarea mea despre comportamentul colegilor, %, UB

Indicați cât de frecvent credeți că se petrec, în facultatea dumneavoastră, la nivelul studenților, acțiunile descrise mai jos:	<i>Eu practic foarte rar sau deloc</i>	Ceilalți studenți practică					
		Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent	Total
Tolerarea oricărei forme de fraudă la examen pentru colegi/colege	74	36	18	21	12	12	100
Copiatul la un examen	64	26	17	25	17	15	100
Preluarea de pe internet a unor informații fără a menționa acest lucru	57	20	16	26	21	17	100
Preluarea unor pasaje din lucrările altor autori, fără a indica sursa	70	18	21	32	21	8	100
Prezentarea unui referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie	90	26	27	23	15	8	100
Citarea sursei, dar fără ghilimelele de rigoare, deși textul pe care îl prezentați ca fiind propriu este mai mare de aproximativ 10-15 cuvinte	64	20	23	30	18	9	100
Preluarea unor pasaje de text tradus din limbi străine, fără ghilimele	60	17	21	27	24	11	100
Producerea de date fictive de cercetare pentru lucrări de examen sau publicabile	85	39	27	22	8	4	100
Folosirea repetată a aceluiași text propriu ca referat la examene diferite	73	29	25	28	13	5	100

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Practica studenților este dedusă din răspunsurile la întrebarea: „Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați: ...?”. Reprezentarea despre ceea ce fac colegii este măsurată prin întrebarea: „Indicați cât de frecvent credeți că se petrec, în facultatea dumneavoastră, la nivelul studenților, acțiunile descrise mai jos: ...”. Exemplu de citire: 64% declară că nu practică sau că practică foarte rar copiatul la examen. 15% consideră că ceilalți studenți practică foarte frecvent copiatul la examen.

2.3.2. Practică și reprezentări pe grupuri

a) Integritatea academică pe ciclu de studii.

În general, numărul studenților care declară că au practicat rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent comportamentele din lista prezentată este redus (Tabelul 3). Cele mai puțin practicate comportamente sunt prezentarea unui referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie și producerea de date fictive. Există diferențe de comportamente de la un ciclu de studii la altul. Doctoranzii arată un comportament de respingere a majorității comportamentelor, prin comparație cu licența și masterul. Acest lucru este firesc pentru că doctoranzii au cea mai mare experiență educațională, sunt într-un stadiu al carierei și pe o rută profesională căreia îi sunt asociate o nevoie mai evidentă de moralitate, responsabilizându-i mai mult, au auzit probabil de dezbaterile pe tema doctoratelor presupus plagiate ale personalităților publice și posibilitatea retragerii titlului, are loc un proces de autoselecție, aceștia fiind poate cei mai angajați către un parcurs academic onest. Observăm totuși că nu se deosebesc de cei de la licență și master în ceea ce privește citarea incorectă și

tratarea traducerilor ca texte originale. Acest lucru poate fi o direcție de acțiune în UB, fiind necesară repetarea sistematică a regulilor de citare și tratare a operelor altora, prin clarificarea tipurilor de plagiat.

Tabelul 3. Practica fraudei intelectuale pe nivel de studii, comportament propriu, % din coloană, UB

Vă rugăm să ne spuneți dacă dvs, pe parcursul anilor de studenție ați ... (rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent)	Licență	Master	Doctorat
Facilitat fraude la examen pentru colegi/e	26	28	16
Copiat la examen	37	41	19
Preluat de pe internet fără a menționa acest lucru	46	43	31
Preluat pasaje din lucrări care nu va aparțin fara a indica sursa	32	31	18
Prezentat un referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie	13	9	3
Citat sursa dar fara ghilimele	38	36	32
Preluat pasaj de text tradus din limbi straine fara ghilimele	42	39	36
Produs date fictive de cercetare	19	15	3
Folosit repetat acelasi text propriu la examene diferite	27	30	21

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Întrebarea adresată studenților este: „Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați: ...?”. Studenții au avut de ales dintre variantele de răspuns „foarte rar sau deloc, rar, uneori, frecvent, foarte frecvent”. Consider ca practică categoriile rar, uneori, frecvent și foarte frecvent. Exemplu de citire: 37% din studenții la licență au copiat la examen rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent. Valorile subliniate indică probabilitate mai mică de practicare a comportamentului de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu, doctoranzii au o probabilitate mai mică să fi copiat la examen. Valorile îngroșate indică probabilitate mai mare de practicare a comportamentului de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu, studenții de la licență au o probabilitate mai mare să fi preluat de pe internet informații fără a menționa acest lucru. Interpretarea este bazată pe testul *chi pătrat* de independență și a valorilor reziduale standardizate ajustate.

Masteranzii au o probabilitate mai mare să copieze la examen. Diferențele acestea între cele trei cicluri educaționale sugerează filosofii diferite de raportare la procesul educațional și, implicit, integritatea academică. Licențiații sunt cei mai puțin experimentați, unii abia deschizând abecedarul integrității academice. Apoi, aceștia trebuie să se debaraseze de obiceiuri din niveluri preuniversitare, cum ar fi copiatul la examen sau elaborarea unor referate prin preluare masivă din cărți de comentarii, de critică, din manuale. Masteranzii, probabil, adoptă un tip de pragmatism care le permite să gestioneze adecvat ecuația timpului, mulți având servicii. Forma actuală de organizare a sistemului universitar face, cumva, necesar masterul pentru un serviciu și un salariu mai atractiv, dar nu neapărat o etapă care conduce la doctorat. Îmi bazez interpretarea pe modul în care cele trei cicluri educaționale evaluează gravitatea comportamentelor de fraudă intelectuală. Vedem cum indiferent de

ciclul de studii, majoritatea studenților consideră grave sau foarte grave comportamentele din lista prezentată (Tabelul 4). Totuși, studenții de la licență au o probabilitate mai mare să minimizeze gravitatea prin comparație cu masteranzii și, mai ales, doctoranzii.

Tabelul 4. Reprezentarea gravității fraudei intelectuale pe nivel de studii, % din coloană, UB

Cei care consideră că este grav sau foarte grav	Licență	Master	Doctorat
Facilitat fraude la examen pentru colegi/e	63	70	76
Copiat la examen	67	73	87
Preluat de pe internet fără a menționa acest lucru	58	70	78
Preluat pasaje din lucrări care nu va aparțin fara a indica sursa	67	79	90
Prezentat un referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie	79	92	98
Citat sursa dar fara ghilimele	53	66	75
Preluat pasaj de text tradus din limbi straine fara ghilimele	49	66	78
Produs date fictive de cercetare	73	86	98
Folosit repetat acelasi text propriu la examene diferite	38	55	67

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Întrebarea adresată studenților este: „În continuare, vă rugăm să evaluați cât de grave sunt, din punctul dumneavoastră de vedere, acțiunile descrise mai jos: ...”. Studenții au avut de ales dintre variantele de răspuns „nu este o abatere de la integritatea academică, de gravitate redusă, de gravitate medie, grav, foarte grav”. Aici sunt reprezentate procentele celor care consideră că este grav sau foarte grav să practice comportamentul de pe linie. Exemplu de citire: 67% dintre studenții la licență consideră că este grav sau foarte grav să copiezi la examen. Valorile subliniate indică probabilitate mai mică de evaluare ca fiind grav sau foarte grav comportamentul de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu, studenții la licență au o probabilitate mai mică să evalueze ca grav sau foarte grav să copiezi la examen. Valorile îngroșate indică probabilitate mai mare de evaluare ca fiind grav sau foarte grav comportamentul de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu, doctoranzii consideră grav sau foarte grav să copiezi la examen. Interpretarea este bazată pe testul *chi pătrat* de independență și a valorilor reziduale standardizate ajustate.

Numărul mare al studenților care consideră că ceilalți sunt mai puțini onești se păstrează de la un ciclu de studii la altul (Tabelul 5). Ceilalți sunt mai puțin onești. Cei de la licență, prin comparație cu cei de la master și de la doctorat, sunt mai critici cu colegii, considerând că aceștia produc date fictive de cercetare. În schimb, cei de la master consideră, prin comparație cu cei de la licență și de la doctorat, că au colegi care folosesc același text ca temă predată la mai multe cursuri. Acest rezultat îmi întărește ideea pragmatismului masteranzilor. În cazul doctoranzilor, este încurajator că au probabilitate mică să producă date fictive de cercetare. Probabilitatea mai mică de reciclare a textelor este derivată din forma de organizare a sistemului doctoral și din necesitatea inherentă în procesul de elaborare a lucrării de a produce text nou, de adăugire, clarificare.

Tabelul 5. Reprezentări despre comportamentul colegilor din facultate cu privire la fraudă intelectuală pe nivel de studii, % pe coloană, UB

Cei care consideră că alții practică rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent comportamentele din listă	Licență	Master	Doctorat
Facilitat fraude la examen pentru colegi/e	64	70	62
Copiat la examen	73	77	80
Preluat de pe internet fără a menționa acest lucru	80	85	81
Preluat pasaje din lucrări care nu va aparțin fara a indica sursa	83	82	79
Prezentat un referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie	75	75	69
Citat sursa dar fara ghilimele	82	81	78
Preluat pasaj de text tradus din limbi straine fara ghilimele	83	85	82
Produs date fictive de cercetare	66	65	39
Folosit repetat acelasi text propriu la examene diferite	71	79	60

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Întrebarea adresată studenților este: „Indicați cât de frecvent credeți că se petrec, în facultatea dumneavoastră, la nivelul studenților, acțiunile descrise mai jos: ...”. Studenții au avut de ales între variantele de răspuns „foarte rar sau deloc, rar, uneori, frecvent, foarte frecvent, nu-mi dau seama”. Tabelul prezintă procentul celor care își reprezintă că se întâmplă rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent comportamentul de pe linie după ce categoria „nu-mi dau seama” a fost exclusă din analiză. Exemplu de citire: 73% din studenții la licență consideră că studenții din facultatea lor copiază la examen rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent. Valorile subliniate indică probabilitate mai mică de apreciere că activitatea de pe linie este practică de colegi de către categoria de pe coloană. De exemplu, doctoranzii au o probabilitate mai mică să creadă că alți doctoranzi produc date fictive de cercetare. Valorile îngroșate indică probabilitate mai mare de apreciere că activitatea de pe linie este practică de către categoria de pe coloană. De exemplu, studenții la licență au o probabilitate mai mare să considere că alți studenți produc date fictive de cercetare rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent

b) Integritatea academică și instituționalizarea integrității academice

Integritatea academică este un domeniu în sine, care trebuie studiat și înțeles. Principiile și practicile integrității academice sunt prezentate în cursuri dedicate, putând fi identificate și explicate bune practici dar și exemple negative. Integritatea academică poate fi întărită prin angajarea explicită de a nu îi încălca principiile, studentul semnând un acord în acest sens. Când se aplică o sancțiune unui student aceasta ajunge la urechile celorlalți studenți și, inevitabil, aceștia înțeleg că ceea ce au auzit la cursuri trebuie respectat.

Un rezultat foarte interesant mi se pare absența vreunui efect al prezentării în liceu a regulilor citării corecte. Nici unul dintre comportamentele de preluare incorectă a textului nu este influențat de acest factor. Dar nu putem spune același lucru despre prezentarea regulilor citării corecte în cadrul facultății. Prezentarea dedicată înțelegerii plagiatului și a regulilor de citare corectă are efect, studenții învață să lucreze adecvat (Tabelul 6). Totuși, aceasta nu pare să fie o măsură eficientă împotriva autoplagerii și nici suficientă pentru celelalte comportamente, pentru că observăm că și în aceste condiții între 25-40% continuă să lucreze greșit.

Tabelul 6. Practica fraudei intelectuale în funcție de prezentarea regulilor de citare corectă, % din coloană, UB

Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați ... (rar, uneori, frecvent, foarte frecvent)	La seria de studenți din care faceți parte au fost prezentate regulile de citare corectă?		
	Da	Nu	Nu știu
Preluat de pe internet fără a menționa acest lucru	39	52	52
Preluat pasaje din lucrări care nu va aparțin fără a indica sursa	26	37	35
Prezentat un referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie	9	10	17
Citat sursa dar fără ghilimele	34	44	37
Preluat pasaje de text tradus din limbi străine fără ghilimele	37	49	41
Folosit repetat același text propriu la examene diferite	27	22	33

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Întrebarea adresată studenților este: „Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați: ...?”. Studenții au avut de ales dintre variantele de răspuns „foarte rar sau deloc, rar, uneori, frecvent, foarte frecvent”. Considerăm ca practică categoriile rar, uneori, frecvent și foarte frecvent. Exemplu de citire: 39% din studenții care au răspuns că da, regulile de citare corectă le-au fost prezentate la serie, au preluat de pe internet fără a menționa acest lucru rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent. Valorile subliniate indică o probabilitate mai mică de practicare a comportamentului de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu, studenții care declară că da, regulile de citare corectă le-au fost prezentate la serie, au o probabilitate mai mică să preia de pe internet fără a menționa acest lucru. Valorile îngroșate indică o probabilitate mai mare de a practicare a comportamentului de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu studenții care declară că regulile de citare corectă nu le-au fost prezentate la serie, au o probabilitate mai mare să preia de pe internet fără a menționa acest lucru.

Semnarea în primul an de studiu a unui angajament de nepracticare a plagiatului sau altor forme de fraudă intelectuală pare să aibă efect pozitiv doar pentru preluarea de pe internet și tratarea corespunzătoare a traducerilor în propriile texte. Coroborând aceasta cu absența relației dintre practică și faptul că studentul a auzit despre sancționarea unui coleg, primim imaginea unei instituționalizări parțiale la nivelul studenților a normelor integrității academice. Când regulile și regulamentele sunt prezentate și făcute cunoscute, studenții tind să le adopte. De exemplu, chiar și simpla răsfoire a Codului de Etică al UB reduce probabilitatea practicării anumitor comportamente de fraudă intelectuală, pe când când cei care nu au auzit de acesta, nu știu că există, au o probabilitate mai mare să le practice pe toate din lista expusă (Tabelul 7). Dar abaterile par să nu fie sancționate suficient de dur pentru a reduce răspândirea fraudei intelectuale.

Tabelul 7. Practica fraudei intelectuale în funcție de cunoașterea Codului de Etică al UB, % din coloană, UB

Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați ... (rar, uneori, frecvent, foarte frecvent)	Cunoașteți Codul de Etică al Universității dumneavoastră?			
	L-am citit atent	L-am răsfoit în grabă	Nu l-am citit, dar știu că există	Nu știu de existența lui
Facilitat fraude la examen pentru colegi/e	<u>12</u>	22	27	37
Copiat la examen	<u>19</u>	<u>29</u>	39	49
Preluat de pe internet fără a menționa acest lucru	<u>26</u>	<u>37</u>	48	52
Preluat pasaje din lucrări care nu va aparțin fara a indica sursa	<u>16</u>	26	30	41
Prezentat un referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie	10	<u>7</u>	9	16
Citat sursa dar fara ghilimele	22	34	38	43
Preluat pasaj de text tradus din limbi straine fara ghilimele	<u>21</u>	35	45	48
Produs date fictive de cercetare	<u>9</u>	13	16	20
Folosit repetat acelasi text propriu la examene diferite	<u>17</u>	26	30	32

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Întrebarea adresată studenților este: „Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați: ...?”. Studenții au avut de ales dintre variantele de răspuns „foarte rar sau deloc, rar, uneori, frecvent, foarte frecvent”. Consider ca practică categoriile rar, uneori, frecvent și foarte frecvent. Exemplu de citire: 18% din studenții care au citit atent Codul de Etică al UB au copiat la examen rar, uneori, frecvent sau foarte frecvent. Valorile subliniate indică o probabilitate mai mică de practicare a comportamentului de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu, studenții care declară că au citit atent Codul de Etică al UB au o probabilitate mai mică să copieze la examen. Valorile îngroșate indică o probabilitate mai mare de a practicare a comportamentului de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu studenții care declară că nu știu de existența Codului de Etică al UB au o probabilitate mai mare să copieze la examen.

c) Integritatea academică și disciplina profesională

Deși nu este un indicator necesar pentru disciplina profesională, am verificat relația dintre forma de școlarizare, locuri subvenționate / taxă, și practica fraudei intelectuale. Nu există o asocierie între acestea.

În schimb, observăm un efect al prezenței la cursuri și seminarii asupra integrității academice (Tabelul 8). Așa cum mă așteptam, la acest nivel de analiză observăm o relație consistentă între prezența la cursuri și practica integrității academice. Cu excepția facilitării fraudei la examen pentru colegi, prezența constantă la cursuri reduce probabilitatea de fraudă intelectuală. Totuși, la anumite acțiuni cum ar fi preluarea de informație de pe internet în propriile lucrări fără a menționa acest lucru, numărul practicanților, chiar și când merg la cursuri, este ridicat, 40% în acest caz. Datele nu permit afirmarea cu certitudine a acestei idei, dar relația mai puțin consistentă cu prezența la seminarii poate sugera o eterogenitate mai mare în rândul asistenților și asistentelor în ceea ce privește promovarea și sancționarea integrității academice. În fond, în unele facultăți, și aceștia sunt într-un proces de maturizare profesională și, de ce nu, morală. Apoi, ca și în cazul profesorilor, poate apărea o încărcare

excesivă a programului cu ore didactice în detrimentul pregătirii propriului doctorat sau al colaborărilor de cercetare. Astfel se ajunge la o tratare mai superficială a problemelor care pot părea minore, cum ar fi verificarea dacă studenții au tradus un fragment dintr-un material și îl prezintă ca proprie creație. Pe lângă aceasta, logistic este dificil să faci verificare atentă pentru sute de studenți în absența accesului la programe specializate de verificare a plagiatului. Și chiar și cu aceste programe nu se rezolvă integral problema, pentru că sunt multe materiale care încă nu sunt digitalizate, deci nu pot fi prinse într-un proces de căutare computerizat, cadrele didactice trebuind să facă muncă de arhivă în bibliotecă pe materialele în format fizic.

Tabelul 8. Practica fraudei intelectuale în funcție de prezența la cursuri și seminarii, % din coloană, UB

Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați ... (rar, uneori, frecvent, foarte frecvent)	De obicei, veniți la cursuri?		De obicei, veniți la seminarii?	
	Aproape la toate	Foarte rar-des	Aproape la toate	Foarte rar-des
Facilitat fraude la examen pentru colegi/e	24	29	24	27
Copiat la examen	33	40	34	39
Preluat de pe internet fără a menționa acest lucru	40	49	41	47
Preluat pasaje din lucrări care nu va aparțin fara a indica sursa	25	37	26	38
Prezentat un referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie	8	15	8	17
Citat sursa dar fara ghilimele	33	45	33	46
Preluat pasaj de text tradus din limbi straine fara ghilimele	37	45	38	45
Produs date fictive de cercetare	13	21	14	22
Folosit repetat acelasi text propriu la examene diferite	25	31	24	34

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Întrebarea adresată studenților este: „Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați: ...?”. Studenții au avut de ales dintre variantele de răspuns „foarte rar sau deloc, rar, uneori, frecvent, foarte frecvent”. Consider ca practică categoriile rar, uneori, frecvent și foarte frecvent. Exemplu de citire: 33% din studenții care merg aproape la toate cursurile au copiat la examen. Valorile subliniate indică o probabilitate mai mică de practicare a comportamentului de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu, studenții care merg aproape la toate cursurile au o probabilitate mai mică să copieze la examen. Valorile îngroșate indică o probabilitate mai mare de a practicare a comportamentului de pe linie de către categoria de pe coloană. De exemplu, studenții care merg mai rar la cursuri au o probabilitate mai mare să preia de pe internet informație în propriile lucrări fără a menționa acest lucru.

2.4. Frauda intelectuală, o privire mai în profunzime

În capitolul anterior am vizualizat practica integrității academice uitându-ne în cadrul UB la frecvența încălcării anumitor principii definitorii pentru aceasta și la relația bivariată cu factori cum ar fi ciclul de studii, instituționalizarea IA și disciplina profesională. În acest capitol voi folosi o abordare multivariată pentru a înțelege cine are șanse mai mari să se abată de la integritatea academică.

Folosesc patru piloni pentru înțelegerea comportamentelor de integritate academică. Unul, pe care îl numesc *instituționalizarea IA*, se referă la transmiterea prin surse oficiale și formalizate dar și prin canale informale a principiilor de integritate academică. Mă refer la cursuri specializate, semnarea unor angajamente scrise de neangajare în comportamente de fraudă academică, coduri de conduită și etică, dar și la discuțiile între studenți despre subiect. Al doilea pilon, pe care îl numesc *norma subiectivă*, se referă la ceea ce vede și aude studentul când merge la cursuri sau ține legătura cu facultatea. Mă refer la comportamentele profesorilor și colegilor, care devin modele de reproduc. „Dacă ei încalcă IA noi de ce să o respectăm?”. Al treilea, pe care îl numesc *reprezentări proprii despre IA*, se referă la înțelegerea și definițiile proprii despre ce înseamnă integritatea academică și cum trebuie să acționezi în spațiul universitar. Nu trebuie să uităm că fiecare student este o persoană care are o viață externă facultății, cu griji, lipsuri, dorințe care trebuie rezolvate, satisfăcute. De aici al patrulea pilon, pe care îl numesc *context personal*, în care includ prezența unui loc de muncă, dificultatea vieții de zi cu zi, dar și aspecte care țin de viața universitară cum ar fi disciplina profesională, expunerea la alte modele prin burse în străinătate etc. Comportamentul universitar, ca oricare alt comportament de altfel, are un scop și fiecare student urmărește eficacitatea maximă, trăirea unei vieți integrate cursive.

Tabelul 9 prezintă cei patru piloni și variabilele folosite pentru operaționalizarea lor.

Tabelul 9. Modele explicative ale integrității academice

Model	Variabile incluse în model
(M1) Instituționalizarea IA: cunoaștere și sancțiune	○ În liceu i s-au prezentat reguli de citare corectă (Q29), ○ În facultate i s-au prezentat reguli de citare corectă (Q20), ○ A semnat în primul an de studii un angajament că nu va practica fraudă intelectuală (Q21), ○ A aflat despre sancționarea unui student pentru fraudă intelectuală (Q22).
(M2) Norma subiectivă*: ce fac alții sau ce modele de (ne)urmat întâlnește	M1 + ○ Cunoașterea practicării de către profesori a unui set de comportamente: ✓ notează studenții pe alte criterii decât nivelul cunoștințelor însușite (Q13R1),

Model	Variabile incluse în model
	✓ vin nepregătiți la cursuri, improvizează (Q13R2), ✓ citează incorect în propriile lucrări (Q13R3), ✓ manifestă toleranță la diferite forme de plagiat la studenți (Q14R1), ✓ adoptă formule jignitoare în comunicarea cu studenții (Q14R2), ✓ practică diferite forme de hărțuire sexuală (Q14R3), ✓ nu le indică studenților ce au greșit în lucrări scrise (Q14R4), ○ Reprezentarea despre comportamentul colegilor (aceiași itemi din care este calculată variabila dependentă, dar despre colegi – Q7R2-Q9R2).
(M3) Reprezentarea proprie despre ce este integritatea academică și cum ar trebui să mă port	M2 + ○ Evaluarea corectitudinii unor comportamente privitoare la plagiat (Q4R1-Q6R1), ○ Evaluarea gravității unor comportamente de fraudă intelectuală (aceiași itemi din care este calculată variabila dependentă, dar cu întrebarea modificată – Q16R2-Q18R2).
(M4) Contextul personal	M3 + ○ Este student la licență sau este student la master ○ Este student la buget ○ Prezența la cursuri și seminarii ○ Bursă în străinătate ○ Nu lucrează ○ Familia acoperă integral cheltuielile din perioada studenției ○ Este bărbat ○ Domiciliul stabil este în rural

*Norma subiectivă este un termen preluat din teoria comportamentului planificat, elaborată și rafinată de Icek Ajzen (vezi de exemplu lucrarea publicată în 1991, „The theory of planned behavior” în *Organizational*

behavior and human decision processes, 50(2), 179-211). În esență, intenția de a realiza un comportament și comportamentul în sine sunt dependente de ceilalți, de ceea ce ne reprezentăm că ceilalți consideră că este bine și, prin extensie, de practicile dar și principiile promovate de aceștia.

Tabelul 10 prezintă rezultatele unei analize de regresie liniară multiplă, variabila dependentă fiind fraudă intelectuală. Cu cât scorul acestei variabile este mai mare, cu atât comportamentul studenților este mai puțin integru sau, altfel spus, fraudă intelectuală așa cum este operaționalizată în chestionar este mai prezentă. Pentru detalii despre forma variabilelor utilizată în analiză și cum am ajuns la aceasta, consultați 2.6. Anexa 1: Variabile utilizate în analize.

Tabelul 10. Rezultatele analizei de regresie liniară multiplă, Variabila dependentă este FRAUeu – comportamentele nonIA ale studenților, coeficienți de regresie nestandardizați, UB

	M1		M2		M3		M4	
	R ² =2%	n=1084	R ² =24%	n=693	R ² =39%	n=663	R ² =40%	n=635
	B	p	B	p	B	p	B	p
Constanta	23.79	0.14	18.54	0.28	8.36	0.30	10.81	0.66
IALICEU	6.47	0.58	12.26	0.19	-2.40	0.78	-4.11	0.65
CURSIADA	-26.94	0.01	-18.09	0.14	-2.48	0.75	-3.45	0.68
ANGNUFRAUDA	-12.10	0.24	-6.03	0.46	4.83	0.41	4.01	0.57
STUDSANC	-1.65	0.85	-5.89	0.54	-8.56	0.23	-9.78	0.18
PROFRAU			0.19	0.00	0.20	0.01	0.21	0.01
FRAUALT			0.39	0.00	0.31	0.00	0.32	0.00
PROPLAGIAT					0.25	0.00	0.23	0.00
GRAVITATE					-0.23	0.00	-0.23	0.00
BUGET							1.41	0.92
LICENTA							9.63	0.46
MASTER							6.81	0.65
PREZ							-2.52	0.58
BURSASTR							-2.69	0.89
BARBAT							3.72	0.69

	M1		M2		M3		M4	
RURAL							19.78	0.02
NULUCREAZA							6.61	0.62
FAM100							-20.94	0.14

Variabila dependentă este FRAUEU, un scor factorial calculat din itemii Q10R2-Q12R2. Pentru detalii despre construcția acesteia consultați 2.6. Anexa 1: Variabile utilizate în analize. Deoarece eșantionul este unul de conveniență, testele de semnificație au un rol orientativ. Analiza de regresie liniară multiplă este realizată în Stata 15.1, folosind comanda *regress* și opțiunea *cluster* pentru erori standard robuste, care ține cont de gruparea pe facultăți (variabila Q2). Un model nul de regresie liniară multinivel sugerează importanța controlului pentru gruparea pe facultăți. Am verificat analiza folosind și comanda *sem* din același program, controlând pentru corelațiile dintre PROFRAU, FRAUALT, PROPLAGIAT, GRAVITATE, respectiv dintre NULUCREAZA și FAM100. Modelul de rezultate se păstrează. Pentru a face citirea mai facilă am colorat cu gri celulele care indică o relație semnificativă statistică între variabila independentă de pe rând și variabila dependentă.

Frauda intelectuală sau abaterea de la integritatea academică este stimulată de exemplele negative întâlnite în spațiul universitar, fie cadre didactice fie colegi, dar și de definițiile proprii despre ce este corect. Frauda intelectuală este inhibată de cunoașterea principiilor integrității academice în urma prezentării acestora în cadrul facultății, dar și de gravitatea percepută a abaterilor. Un rezultat care trebuie investigat în cercetări viitoare îl reprezintă probabilitatea mai mare a celor care au domiciliul în mediul rural să fraudeze. Așadar, toți pilonii teoretici propuși sunt utili pentru înțelegerea practicării fraudei intelectuale.

Dacă profesorii nu arată un comportament integru, atunci studenții de ce să o facă? Complementar, dacă ai colegi care fraudează, „se descurcă”, tu de ce să nu te abați de la calea mai complexă, care cere mai multă atenție, mai mult efort? Într-o lume a vitezei, unde timpul înseamnă bani, studenții se adaptează și își eficientizează mijloacele de obținere a notelor, a promovării. Vedem că cei care au domiciliul în rural sunt mai predispuși la fraudă intelectuală. De asemenea, vedem absența efectelor grijilor financiare și a faptului că nu lucrează. Să acopere mediul de rezidență efectul acestora? Sunt studii sociologice care arată dezavantaje pentru cei din rural⁵. Costul vieții este ridicat în București, iar integritatea academică presupune timp suplimentar de redactare a temelor primite la facultate. Pe de altă parte, poate nu grijile materiale sunt problema majoră, ci cultura profesională cultivată în piața muncii, care nu este așa mult preocupată de plagiat, de indicarea surselor, de creditarea

⁵ Voicu, Bogdan, and Marian Vasile. 2010. “Rural-Urban Inequalities and Expansion of Tertiary Education in Romania.” *Journal of Social Research & Policy* 1 (1): 5–24.

autorilor. O scurtă privire pe revistele de business, de exemplu, și intuim acest lucru. Dar aceasta este o ipoteză care trebuie verificată în cercetări amănunțite.

Fără a fi o surpriză, dacă ai o reprezentare greșită despre ce este plagiatul sau o abordare relaxată în ceea ce privește gravitatea comportamentelor de fraudă intelectuală, atunci probabil vei practica mai frecvent aceste lucruri. Discursurile publice de tipul „a greșit, dar a făcut și lucruri bune, deci merită clemență”, care relativizează normele de bună purtare academică au, cred, un efect important. Acestea pot fi combătute prin cunoaștere și abordare integrată la nivelul UB: trebuie ridicat nivelul IA prin prezentări profesioniste și exerciții, dar și prin generalizarea modelelor de bună purtare profesională ale cadrelor didactice și reprezentanților instituției.

Nu am prezentat analize dezagregate pe facultate pentru că unele rezultate pot fi tratate greșit fără săpături atente în date, iar pentru unele facultăți rezultatele nu sunt stabile dat fiind numărul mic de cazuri culese. Totuși, putem spune că datele arată că nu există „o singură” integritate academică. Studenții din anumite facultăți au probabilități mai mari să fraudeze pe anumite direcții. Apar diferențe de evaluare și a gravității abaterilor. Având în vedere și diferențe pe cicluri de studiu, doctoranzii având comportamente de respingere pentru aproape toate comportamentele de fraudă intelectuală, iar cei de la licență acceptându-le pe unele dintre ele, vedem că este necesară o uniformizare instituțională în mesaj. În aceste condiții mi se pare esențial ca Universitatea și Facultățile să transmită un mesaj unitar: poate unele acțiuni pot fi privite funcție de domeniu dar, în principiu, există „o singură” integritate academică, iar aceasta este respectată respingând comportamentele X. Astfel avem o voce care se opune variantelor neoficiale speculate în media sau prin zvonuri. Absența efectului luării la cunoștință a sancționării unor studenți pentru comportamente de fraudă intelectuală sugerează ineficacitatea mecanismelor de întărire a principiilor integrității academice în spațiul UB.

2.5. Concluzii și direcții de acțiune

Frauda intelectuală poate fi contracarată prin fragmentarea elementelor care o compun. Copiatul la examen este un reziduu sistemic, un efect pervers, care este translatat din nivelurile preuniversitare. Toți știm ce este copiatul și că este sancționabil. În același spirit sunt producerea de date fictive și preluarea în nume propriu a operelor altora. Nu avem nevoie de pregătire de specialitate să înțelegem că acestea sunt minciuni, înșelăciune, furt vădit. La fel, sancțiunea este parte integrantă din această filosofie și cine le practică cred că știe la ce se angajează. În fine, avem zona de gestionare a textelor care se referă la citare

corectă și diferențiere între creația proprie și creația altora. În dialogul cu sine de la începutul acestui capitol am presupus că mulți studenți se află în situația de alfabetizare în această dimensiune a integrității academice. Listez în continuare câteva idei finale, concluzii, care pot fi considerate și direcții de acțiune:

- UB poate profita de numărul relativ mic de studenți care „fură și înșală” (produc date fictive și/sau prezintă lucrările altora în nume propriu) începând prin atenționarea și re-instruirea acestora astfel încât acest comportament să devină tot mai rar.
- UB își revizuieste politicile de învățare și valorizare a integrității academice astfel încât numărul mai mare al studenților care nu gestionează corespunzător preluarea textelor altora să se reducă. De exemplu, un curs de etică și integritate cu o componentă distinctă de tehnică și redactare să fie repetat la toate nivelurile: se începe de la licență în toate facultățile, se reamintește la master (mai ales că mulți masteranzi vin din alte universități care au propriile probleme de respectare a IA) și la doctorat.
- Acțiunile trebuie separate pe ciclu. Cei de la licență trebuie alfabetizați în integritatea academică. Cei de la doctorat trebuie cizelați. Iar cei de la master trebuie convinși că diploma trebuie dobândită și prin respectarea integrității academice, nu doar prin bifarea cerințelor de notare.
- „Colegii sunt mai puțini onești”. Decalajul între ce fac eu și ce fac colegii mei se menține, cu mici excepții, indiferent de nivelul de studii și facultate. Acest lucru poate fi redus prin promovarea culturii integrității academice la nivel de facultate.
- Datele sugerează o relație cordială între profesori și studenți în ceea ce privește sancționarea fraudei intelectuale. Acest lucru poate fi pozitiv pentru că integritatea academică, ca oricare alt domeniu de cunoaștere, se învață. Sancțiuni foarte dure într-un stadiu incipient de cunoaștere poate descuraja studentul să progreseze spre un comportament 100% integru, având în vedere posibilitatea de nu fi prins. Este de văzut cum trebuie acționat cu abaterile repetate. O metodă de (auto)control al situației ar putea fi accesul gratuit, de pe computerul propriu al profesorilor și studenților, la un soft antiplagiat cu capacități ridicate de identificare a problemelor de tehnoredactare.
- Facultățile care operează cu mult text și forme de evaluare scrisă sub formă de referate, proiecte etc. sunt mai predispuse la plagiat. Ne putem imagina un sistem standardizat de testare prin grile, dar nu rezolvăm problema și am putea genera un efect pervers, în care limităm dezvoltarea competențelor de analiză critică a unor fenomene. Poate reducerea

încărcării studenților și corelarea programelor cursurilor prin folosirea unde este posibil a unor liste bibliografice comune ar reduce predispoziția către plagiat.

- Universitatea și Facultățile trebuie să transmită un mesaj unitar despre integritatea academică. Aceasta nu trebuie interpretată de la o facultate la alta. Principiile citării corecte sunt aceleași indiferent de domeniu, diferă doar forma practică (Chicago, Harvard etc.). Acest mesaj trebuie transmis în cursuri specializate, dar și într-un document circulat pe paginile de internet ale UB dar și ale fiecărei facultăți. De exemplu, încercând să găsesc Codul de Etică al UB m-am aflat în următoarele situații: a) căutând pe Google cu termenii cheie „Codul de Etică al Universității din București” am găsit ușor o versiune nedată pe site-ul vechi, dar și un fișier pdf care pare să fie o versiune din anul 2011 a documentului; b) căutând în meniurile și, în general, interfața site-ului nou al instituției mi-a fost greu să îl găsesc, inclusiv folosind câmpul de căutare (*search*).
- Universitatea poate elabora materiale sintetice destinate studenților, ușor de parcurs despre etica în cercetare și în mediul academic în general, care sunt distincte de cursuri specializate.

2.6. Anexa 1: Variabile utilizate în analize

Chestionarul a fost autoaplicat on-line. Studenții nu au avut întrebări impuse, putând sări la următoarea fără să bifeze. Pentru că nu pot face diferența între nonrăspuns și renunțare la chestionar am ales să consider absența răspunsului ca renunțare la chestionar. Frecvențele cazurilor pentru majoritatea întrebărilor indică mai degrabă această variantă decât pe cea a evitării răspunsului doar la unele întrebări. Toate calculele sunt făcute cu ponderea activă, aceasta ajustând pentru numărul studenților din fiecare facultate.

Variabilă în analiză	Construcție
Comportamente ale studenților care se abat de la principiile integrității academice	Studenții au fost rugați să aprecieze pe o scală de la 1 (foarte deloc/rar) la 5 (foarte frecvent) frecvența cu care practică diferite comportamente notate cu Q10R1-Q10R3, Q11R1-Q11R3, Q12R1-Q12R3. Formularea întrebării și itemii pot fi vizualizați atât în Tabelul 1 cât și în chestionarul atașat acestui raport.
FRAUEU	Scor factorial din itemii Q10R2-Q12R2 înmulțit cu 100. Indicatorii referitori la autoplăgiat și la ajutarea unui coleg pentru a fraudă la un examen nu au intrat în construirea indicelui din motive empirice

	(corelează mai puțin cu ceilalți indicatori). Cu cât scorul este mai mare cu atât IA este mai redusă sau, altfel spus, comportamentul de fraudă intelectuală (nonIA) este mai accentuat. Scorul este calculat în SPSS pe datele ponderate folosind metoda principal axis factoring și rotirea varimax.
IALICEU	Dummy, 1= în liceul pe l-ați absolvit au fost prezentate la clasă reguli de citare corectă, 0= nu (din Q29).
CURSIADA	Dummy, 1= la seria de studenți din care faceți parte au fost prezentate regulile de citare corectă, 0= nu sau nu știu (din Q20).
ANGNUFRAUDA	Dummy, 1= dvs. personal, ați semnat în primul an de studii, ca student, un angajament că nu veți practica plagiatul sau alte forme de fraudă intelectuală, 0= nu (din Q21).
STUDSANC	Dummy, 1= ați aflat despre sancționarea vreunui student din facultatea dvs. pentru că a comis vreo fraudă intelectuală (dintre cele indicate anterior), 0= nu (din Q22).
PROFRAU	Scor factorial din itemii Q13R1-Q14R4 înmulțit cu 100. Studenții au fost rugați să indice pe scala foarte rar sau deloc (1) – foarte frecvent (5) și nu-mi dau seama (6) dacă în facultate sunt cadre didactice care notează studenții pe alte criterii decât nivelul cunoștințelor, dacă vin nepregătiți la cursuri, dacă citează incorect în propriile lucrări, dacă manifestă toleranță la diferite forme de plagiat la studenți, dacă adoptă formule jignitoare în comunicarea cu studenții, dacă practică diferite forme de hărțuire sexuală, dacă nu le indică studenților ce au greșit în lucrări scrise. Cu cât scorul este mai mare cu atât comportamentul profesorilor este mai puțin integru prin raportarea făcută de student. Scorul este calculat în SPSS pe datele ponderate folosind metoda principal axis factoring și rotirea varimax. Varianta nu-mi dau seama cu codul 6 nu a fost luată în calcul (<i>missing</i>).
FRAUALT	Scor factorial din itemii Q7R2-Q9R2 înmulțit cu 100. Sunt aceiași itemi din care a fost calculată FRAUEU dar cu întrebarea schimbată. Cu cât scorul este mai mare cu atât studenții are o reprezentare mai negativă față de colegii săi, comportamentul de

	fraudă intelectuală (nonIA) al acestora fiind mai prezent. Scorul este calculat în SPSS pe datele ponderate folosind metoda principal axis factoring și rotirea varimax.
PROPLAGIAT	Scor factorial din itemii Q4R1-Q6R1 înmulțit cu 100. Lista itemilor și variantele de răspuns pot fi consultate în chestionarul atașat acestui raport. Indicatorii referitori la autoplăgiat și la coautorat nu au intrat în construirea indicelui din motive empirice (corelează mai puțin cu ceilalți indicatori) și teoretice (vizează dimensiuni specifice ale fraudei intelectuale, diferite de plagiat). Cu cât scorul este mai mare cu atât atitudinea față de fraudă intelectuală (nonIA) a studenților este mai pozitivă. Scorul este calculat în SPSS pe datele ponderate folosind metoda principal axis factoring și rotirea varimax.
GRAVITATE	Scor factorial din itemii Q16R2-Q18R2 înmulțit cu 100. Sunt aceiași itemi din care a fost calculată FRAUEU dar cu întrebarea schimbată. Scala de răspuns a variat între nu este o abatere de la integritatea academică (1) la foarte grav (5). Cu cât scorul este mai mare cu atât studentul consideră comportamentul de fraudă intelectuală (nonIA) mai grav. Scorul este calculat în SPSS pe datele ponderate folosind metoda principal axis factoring și rotirea varimax.
LICENTA	Dummy, 1= este student la licență, 0= master sau doctorat (din Q34). Categoria de referință este student la doctorat.
MASTER	Dummy, 1= este student la master, 0= licență sau doctorat (din Q34). Categoria de referință este student la doctorat.
BUGET	Dummy, 1= este student pe locuri subvenționate, 0= la taxă (din Q36).
PREZ	Medie aritmetică din prezența raportată la cursuri (Q40) și seminarii (Q41). Valoarea 1 reprezintă foarte rar, iar valoarea 4 reprezintă prezența la aproape toate cursurile/seminariile. Nonrăspunsurile au fost tratate <i>pairwise</i> pentru maximizarea numărului de cazuri.
BURSASTR	Dummy, 1= studentul a avut o bursă în străinătate, 0= nu (din Q39).

NULUCREAZA	Dummy, 1= studentul nu lucrează în afara facultății, 0= lucrează timp parțial sau timp integral (din Q37).
FAM100	Dummy, 1= cheltuielile din perioada studiilor sunt asigurate (în afară de bursă) de familie în întregime, 0= de student în întregime sau de student și familie (din Q38).
BARBAT	Dummy, 1= studentul este bărbat, 0= femeie (din Q31).
RURAL	Dummy, 1= studentul are domiciliul stabil în rural, 0= urban (din Q33).

Indicii de tip scor factorial din acest tabel au fost elaborați de către echipa de autori ai volumului.

Capitolul 3. Cultura integrității academice la studenți

Dumitru Sandu

Autorul este singurul responsabil pentru modul de analiză și interpretare a datelor în cadrul acestui capitol.

Practicile pozitive sau negative în materie de integritate academică (IA) au o determinare majoră în valorile la care aderă principalii actori ai mediului universitar, studenți și profesori. Aceste valori, în ansamblul lor, cu modul de exprimare și structurare pe care îl au, constituie ceea ce se cheamă cultura integrității academice. Asupra ei ne vom concentra în continuare. În prima parte vor fi introduse premisele teoretico-metodologice ale analizei. Ulterior, sunt prezentate – descriptiv și explicativ – cele două componente majore ale culturii de IA, respectiv ideologiile pro-plagiat și evaluările referitoare la gravitatea diferitelor tipuri de abateri de la IA. Ultimul subcapitol din secțiune prezintă o variantă de tipologizare a IA.

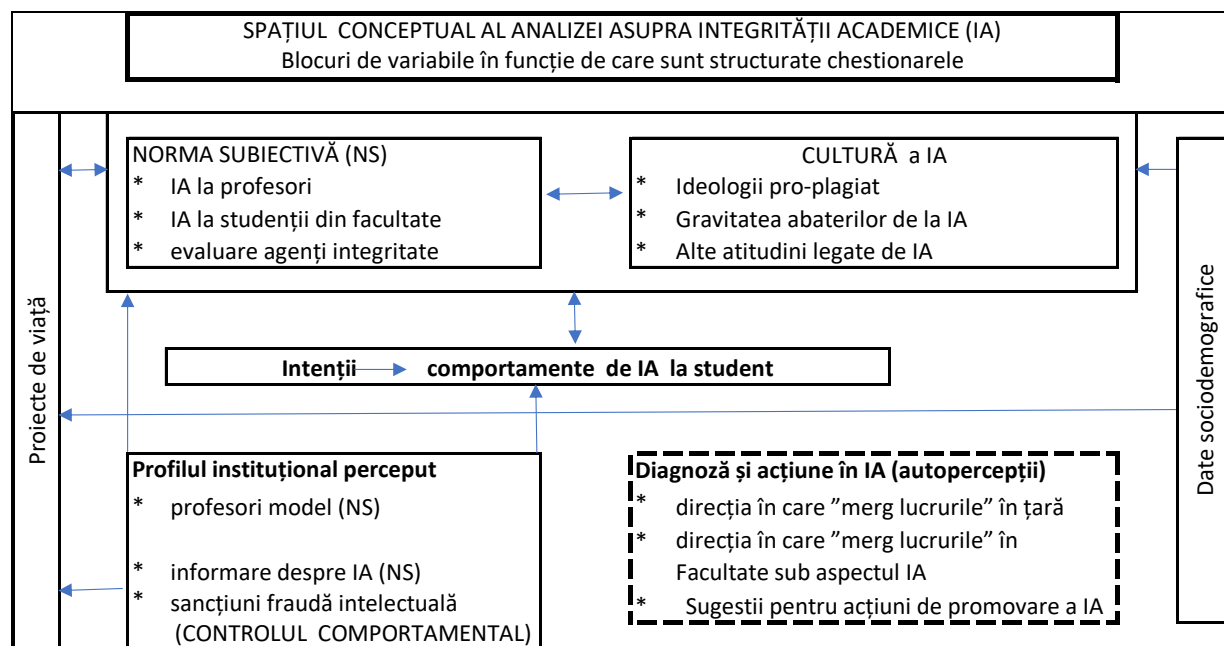
3.1. Premise teoretico-metodologice

Abaterile de la normele scrise sau cutumiare vor fi considerate, în acest material, în linie cu abordările din domeniu care adoptă drept cadru conceptual de referință teoria comportamentului planificat (Ajzen, 1991, Beck & Ajzen, 1991). Atitudinile sau evaluările pozitive sau negative față de obiectul acțiunii, așteptările legate de comportamentele celorlalți în același domeniu (norma subiectivă) de acțiune și percepția controlului comportamental sunt principalii determinanți ai modului de structurare a intențiilor. Altfel spus, intenția de a întreprinde o anumită acțiune este direct influențată de atitudinile pozitive sau negative în raport cu țintele asociate acesteia, așteptările pe care agentul potențial al acțiunii le percepe la alți actori sociali, legate de același obiectiv de acțiune și de percepția controlului sau costurilor implicate în atingerea scopurilor. La acești trei factori se adaugă, într-o variantă de extindere a teoriei comportamentului planificat (la explicarea lipsei de onestitate în spațiul academic), și ideologiile etice (Meng *et al.*, 2014). Acestea sunt tipuri de discurs etic asociate modului de raportare la domeniul normativ al IA. Ideologia etică este considerată în Meng *et al.* ca o variabilă intermediară între intenție și comportamentul academic (ne)conștient.

Ideologiile sunt, în acest context, valori, credințe fondatoare de acțiune umană exprimate în discurs de susținere sau respingere a valorilor aferente.

Cultura integrității academice este contextualizată în cadrul sondajului realizat de către Universitatea București (INTEGUNIV) din perspectiva teoriei comportamentelor planificate, în adaptarea propusă de către Meng *et al.*, 2014 (Figura 1).

Figura 1. Cadrul analitic al integrității academice în sondajul INTEGUNIV

Două baterii de indicatori au fost folosite pentru a determina cultura academică a respondentului. În primul rând acesta a fost solicitat să se pronunțe asupra corectitudinii unui set de nouă formulări referitoare la probleme controversate în spațiul academic românesc vizând practici de plagiat în tezele de doctorat din România, în raport cu o serie de alte criterii de evaluare a lucrărilor științifice legate de originalitate, mărimea coeficientului de similitudine dat de softurile specializate de evaluare a lucrărilor științifice, statutul textelor de cunoaștere comună din teză, autoplagiere, statutul textelor preluate din lucrări colective etc. Dintre cele nouă formulări, în analiză au fost reținute efectiv numai șapte.

Una dintre formulările supuse evaluării prin sondaj este

Da, teza de doctorat în discuție are multe pagini preluate ca atare, fără indicarea sursei, dar acum 20 de ani nu erau legile de astăzi din România și, în consecință, nu poate fi considerată un plagiat.

Formularea sau echivalentul ei pot fi ușor identificate în dezbaterile din spațiul public românesc, începând din 2012, în seria dezbaterilor legate de cazurile celebre de plagiat de la prim-ministru, la miniștri sau procurori de rang înalt. Argumentarea de fond pentru răspunsul așteptat în discuția invocată prin această formulare este rezumată în cadrul *ghidului pentru identificarea plagiatului în lucrările științifice* (disponibil la <https://goo.gl/S6Upp1>) adoptat de către Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării. În documentul respectiv se argumentează că

În pofida variațiilor de context social-politic și de etapă de dezvoltare a cercetării științifice, în România a existat tot timpul și o cultură a bunelor practici în materie de integritate în prezentarea rezultatelor de cercetare. Contactul cu modelele occidentale de bune practici în domeniu, mai simplu sau mai dificil, a existat în permanență. O simplă analiză pe text a lucrărilor științifice de doctorat, coordonate de personalități ale culturii românești, sau a publicațiilor din reviste naționale de prestigiu poate susține fără dificultăți afirmația. Implicația de principiu a acestei constatări este că, indiferent de perioada de elaborare a lucrărilor de cercetare științifică, exigențele de bună conduită au fost aceleași (p.5).

Cu aceste argumente, așteptam ca răspunsul „total incorect” să fie dat de o majoritate covârșitoare de respondenți, conștienți că o regulă morală și de bună practică a fost statuată de mult timp în România universitară, pe model occidental. Numai 62% au adoptat, însă, răspunsul pe care îl așteptam. În rest, în grade și cu nuanțe diferite, au fost 38% studenți care au dat dreptate ideologiei pro-plagiat care susține că în spațiul universitar din România nu s-a știut că trebuie să pui ghilimele când preiei cuvânt cu cuvânt paragrafe întregi. Efectul propagandei pro-plagiere a elitelor puterii a fost, după cum se vede, consistent. Pentru peste o treime dintre studenții intervievați se constată o perpetuare a confuziei dintre un fapt juridic și unul moral-profesional. Sancțiunile administrative în materie de culpă de plagiat urmează, desigur, reglementările juridice. Diagnosticarea de plagiat/neplagiat, însă, trebuie să urmeze legile comunității academice, cu încărcătura lor profesională și morală specifică. Este o zonă de intervenție pentru corectare din partea structurilor instituționale ale Universității București (specificarea ar fi, cred, utilă, și la nivelul Codului de Etică al UB).

Cea de-a doua grupare de indicatori folosită pentru identificarea caracteristicilor culturii de integritate a vizat gravitatea pe care respondenții au atribuit-o abaterilor de la normele de bună conduită în cercetarea academică. În această baterie de întrebări accentul se

pune nu pe estimarea integrității de produs intelectual, gen teza de doctorat, ci pe estimarea integrității academice procedurale.

Formularea prin care au fost introduse întrebările a fost

... vă rugăm să evaluați cât de grave sunt, din punctul dumneavoastră de vedere, acțiunile descrise mai jos

Scala folosită pentru evaluare a fost una cu cinci trepte, de la 1 „nu este o abatere de la IA” la 5 „foarte grav”. Nu mai este vorba, precum în grupa anterioară de întrebări, de judecarea unor produse finite de producție academică, ci de evaluarea morală a unor procedee curențe în practicarea rolului de student. Nu mai este vorba numai de plagiat ca tip de înșelăciune academică⁶, ci și de alte categorii de fraude intelectuale. Cea mai gravă abatere de la cerințele eticii de cercetare sau învățământ în Universitatea București, conform sondajului în rândul studenților, este asumarea unei lucrări pe care nu ai scris-o. Așa spun 86% dintre cei intervievați. Dacă analiza este mai fină și ai în vedere numai pe cei care consideră că aceasta este o abatere foarte gravă, atunci procentul anterior coboară la 61%. Rezultă că pentru mai mult de o treime dintre studenți nu este o abatere gravă de la etica universitară faptul că prezinți ca fiind proprie o întreagă lucrare, publicabilă sau pentru examen, realizată de altcineva. Greu de aflat de unde vine această toleranță la fraudă gravă, fără dubii. Vom relua discuția dincolo de spațiul metodologic al acestui subcapitol.

Indicatorii de evaluare a atitudinilor proplagiat și a severității fraudelor sunt folosiți în trei moduri în analiză. În primul rând sunt considerați ca atare, fără nici o transformare. În al doilea rând sunt agregați⁷ ca indici pentru a măsura mai bine dimensiunile latente la care se referă – atitudinea proplagiat și, respectiv, gravitatea percepută a abaterilor procedurale de la bunele practici în IA. În al treilea rând, în anumite situații, indicatorii de ideologie a IA sunt folosiți în construirea unor tipologii⁸.

⁶ Ar fi de notat, în context, că sintagma „academic cheating” este aproape absentă în varianta ei românească de „înșelătorie academică”. La momentul la care scriu acest capitol, început de decembrie 2018, numărul de intrări pe Google pentru „înșelăciune academică” este extrem de mic, sub 20. Pare să fie vorba de o tendință mai generală de a evita termenii cu mare putere incriminatorie pentru abateri de la etica de cercetare.

⁷ Am realizat agregarea indicatorilor în indici prin metoda scorurilor factoriale, separat pentru fiecare dintre cele două categorii de indicatori ai culturii de integritate. Pentru o mai simplă citire a rezultatelor de analiză, scorurile factoriale sunt înmulțite cu 100 în toate cazurile de aplicare a acestei metode pentru indicii construiți la nivelul acestui capitol de analiză.

⁸ În realizarea unor scale nominale precum în cazul intersectării practicilor de producere a datelor fictive cu atitudinea față de gravitatea acestei practici.

Drumul spre analiza cauzală a culturii de IA este construit prin raportare la blocuri de variabile intrinseci domeniului de IA (IA la profesori și la alți studenți, evaluarea altor agenți ai spațiului de IA, profilul instituțional perceput al mediului de viață universitară, comportamente de IA adoptate de către cel interviuat) și, de asemenea, prin raportări la variabile din afara domeniului (sociodemografice și proiecte de viață). Întreaga schemă de raportări multiple pentru contextualizarea culturii de integritate este prezentată sintetic în Figura 1. Intențiile de adoptare a unor comportamente de urmare sau de încălcare a normelor de IA sunt numai menționate în schema analitică, dar nu au fost efectiv măsurate. Fiind vorba de un sondaj online, limitarea numărului de întrebări la un nivel acceptabil de către subiecții sondajului a constituit o restricție majoră.

3.2. Între acceptarea și respingerea ideologiilor proplagiat

O pondere impresionantă a studenților a adoptat, total sau parțial (46%), ideea, larg circulată în mass-media, la un moment dat, că dacă ai un indice de similitudine de cel mult 4%, identificat prin verificarea automată, cu soft de specialitate, nu mai poți avea probleme, restul pare să nu mai conteze (Tabelul 11). Dacă judecăm din perspectiva opiniei dominante, atunci, pe tema respectivă se constată a fi un antiplagiat extrem de firav, cu numai 7 puncte procentuale mai puternic decât opinia proplagiat. Este singura formulare pentru care s-a înregistrat, practic, o controversă foarte puternică. **Explicația este dată, în esență, de faptul că la nivelul CNATDCU a fost adoptată o decizie de neplagiat (în cazul tezei de doctorat semnată de fostul procuror-șef DNA) și pornind de la ideea că cele 20 pagini plagate, reprezentând 4% din teză sunt „frazе care nu conțin idei originale sau particulare” (extras din raportul comisiei de lucru pentru decizia Consiliului).** Indiferent de nuanțările aduse de către cei care au decis că nu a fost vorba de un plagiat, actul instituțional în sine a dus la efecte sociale de genul celui rezultat din sondajul pe care îl analizăm aici.

O altă ideologie cu puternică susținere în mediul public, preluată în bună măsură și de către o bună parte dintre studenți este cea care susține că originalitatea din părțile neplagate ale unei lucrări scuză părțile plagate. Este un raționament de tipul „a furat, dar a făcut și fapte bune și trebuie iertat”. Aproape 20% dintre studenți respondenți au apreciat genul de raționament justificativ, anterior menționat. Un procent similar de studenți adoptă ideologia de justificare a plagiatului dacă a fost înfăptuit înainte de legea 206 din 2004.

Ca tip de atitudine generală, de **mare toleranță la plagiat este și acordul a peste 20% dintre studenți cu afirmația că etichetarea ca plagiat a unui text de mai mult de opt cuvinte succesive, preluat *copy paste* fără citarea de rigoare, așa cum se specifică a fi**

valabil pentru spațiul universitar american (Babbie, 2010) nu poate fi adoptată pentru România.

Tabelul 11. Atitudini față de ideologii proplagiat (%)

Evaluati, vă rugăm, fiecare dintre formulările de mai jos sub aspectul corectitudinii lor:	Evaluare:				Total	Antiplagiat ca opinie dominantă (%incorct-%corect)
	Total incorct	În bună măsură incorct	În bună măsură corect	Pe deplin corect		
"Teza de doctorat/carte nu este plagiată pentru că numai sub 4% din cuvintele care o compun au fost preluate incorct din alte lucrări."	27	27	32	14	100	7
"În spațiul universitar american preluare a mai mult de opt cuvinte succesive, fără ghilimele și citarea de rigoare este considerat plagiere dar la noi în România nu se poate aplica o astfel de regulă. "	49	27	17	6	100	53
"Teza de doctorat/articolul are multe paragrafe preluate incorct din alți autori dar are și contribuții originale valoroase și, în consecință, nu poate fi declarată ca fiind un plagiat. "	50	30	15	5	100	60
"Da, teza de doctorat în discuție are multe pagini preluate ca atare, fără indicarea sursei, dar acum 20 de ani nu erau legile de astăzi din România și, în consecință, nu poate fi considerată un plagiat."	64	19	13	5	100	65
"Am elaborat lucrările noastre de doctorat cot la cot și ne-am înțeles că putem prelua fiecare din lucrarea celuilalt ceea ce dorim , fără a mai cita sursa."	74	17	6	3	100	82
"Semnatarul publicației științifice a preluat paragrafe întregi din alt autor, fără citare corectă, dar nu este plagiat pentru că textele cu citare deficitară nu conțin idei importante. "	76	16	6	2	100	82
"Internetul este un spațiu public și, în consecință, pot prelua orice text de pe internet în referatele sau lucrările pe care le public, fără ghilimele și indicarea sursei."	79	12	6	3	100	83
"Dacă sunt co-autor la o lucrare pot prelua, ulterior, fără citarea sursei, orice și oricât din lucrarea colectivă la care sunt co-autor."	63	21	11	5	100	68
"Un text propriu, difuzat public anterior, poate fi preluat, cu sau fără mici modificări, pentru publicare sub semnătură proprie fără a mai cita sursa originală."	60	19	14	7	100	59

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Diferențe între procente din unele tabele din acest capitol și cele din *Anexa cu distribuția răspunsurilor în sondajul INTEGUNIV* pot să apară datorită unor efecte de rotunjire sau de detalii diferite de mod de calcul (întrebare cu întrebare sau pe grupări de întrebări, intersectarea unor variabile versus distribuții univariate etc).

Câmpul social al culturii de IA este, însă, puternic diferențiat funcție de experiența educațională a studenților (Tabelul 12). **Cea mai mare intoleranță la plagiat se înregistrează la studenții care au avut burse în străinătate, indiferent de nivelul de studii.** Doctoranzii tind să aibă o atitudine negativă față de ideologiile proplagiat apropiată de cea a foștilor bursieri în străinătate. Există o singură excepție în acest sens, legată de acceptarea pragului de plagiat pentru ce depășește 4% similitudine. Deși exprimarea CNATDCU pe cazul tezei de doctorat semnate de către fosta șefă a DNA a fost mai nuanțată, în spațiul public, mai ales la nivelul școlilor doctorale, afirmația a fost preluată simplificat, așa cum a fost formulată în chestionar. **Cea mai mare toleranță la plagiat este la studenții de la licență și la cei care au omis să menționeze, în chestionar, ciclul de studii în care se află.**

Tabelul 12. Toleranța la plagiatul doctoral (%)

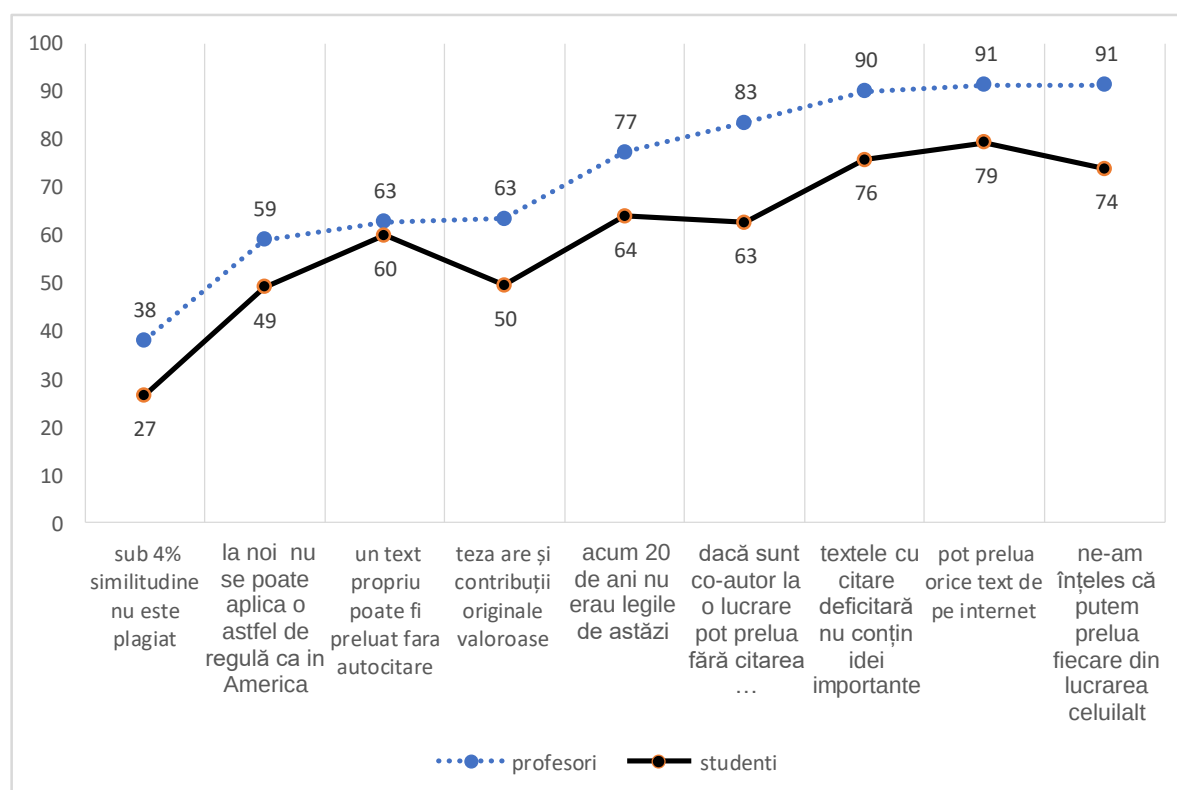
"Se poate prelua fără citare (în teza de doctorat sau în alte publicații științifice similare) pentru că..."	Ciclu universitar și experiența străinătății (%)						Total
	ciclu univ. nespecificat	licenta	master	doctorat	migrant potential	cu bursa în strainatate	
*este sub 4% similitudine	49	45	43	48	46	39	46
*aici nu este așa strict ca în America	27	26	21	24	19	14	23
*se compensează cu originalitatea	25	22	18	15	17	7	20
*atunci nu erau legile de azi	22	20	11	4	15	8	17
*am fost coautor la lucrare	20	21	12	6	16	7	16
*textul e luat de pe internet	12	10	4	1	6	3	8
*"m-am înțeles cu autorul"	11	8	6	3	11	9	9
*sunt formulări neimportante	10	15	6	1	7	4	9
*este tot textul meu	26	21	17	16	21	12	21

Sursa de date: sondaj INTEGUNI. Exemplu: 39% dintre studenții cu burse în străinătate consideră că dacă o teză de doctorat are un indice de similitudine de sub 4%, indiferent de conținutul a ceea ce a fost preluat fără citare corectă, nu constituie un plagiat (acord total sau predominant). Procentele din tabel sunt însumări ale procentelor pentru categoriile „pe deplin corect” și „în bună măsură corect”.

În afara diferențierii pe categorii educaționale – licență, master și doctorat, în tabelul anterior apare suplimentar nu numai categoria celor care au avut burse în străinătate. Sunt adăugate și cele referitoare la studenți care au planuri de plecare în străinătate, pentru studii sau pentru lucru, indiferent de ciclu educațional, și cei care nu au declarat ciclul universitar de care aparțin. Aceștia, surprinzător la prima vedere, tind să fie mai toleranți la plagiat decât studenții de la licență. Ei exprimă, spre exemplu, un procent de 22% acord total sau predominant cu ideea că plagiatul poate fi justificat pentru perioadele în care „nu au existat legi care să îl interzică”. De contrastat acest procent cu cel de numai 6% pentru doctoranzi sau de 7% pentru cei care au avut burse în străinătate. Similar, cei care nu au declarat ciclul educațional în care se află sunt foarte toleranți în acceptarea plagiatului după texte din lucrări la care au participat drept coautori, chiar dacă textul este proprietate de grup și nu personală.

Așa cum era de așteptat, orientarea antiplagiat este mai puternică la profesori decât la studenți (Figura 2). Ponderea profesorilor care consideră că fiind total incorectă opinia referitoare la absența plagiatului dacă indicele de similitudine este mai mic de 4% este de 38% studenți sunt consistent mai toleranți la plagiat, procentul corespunzător fiind de numai 27%. Pentru toate cele nouă formulări atitudinea antiplagiat la profesori este considerabil mai mare decât la studenți. **Constatarea sugerează că există deficiențe serioase de comunicare între profesori și studenți. Atitudinea antiplagiat a profesorilor nu ajunge să fie transmisă cu aceeași intensitate și studenților. Desigur, diferențele de ideologie provin nu numai din slaba comunicare între cele două categorii ale învățământului universitar. Intervin și alți factori legați de experiențe de cercetare și de interese diferite.**

Figura 2. Procentul celor care susțin că formularea este „total incorectă”, studenți și profesori

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV, studenți și profesori. În grafic sunt notate formulările simplificate pentru care subiecților li s-a cerut aprecierea de corectitudine/incorectitudine. Cu cât valoarea indicelui este mai mare, cu atât orientarea antiplagiat este mai puternică. Exemplu: ideea că poți prelua, fără citarea adecvată orice text dacă „te-ai înțeles cu autorul” este respinsă ca fiind „total incorectă”, probă clară de ideologie antiplagiat. Sub aspect tehnic, cifrele din grafic indică valorile modale pentru distribuția răspunsurilor la fiecare întrebare. Pentru toți indicatorii din scala formulărilor proplagiat, valorile modale (cu frecvențe maxime) sunt identificabile în varianta de răspuns „total incorect”.

Cum opinia profesorului este norma în raport cu care ar trebui să se definească și opinia studentescă, o comparație mai atentă între cele două categorii merită să fie făcută, folosind cele două serii de date din Figura 2:

- O situație de cvasi-concordanță de opinie între profesori și studenți se înregistrează în legătură cu opinia referitoare la autoplagiat. Aproape 60% dintre respondenții din ambele categorii susțin că este pe deplin corect, în ordine, să folosești fără citare texte proprii anterioare, circulate în spațiul public. Altfel spus, acord extins pentru autoplagiat sau similar.

- Dezacordul maxim de opinii între profesori și studenți este asociat cu regula de folosire a textelor elaborate în co-autorat nespecificat (mai mulți autori semnează același text fără a detalia în ce anume rezidă contribuțiile lor specifice). **Un procent foarte ridicat de profesori (83%) resping clar ideea că poți prelua fără citare din textele semnate în regim de coautorat nespecificat. Ponderea respectivă este cu 20 de puncte procentuale mai mică la studenți.** Decalajul este semnificativ și pentru slaba comunicare dintre studenți și profesori pe această temă.
- Un decalaj de asemenea ridicat apare în legătură cu ideea că prin simplă înțelegere informală poți prelua din lucrarea altui autor fără să îl mai citezi. Peste 90% dintre profesori resping total acest punct de vedere. La studenți nivelul de respingere este mult mai redus, la 74%. Decalajul este semnificativ pentru două concepții diferite de IA. **La studenți, mediul de interacțiune pentru integritate este preponderent informal, construit în bună măsură prin înțelegeri colegiale, prietenești sau chiar de mic comerț la negru.**
- Ierarhia de importanță a valorilor care stau în spatele formulărilor supuse evaluării prin chestionar este, în foarte mare măsură, concordantă între studenți și profesori. O diferență notabilă este legată de rolul ideii de originalitate. Formularea în discuție face trimitere la ideologia prin care culpa de plagiat ar putea fi tolerată dacă lucrarea de doctorat are, compensatoriu, elemente notabile de originalitate. Studenții sunt mult mai mult în favoarea acestei idei decât profesorii.

3.3. Gravitatea abaterilor de la normele de integritate

Cea de-a doua componentă majoră a culturii de IA este asociată cu gravitatea pe care studenții o asociază cu diferitele abateri de la normele de bună practică în domeniu (Tabelul 13). O pondere de 72% dintre studenții care au completat formularul de chestionar online au apreciat că este grav sau foarte grav să copiezi la examen. O astfel de evaluare indică importanța pe care studenții din UB o acordă, în medie, practicilor corecte de a lua examenele prin muncă cinstită nu prin înșelătorie academică. Cel mai grav lucru le pare a fi prezentarea la un examen a unei lucrări realizate de altcineva ca și cum ar fi lucrare proprie: 88% dintre studenții respondenți au apreciat ca fiind grav sau foarte grav faptul de a înșela prin a pretinde că lucrarea pe care o prezinți ca fiind proprie are, în fapt, un alt autor.

Ca și în cazul ideologiilor proplagiat, diferențele de evaluare sunt puternice, în funcție de experiența de educație. Regula generală este în ambele cazuri, însă, aceeași: **doctoranzii**

și foștii bursieri în străinătate sunt mult mai exigenți, resping practicile negative din domeniul IA, comparativ cu studenții de la licență. O situație mai bună decât a studenților de la ciclul de licență apare și pentru cei care au planuri bine structurate de a pleca în străinătate pentru studii sau pentru muncă, indiferent de ciclul educațional în care se află. Un gen de socializare anticipativă pare să fie mecanismul care duce la o astfel de situație: **studenții care au planuri de a studia sau munci în străinătate se pregătesc în acest sens nu numai profesional, ci și prin asimilarea bunelor practici de IA, așa cum au aflat că se practică în străinătate.** Este o conștientizare a faptului că dacă vrei să ai succes și în alt mediu universitar este necesar să fii la fel de corect ca și cei de acolo.

Tabelul 13. O consistență mare a ierarhiilor de valoare în IA dar cu decalaje majore între categorii de studenți (%)

ESTE GRAV SAU FOARTE GRAV să.....	doctoranzi	foști bursieri în străinătate	masteranzi	studenți cu intenții de emigrare	studenți la licență	Total
îți asumi o LUCRARE STRĂINĂ	97	95	92	88	79	88
produci DATE FICTIVE ca fiind reale	95	92	86	83	73	83
preiei pasaje FĂRĂ INDICAREA SURSEI	89	89	79	77	67	76
COPIEZI LA EXAMEN	89	78	74	71	65	72
facilitezi colegii SĂ FRAUDEZE la examen	80	70	72	65	63	69
preiei DE PE INTERNET fără citare	71	76	70	66	58	65
prezinți PASAJE TRADUSE ca text propriu	70	75	69	62	49	62
indici sursa dar fără GHILIMELE	69	67	67	62	51	62
RECICLEZI UN REFERAT la examene dif.	73	50	53	52	39	50

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Exemplu: 97% dintre doctoranzi apreciază că este grav sau foarte grav să îți asumi ca fiind proprie o lucrare la care nu ești autor.

Ierarhiile de gravitate atribuite diferitelor abateri de la normele de bună practică în IA sunt similare pentru doctoranzi, studenți la master, studenți la licență și pentru cei care au avut burse de studiu în străinătate. Ceea ce diferă, însă, este intensitatea de respingere a practicilor negative de la o categorie la alta. Intransigența este maximă în cazul doctoranzilor și tinde să se reducă la foști bursieri în străinătate, studenți la master, studenți cu intenții structurate de a merge în străinătate și, ajunge să fie minimă la studenții de la licență.

Desigur, evaluările de gravitate asupra unor practici negative nu înseamnă, implicit, și adoptarea unor comportamente consistente cu astfel de aprecieri. Aproape o zecime dintre studenții care au răspuns la sondaj sunt într-o astfel de situație de inconsistență – declară că este grav sau foarte grav să pui în circulație date fictive dar, în fapt, adoptă o astfel de

practică imorală (Tabelul 14). Doctoranzii sunt cel mai puțin afectați de această culpă. În schimb, cei care nu au declarat ciclul educațional în care se află sunt mult mai activi în a produce date fictive deși condamnă modul respectiv de acțiune.

Tabelul 14. Producerea datelor fictive între gravitate și practică (%)

Ciclu școlar și experiență de migrație	Dacă produci date fictive dar...				Total
	e grav dar nu a produs date fictive	nu e grav dar nu a produs date fictive	nu e grav dar a produs date fictive	e grav dar a produs date fictive	
ciclu nespecificat	79	6	2	13	100
master	75	9	5	10	100
migrant potential	74	11	6	9	100
cu studii în străinătate	83	2	6	8	100
licența	66	15	12	7	100
doctorat	92	5	0	3	100
Total	75	10	6	9	100

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Prin umbrire sunt marcate procentele maxime pe coloane, marcatori pentru posibile asocieri semnificative între valorile de rând și cele de coloană.

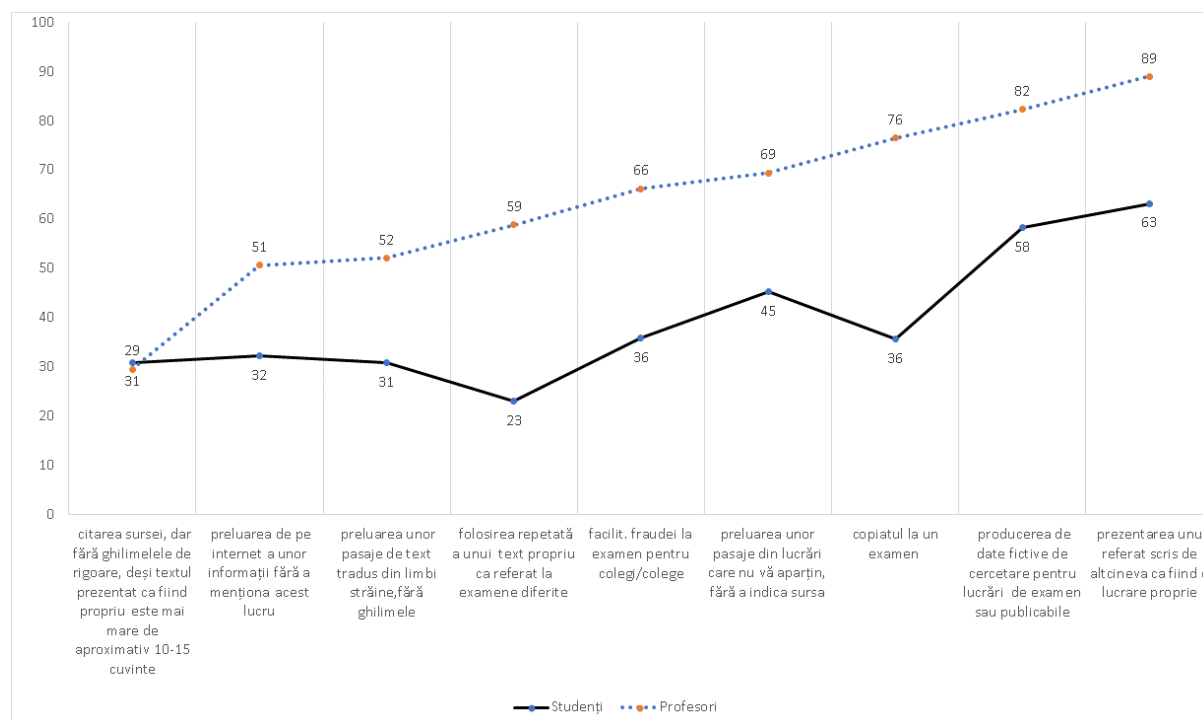
Scala studentescă a estimărilor de gravitate (Figura 3) în încălcarea normelor de IA urmează, majoritar, pe cea a profesorilor. Cele mai grave abateri, în ambele evaluări, sunt legate de prezentarea unui referat scris de altcineva ca fiind lucrare proprie și producerea de date de cercetare în mod fictiv. Studenții sunt în mod special toleranți la copiatul la examen și la reciclarea unor referate pentru materii sau examene diferite.

Studenții și profesorii sunt în deplin acord în a susține că nu este foarte grav (peste 70%) dacă preiei bloc de text mai mare de 10-15 cuvinte și nu pui ghilimele în condițiile în care faci totuși trimiterea la sursă. Constatarea indică una dintre sursele majore de favorizare a plagiatului prin reglementările din România. **Ghidurile sau regulamentele de bune practici în domeniu la care am avut acces evită sistematic un prag de număr de cuvinte preluate ca atare, dar fără marcarea prin ghilimele, semnificativ în a considera o secvență de text ca fiind plagiată.** Reguli cantitative în domeniu apar în manuale universitare. Profesorul Earl Babbie (2010) din Statele Unite, spre exemplu, notează că „preluarea unui pasaj de opt sau mai multe cuvinte fără a le cita reprezintă o încălcare a legii federale cu privire la drepturile de autor” (p.664). Nici vorbă de astfel de praguri în reglementările care circulă în spațiul universitar românesc⁹. Sigur că aspectele cantitative în

⁹ În 2012 lucram la o documentare pe tema reglementărilor referitoare la integritatea academică. Pe pagina uneia dintre universitățile din țară am găsit, în legătură cu normele de descurajare a plagiatului în spațiul american, un

evaluarea plagiatului trebuie considerate împreună cu cele calitative – importanța și originalitatea textului preluat. **A neglija, însă, cu totul, faptul că preluările sunt făcute mult dincolo de ceea ce poți memora întâmplător nu poate fi decât contraproductiv în descurajarea plagiatului în mediul academic.**

Figura 3. Ponderea celor care consideră ca fiind foarte grave diferite categorii de practici negative în IA, studenți și profesori

Exemplu: 76% dintre profesori apreciază că este foarte grav faptul de a copia la un examen față de numai 36% studenți care fac aceeași apreciere.

Aspectul problematic al situației în materie de cultură a IA la studenți este dat de faptul că **pentru mai mult de 50% dintre studenți nu este foarte grav dacă nu pui ghilimele când trebuie, dacă nu dai sursa, dacă prezinți un text pe care l-ai tradus ca fiind contribuție proprie la dezvoltarea cunoașterii sau dacă împrumuți de la un coleg un referat pe care îl predai profesorului ca fiind rezultat de muncă proprie etc.**

comentariu de genul: „știm cum este la ei cu normele de identificare a plagiatului și la numărul de cuvinte care pot fi preluate în bloc, fără citare, dar la noi nu se poate”. Ulterior, comentariul oficial a fost șters de pe pagina universității respective. Oricum, nu reușesc să înțeleg nici acum de ce „la noi nu se poate”.

3.4. De unde vin diferențele în gradul de integritate?

Integritatea academică pe care o analizăm în acest sondaj este o caracteristică a actorilor implicați în procesul de învățământ-cercetare din spațiul universitar. Cu cât onestitatea acestor actori și cu cât procedeele pe care ei le urmează sunt în mai mare măsură transparente și verificabile, cu atât integritatea academică este mai bine structurată, de nivel mai ridicat¹⁰. În acest subcapitol urmărim explicarea IA pe dimensiunile de comportament și valoare.

Practicile de integritate¹¹ sunt măsurate (vezi 3.7. Anexa 1. Indici folosiți în analiza datelor la capitol), la nivelul studenților, prin auto-raportarea practicilor negative proprii (FRAUDEU) dar și prin practicile negative percepute la colegi (FRAUDALT). Dat fiind faptul că atunci când evaluează comportamentele de fraudă intelectuală la colegi studentul poate fi tentat să atribuie colegilor și practici negative proprii am adoptat și o măsură sintetică formată din cei doi indicatori anterior menționați (practici negative de integritate academică – PNIA).

Datele din Tabelul 15 prezintă rezultatele unei astfel de analize prin care practicile negative în domeniul integrității (PNIA) sunt analizate în raport cu valorile sau ideologiile susținute de studenți, gradul lor de informare în domeniu, percepția pe care aceștia o au asupra integrității profesorilor lor și a gradului de interes pe care actorii instituționali din facultate sau universitate îl manifestă față de tematica IA. În plus, sunt avute în vedere și câteva aspecte ale profilului de student prin gradul de participare a acestuia la seminarii, și contactul prin burse cu străinătatea.

Practicile negative în integritatea academică sunt specifice pentru studenții care au ideologii defavorabile IA, sunt slab informați în domeniu, au o percepție negativă asupra integrității profesorilor lor, percep un nivel redus de interes pentru integritate din partea actorilor instituționali ai mediului academic și participă rar la seminarii. Nu este validată, în primă estimare, ipoteza că studenții care au avut o bursă în străinătate ar avea, din această cauză, un grad mai ridicat de IA la nivel de comportamente. Am inclus în seria factorilor explicativi din model și apartenența studentului la una dintre facultățile cu puternică ideologie defavorabilă IA, în ipoteza că o astfel de cultură instituțională ar putea favoriza comportamente de malpraxis în domeniul integrității pentru student. Ipoteza nu este susținută de date, iarăși în primă estimare. Vom vedea imediat că lucrurile se schimbă atunci când analiza se focalizează pe ideologiile de integritate.

¹⁰ Caracterizarea IA făcută aici este o adaptare după una dintre definițiile fondatoare pentru integritatea în cercetarea științifică, unde este considerată „as the adherence by scientists and their institutions to honest and verifiable methods in proposing, performing, evaluating, and reporting research activities” (NAS-NAE-IOM 1992:4).

¹¹ Pentru analize focalizate asupra practicilor de IA vezi, în acest volum, capitolul 2 elaborat de profesorul Marian Vasile.

În analiză am dorit să verific dacă există și un efect de gen asupra practicilor negative de integritate. În prima aproximare a rezultat că există o mai mare probabilitate de adoptare a unor practici de integritate negative la studente, comparativ cu studenții.

Pentru a fi siguri în mai mare măsură de rezultate, am aplicat același model analitic anterior descris și numai pentru cazul studenților de la licență. O bună parte dintre relațiile înregistrate pe total eșantion le regăsim ca fiind semnificative și pentru subeșantionul de studenți la licență. **Participarea la seminarii și genul nu mai apar, însă, ca predictori semnificativi, la nivel de licență.** Posibil să fie numai efect al reducerii volumului de eșantion de analiză. Rămâne de văzut, într-un eșantion cu un număr mai mare de studenți de la ciclul de licență, care este, în fapt, situația.

Tabelul 15. Determinanți ai practicilor negative în integritatea academică (PNIA)

Predictori	Licență, master, doctorat		Studenti licență	
	Coef.	P>t	Coef.	P>t
indice ideologie defavorabilă integrității academice (IDIA)	0.23	0.00	0.26	0.00
facultăți cu IDIA maxim*	5.26	0.68	-2.85	0.81
indice informare pe IA	-8.36	0.02	-11.98	0.02
integritate academică redusă a profesorilor	29.30	0.00	27.35	0.00
preocupări instituționale pentru IA	-23.29	0.00	-14.09	0.03
participare frecventă la seminarii	-13.64	0.03	-15.55	0.07
a dispus de o bursă în străinătate	21.88	0.16	3.08	0.86
studentă (1 da, 0 nu)	31.80	0.03	7.75	0.59
constanta	31.56	0.12	61.01	0.04
R2	0.268		0.256	
N	728		374	

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Regresii multiple OLS. Erori standard robuste. Rulare în STATA cu date ponderate și opțiunea cluster controlând pentru efectul de facultate. * Indicele menționat are valorile maxime în patru facultățile din categoriile exact1, socio3, socio1 și încă o facultate în care cultura normativă este puternică. Coeficienții semnificativi pentru $p=0.05$ sau mai puțin sunt marcați cu galben.

O comparație între cele două modele de regresie din Tabelul 15 permite, în plus, formularea unor ipoteze suplimentare:

- **Gradul de informare pe teme legate de ideologii ale IA contează mai mult în determinarea comportamentelor de integritate la licență decât la master și la**

doctorat. Implicația practică a unei astfel de ipoteze, în cazul unei foarte probabile validări, este că nevoia de mai bună informare pe domeniu este mai mare la licență decât la ciclurile master-doctorat.

- **Preocuparea instituțională pentru asigurarea unui mediu propice IA pare să aibă mai mare importanță/impact pentru studenții de la master și doctorat decât pentru cei de la licență.**

În momentul în care analiza se mută pe fațeta ideologică sau valorică a IA, explicațiile se modifică (Tabelul 16). Cu noua perspectivă, cultura de IA specifică facultății apare ca fiind importantă: studenții din facultățile cu indice maxim de defavorabilitate față de IA tind să aibă o probabilitate individuală mai mare de a adopta valori defavorabile IA. Constatarea trimite direct la ideea că **IA, mai ales prin componenta ei cultural-valorică, este un fenomen multi-nivel, în sensul că are o determinare nu numai în plan cauzal individual, ci și prin factori de mediu precum specificul domeniului sau al facultății în care se află studentul.**

Analiza comportamentală permite formularea ipotezei că gradul de informare poate contribui la reducerea practicilor negative în IA mai mult pentru studenții de la licență decât pentru cei de la master și doctorat (Tabelul 15). În momentul în care am schimbat perspectiva de abordare și interesul se mută pe explicarea ideologiilor de IA, relațiile cauzale se schimbă, de asemenea. Un grad superior de informare pe teme de integritate ar avea un impact mai mare asupra respingerii ideologiilor defavorabile IA la doctoranzi-studenți la master decât la cei de la licență. De ce este așa? **Se pare că la nivelul master-doctorat argumentele raționale care vin pe linia informărilor legate de deontologie au mai mare aderență decât la licență.**

O bună informare pe teme de integritate reduce probabilitatea de a susține valori defavorabile IA, tot așa cum reduce și probabilitatea de adoptare a unor practici negative în domeniu.

O altă diferență între cele două modele cauzale prezentate în Tabelul 15 și în Tabelul 16 este legată de rolul experienței de migrație în structurarea valorilor de IA: faptul de a fi avut o bursă în străinătate, în special la studenții de la licență, contribuie hotărâtor la consolidarea profilului lor pozitiv de IA. **Altfel spus, experiența didactică de a învăța, ca student, pentru o perioadă, în străinătate influențează pozitiv IA, în principal prin schimbări de ordin cultural în mentalitățile studenților. Ar fi de făcut o analiză specială pentru a identifica factorii care contribuie la structurarea culturii pro-integritate mai mult în mediul din străinătate decât în cel din țară.**

Diferențele de gen în materie de IA nu mai apar atunci când optica de analiză se mută pe aspecte atitudinal-valorice.

Tabelul 16. Determinanți ai ideologiilor defavorabile integrității academice (IDIA)

Predictori	Eșantion studenți		Subeșantion licență	
	Coef.	P>t	Coef.	P>t
facultăți cu IDIA maxim	88.47	0.01	85.29	0.02
indice informare pe IA	-9.33	0.04	-6.26	0.16
integritate academică redusă a profesorilor	2.69	0.72	7.38	0.54
preocupări instituționale pentru IA	3.86	0.65	6.29	0.64
participare frecventă la seminarii	-10.55	0.12	-28.36	0.03
a dispus de o bursă în străinătate	-20.48	0.07	-55.63	0.02
studentă (1 da, 0 nu)	11.72	0.33	13.01	0.40
constanta	24.33	0.32	103.31	0.03
R2	0.21		0.197	
N	728		374	

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV, studenți. Regresii multiple OLS. Erori standard robuste. Rulare în STATA cu date ponderate și opțiunea cluster controlând pentru efectul de facultate. Coeficienții semnificativi pentru $p=0.05$ sau mai puțin sunt marcați cu galben.

În tot modelul de analiză un rol central este de așteptat să revină valorilor (ca strategii de viață generalizate) pe care studenții le folosesc atunci când apreciază gravitatea diferitelor practici negative din domeniu. Atunci când, spre exemplu, 63% dintre studenți declară că este foarte grav să prezinți ca fiind propriu un referat realizat de către o altă persoană, avem de a face cu o puternică susținere a valorii de onestitate, de obținere a unei recunoașteri în baza efortului propriu și nu prin simplă cumpărare a unui produs intelectual. Ce anume determină orientările valorice diferite ale studenților în materie de IA? Desigur, un răspuns complet nu este posibil numai prin datele sondajului pe care îl analizăm. Unele din datele acestui sondaj pot fi de folos, însă, în elucidarea întrebării. Pe un model de analiză similar cu cel din Tabelul 15 și din Tabelul 16 am încercat să răspundem la întrebare (Tabelul 17).

Pentru a introduce noul model de analiză vom detalia cazul judecății de valoare referitoare la fabricarea de date în spațiul universitar. Această practică negativă era considerată a fi una dintre cele mai nocive, mai grave, în opinia studenților care au participat la sondaj (Figura 3).

Să urmărim prima coloană din Tabelul 17 pentru a afla o parte din răspunsul la întrebarea „de unde vin diferențele” în evaluarea gravității acestei practici negative:

- Ceea ce contează, majoritar, în structurarea opinei că „fabricarea de date” este o abatere gravă (gravă sau foarte gravă) de la regulile de IA este mai ales facultatea în care se află studentul.
- Toleranța maximă la astfel de fraude intelectuale pare să existe în facultăți de științe exacte și în câteva dintre facultățile de științe sociale.
- Practica fabricării datelor este considerată ca fiind gravă, în alt registru decât cel al facultății de apartenență, în legătură cu folosirea internetului. Studenții care consideră că este incorect să preiei fără citare de pe internet tind să susțină, în același timp, că este grav să fabrici date. Par să fie percepute ca două culpe morale la fel de grave.

Modul de analiză anterior prezentat se poate extinde la toate categoriile de fraude analizate în tabelul 7:

- Plagiatul prin preluarea unui text tradus din altă limbă, fără a recunoaște sursa, este considerat ca gravă încălcare de normă deontologică de către studenții de la master-doctorat, cu bună informare în IA. În plus, practica respectivă este clar respinsă de către cei care resping și ideologiile publice care susțin că poți plagia oricât dacă ai și elemente originale în lucrare sau folosirea internetului fără citarea de rigoare. Plagiatul prin traducere are și o determinare semnificativă, în sensul de a fi în mod particular tolerat de studenții de la facultățile exacte², sociale² și sociale³.
- Incriminarea puternică a celor care nu mai pun ghilimele acolo unde este necesar apare, firesc, mai ales la doctoranzi, studenți la master și la studenții bine informați în IA. **Practica nemarcării prin ghilimele necesare este însă larg tolerată în majoritatea grupajelor de facultăți.** În plus, opinia despre gravitatea ridicată a acestui gen de fraudă apare mai ales acolo unde colegii sunt percepuți ca fiind mai puțin înclinați spre fraudă academică.

Tabelul 17. Factori care condiționează evaluările studenților referitoare la gravitatea diferitelor practici negative în integritatea academică (IA)

Variabile independente		Variabile dependente: gravitate mare sau foarte mare a practicilor negative de							
		fabricare date	neindicare sursa	folosit lucrare alt autor	plagiat prin traducere	omitere ghilimele	folosire internet	copiat la examen	ajutare coleg fraudă
Ideologii de justificare plagiat..	preluare idei „neimportante” similitudine sub 4%	-0,111	-0,073	-0,190	-0,205	-0,141	-0,168 *	0,007	-0,008
	„nu erau atunci legile de azi”	0,032	-0,078	0,220	-0,079	-0,123 *	-0,156	0,051	-0,071
	compenseza prin originalitate	-0,141	-0,078	-0,023	-0,050	-0,038	0,114	0,073	-0,013
	se folosesc surse internet	-0,050	-0,232	0,062	-0,173 *	-0,330 *	-0,173	-0,224 **	-0,086
	legile sunt prea restrictive	-0,868 ***	-0,614 ***	-0,669 ***	-0,555 **	-0,067	-0,242 *	-0,231	-0,048
		-0,075	-0,151 *	-0,075	-0,173	-0,203 **	-0,175 *	-0,209 **	-0,135
Fraude percepute la colegi (FRAUALT)		0,000	-0,001	-0,001	-0,002 *	-0,003 ***	-0,002 ***	-0,001 **	-0,001 **
Experiențe personale	master/doctorat*	0,531	0,520 **	0,809 *	0,511 **	0,384 **	0,467 ***	0,019	0,042
	grad informare IA	0,050	0,138	-0,052	0,222 ***	0,164 **	0,276 ***	0,108	0,193 *
	bursa în străinătate*	0,222	0,687	0,410	0,264	0,226	0,243	0,193	-0,074
facultăți* (teologii - categorii de referință)	filosofie psihologie	0,166	-0,816 ***	-0,088	0,073	-0,606 ***	-0,075	-0,813 ***	-1,062 ***
	istorie, sociologie, literă	-0,550 **	-0,627 **	-0,127	0,191	-0,343 **	0,076	-1,146 ***	-1,380 ***
	jurnalism politologie LLS	-0,665 ***	-0,819 ***	0,700 *	-0,059	-0,176	-0,209	-0,647 *	-1,035 ***
	chimie fizică	1,182	-0,179	1,107	0,036	-0,832 *	-0,661 ***	-0,049	-1,132 ***
	exacte1	-1,051 ***	-2,142 ***	-1,025 ***	-0,767 ***	-1,648 ***	-1,444 ***	-0,527 ***	-1,260 ***
	exacte2	-0,809 ***	-0,764 **	0,342	0,212	-1,047 ***	-0,786 ***	-0,860	-0,794 ***
	sociale1	-0,138	-1,118 ***	-0,510 **	0,104	-1,176 ***	-0,629 ***	-0,244	-0,706 ***
	sociale2	-1,739 ***	-2,103 ***	-1,443 ***	-1,045 ***	-0,995 ***	-0,563 ***	-1,425 ***	-1,811 ***
	sociale3	-1,128 ***	-1,577 ***	-0,652 ***	-0,403 *	-0,994 ***	-0,973 ***	-1,045 ***	-1,502 ***
	_cons	3,481	3,516	2,676	1,618	2,158	1,531	2,379	2,182
Pseudo R2		0,223	0,220	0,199	0,164	0,130	0,124	0,064	0,052
Numar de cazuri		874	896	893	873	892	908	909	917

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV, studenți. Opt modele de regresie logistică. Variabilele dependente de pe coloanele tabelului sunt de tip dihotomic. Cu 1 a fost notată opinia „este grav sau foarte grav” faptul de a fabrica date, plagia prin traducere incorect citată și cu 0 opiniile din categoria „nu este grav”. Coeficienți de regresie semnificativi pentru pragurile de 0.05 *, 0.01 **, și *** 0.001. Exemplu: studenții cu grad ridicat de informare pe teme de integritate academică (IA) au o probabilitate sporită de a aprecia că preluarea unor texte prin traducere, fără citarea de rigoare, este o abatere gravă sau foarte gravă de la normele de deontologie academică. LLS – Facultatea de Litere și Limbi Străine.

- Șapte din cele opt categorii de fraude intelectuale menționate în coloanele din Tabelul 17 sunt considerate a fi grave în legătură cu respingerea puternică a ideologiilor publice proplagiat (vezi listarea lor în Tabelul 11). **Întreaga dezbatere publică începută în 2012 în legătură cu plagiatul la demnitari și toată seria de ideologii justificative au contribuit clar, conform datelor din Tabelul 17, la consolidarea unei toleranțe sporite la fraudă intelectuală din universități.** Numai toleranța mare la ajutarea unui coleg să treacă un examen prin fraudă nu pare să fie influențată de dezbaterea publică menționată.

3.5. Spre o înțelegere a tipurilor de (ne)onestitate academică

Abordările anterioare din acest capitol au pornit de la premisa că IA are numai dimensiuni cantitative, de intensitate a susținerii unor valori sau practici. Precum în multe alte cazuri, însă, fenomenele circumscrise domeniului respectiv pot avea și structurări calitative. Astfel

de structuri le vom urmări în continuare sub spectrul consistenței sau al inconsistenței dintre valorile și practicile de integritate dar și dintre diferitele ideologii ale IA. Mai întâi descriptiv și, ulterior, explicativ. În principiu, cei care se declară a fi, ca studenți, susținători ai valorilor de integritate ar fi de așteptat să manifeste, tendențial, și un grad sporit de conformare comportamentală la valorile academice. Tot în principiu, cine adoptă ideologii justificative pentru plagiat în tezele de doctorat sau în lucrări similare de cercetare ar fi de așteptat să manifeste intoleranță la fraudă intelectuală în spațiul academic. În principiu este așa. În fapt, după cum vom vedea, realitatea este altfel structurată, uneori conform cu așteptările menționate, dar alteori pe logici diferite. Tipologiile pe care le construim urmează mai îndeaproape logica acestor structurări.

Deși integritatea academică nu are numai dimensiunea de onestitate, ci și pe cele de transparență și replicabilitate, voi folosi, în acest cadru, pentru simplificarea formulărilor, și *onestitatea academică* drept sinonim pentru IA. Similar, lipsa de IA va fi desemnată și prin *neonestitate academică*.

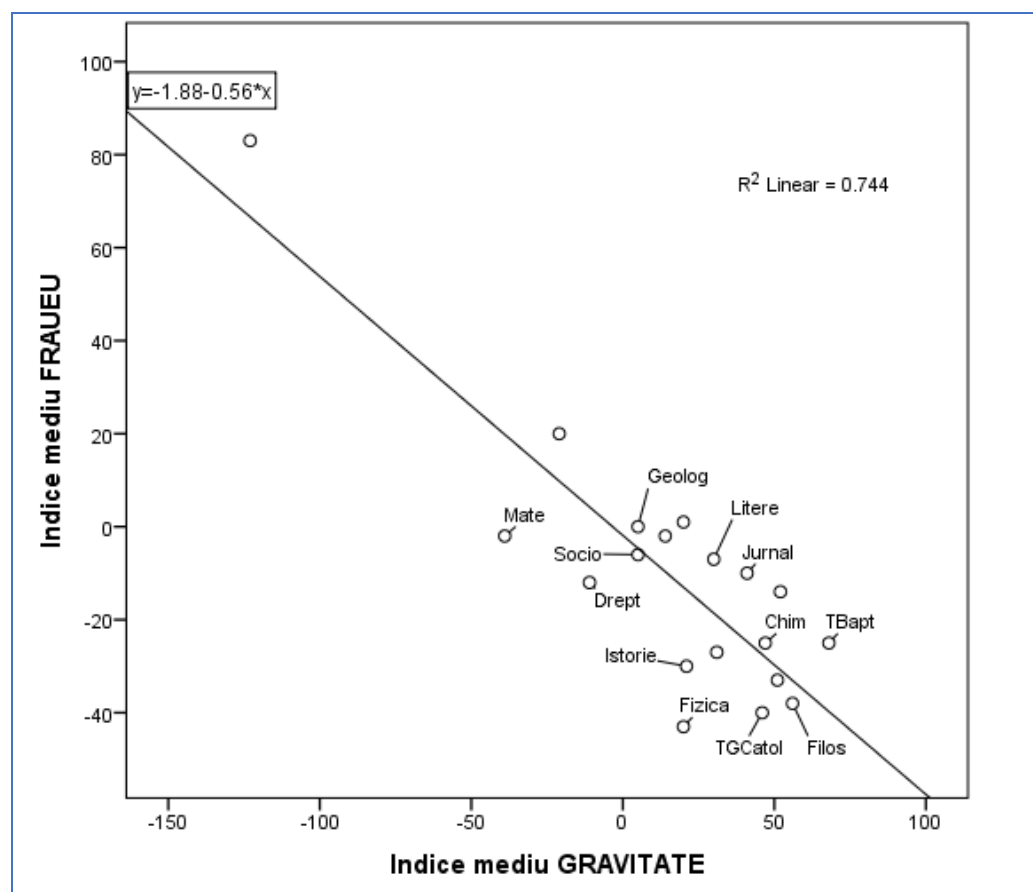
3.5.1. Ce spun datele agregate la nivel de facultate

După cum poate fi remarcat din Figura 4, facultățile tind să aibă indici puternic corelați sub aspectul orientărilor valorice și al practicilor de integritate: **cu cât indicele GRAVITATE, măsură a gravității percepute a diferitelor practici negative de IA este mai mare, cu atât tendința de adoptare a unor practici negative în domeniu este mai redusă.** Studenții Facultății de Filosofie, spre exemplu, au o astfel de situație de puternică incriminare a abaterilor de la normele de IA și, în același timp, de slabă frecvență în adoptarea comportamentelor de abatere de la bunele practici din domeniu. Pentru studenți din facultăți precum matematică, fizică sau istorie nivelul mediu de malpraxis academic este semnificativ mai mic decât ar fi de așteptat în baza orientărilor valorice sau ideologice ale studenților din aceste facultăți. În schimb, sunt și facultăți (deasupra dreptei de regresie din grafic) în care nivelul mediu de malpraxis academic este considerabil mai mare decât ar fi de așteptat în temeiul orientărilor ideologice asumate. Analizele cauzale, pe total eșantion (în secțiunea explicativă a acestui subcapitol), vor oferi elemente de interpretare pe ansamblu. Explicarea facultate cu facultate a inconsistențelor dintre ideologii și practici de IA necesită un alt tip de date detaliate, de care nu dispunem în baza sondajului INTEGUNIV.

Deocamdată reținem, chiar cu aceste date simplificate și agregate, că ideologiile referitoare la IA contează: **75% din variațiile de bune-rele practici în IA, între facultăți, sunt explicate prin variații ale ideologiilor sau credințelor adoptate de către studenți.**

Cum aceste ideologii „nu cad din văzduh”, rezultă că este important să fie identificați factorii care le determină.

Figura 4. Relația dintre gravitatea medie estimată a diferitelor tipurilor de fraudă și intensitatea medie a practicilor negative de IA

Indicii GRAVITATE (cât de grav este să încalci anumite reguli de deontologie academică) și FRAUEU (intensitatea autoestimată a practicării diferitelor abateri de la normele de bună practică în IA) sunt construiți conform specificărilor din 3.7. Anexa 1. Indici folosiți în analiza datelor la capitol. Cerculețele indică poziția medie a studenților din facultate pe cele două axe. Creșterea medie cu o unitate pe scala GRAVITATE duce la reducerea tendinței de adoptare a unor practici negative de IA cu 0.76 unități. Nu sunt specificate etichetele pentru toate cele 19 facultăți incluse în sondaj, pentru a proteja identitatea cazurilor care ar putea fi interpretate greșit în absența detaliilor.

3.5.2. Inconsistențe ideologie-practică la nivel individual.

Ideea de inconsistență în IA câștigă contur în momentul în care abordarea se face la nivel individual (Tabelul 18). Cu aceiași doi indicatori de integritate sub aspect valoric și comportamental putem distinge, prin intersectarea lor, cinci categorii de studenți. La extreme se află cei care manifestă consistență maximă între atitudini/valori și comportamente, fie la

minim, fie la maxim. Frecvența maximă, de aproximativ o treime din eșantion, revine celor care au integritate maximă și atitudinal și comportamental. Integritatea consistent pozitivă este specifică doctoranzilor și celor care nu au declarat ciclul educațional în care se află. (Asupra acestora din urmă voi reveni în următoarea secțiune a subcapitolului.). Este normal ca la doctoranzi să fie înregistrată cea mai mare propensiune de încadrare în categoria celor cu maximă onestitate comportamentală și valorică sau atitudinală. Selecțiile în trepte – la licență, master și doctorat – au „cernut” nu numai profesional ci și moral, au dus la o socializare sporită în respectarea cerințelor de IA.

Categoria celor aproximativ 15% dintre studenți care au toleranță foarte mare la plagiat și, în același timp, practică pe larg încălcări ale normelor deontologice academice, nu pare să fie structurată în principal pe criterii de experiență educațională sau de migrație.

Cei aproximativ 23% dintre studenți care nu declară o lipsă pronunțată de deontologie academică, dar care practică din plin abateri de la normele de IA sunt, în principal, studenți la licență. Este o **reconfirmare a ideii anterior menționate că practicile de încălcare a onestității academice apar în principal la nivel de licență.**

Nivelul mediu de integritate, în plan ideologic și comportamental, este specific celor care au în plan plecarea în străinătate pentru studii sau pentru muncă. Categoria celor care manifestă în special deficiențe valorice sau ideologice, și nu comportamentale, în materie de IA nu are o specificitate marcată prin ciclul educațional sau prin experiența de emigrație în străinătate.

Tabelul 18. Tipuri de onestitate academică funcție de experiența educațională și de migrație în străinătate

Experiență educațională și de migrație în străinătate	Tip de onestitate academică					Total	
	minimă, valoric si comportamental	comportamental minimă	medie	medie, deficitară valoric	maximă, valoric si comportamental	%	N
ciclu nespecificat	13	12	13	7	55	100	99
licență	12	32	15	11	30	100	270
master	14	22	21	9	34	100	278
doctorat	18	13	14	12	44	100	95
migrant potențial	15	26	23	9	27	100	420
cu studii in străinătate	19	14	23	8	36	100	118
Total	15	23	19	9	33	100	1280

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Tipologia de onestitate academică a rezultat din intersectarea variabilelor FRAUEU pentru axa comportamentelor și GRAVITATE pentru cea a ideologiilor (vezi 3.7. Anexa 1. Indici folosiți în analiza datelor). Scorul factorial a fost transformat într-o variabilă categorială cu trei clase, iar scorul corespunzător pentru GRAVITATE în variabilă dihotomică. Pragurile de grupare au fost stabilite prin identificare a punctelor de „ruptură naturală” (*natural breaking points*) pe distribuțiile de frecvențe. O clasă cu foarte puține cazuri a fost grupată împreună cu o alta mai mare, apropiată ca semnificație. Celulele marcate prin umbrire indică asocieri pozitive și semnificative la nivelul $p=0.05$ pentru valorile de rând și cele de coloană din tabel (conform rezultatelor prin analiza de reziduuri standardizate ajustate, neprezentate în tabel). Asocierile negative semnificative sunt marcate prin cifre bold. Exemplu: 32% dintre studenții la licență care au răspuns la sondaj se află în categoria celor cu IA deficitară în special sub aspect comportamental. Asocierea între tipul de IA și ciclul educațional este pozitivă și semnificativă sub aspect statistic.

Analizele anterioare relevă o dependență a tipului de IA de experiența educațională și de migrație. În cazul lipsei accentuate de integritate, la nivel comportamental și atitudinal, precum și pentru situația în care deficitul de IA este preponderent în plan cultural-valoric, factorii menționați nu mai sunt relevanți. Extinderea analizei pentru a include și alți predictori permite o testare a modelului explicativ anterior aplicat (Tabelul 18). Este ceea ce prezintă rezultate de analiză în Tabelul 19.

Integritatea academică minimală, comportamentală și atitudinală, nu mai este imprevizibilă, precum în analiza simplificată din Tabelul 18. Este specifică celor care susțin ideologia proplagiat, justificativă pentru multe din cazurile publice de plagiat confirmate în elita puterii (Victor Ponta, Gabriel Oprea, Petre Tobă) sau neconvincător justificate de instituții publice precum Consiliul Național de Atestare a Titlurilor

Universitare (pentru cazul Laura Kodruța Kovesi) sau Consiliul Național de Etică (inițial pentru cazul Victor Ponta). Cei care cred în justificări asociate cu originalitatea care compensează plagiatul, în relevanța necondiționată a pragului de 4% coeficient de similitudine etc., tind, în același timp, să practice fraudă intelectuală și să fie foarte toleranți la încălcarea normelor universitare de bună practică în IA. Pare să conteze și gradul de informare în domeniul deontologiei academice¹², dar nu decisiv, în sensul că studenții mai bine informați pe temă tind să nu facă parte din respectiva categorie de neonestitate academică.

Tabelul 19. Predictorii ai adoptării unui anume tip de IA

Predictori	Tip de integritate academică (drept categorie de referință a fost folosită gruparea celor cu nivel mediu de IA)							
	minimă, comportamental și valoric		minimă sub aspect comportamental		de nivel mediu, deficitară sub aspect		de nivel maxim, comportamental și	
	coef.	P>z	coef.	P>z	coef.	P>z	coef.	P>z
PROPLAGIAT	0.004	0.01	0.011	0.00	0.007	0.00	0.002	0.24
FRAUDALT	0.004	0.01	0.007	0.00	-0.003	0.15	-0.004	0.01
INSTITUTII	0.397	0.10	-0.019	0.95	-0.657	0.01	0.567	0.00
decanat activ în promovare IA	-0.197	0.02	-0.051	0.62	0.087	0.44	-0.143	0.21
INFORMARE	-0.208	0.09	-0.230	0.01	-0.150	0.31	0.001	0.99
a avut o bursă în străinătate*	0.271	0.49	-0.535	0.29	-0.071	0.85	0.410	0.29
PLANSTRĂINĂTATE	-0.222	0.23	-0.248	0.03	-0.336	0.01	-0.223	0.06
student la licență*	0.026	0.90	0.585	0.02	0.030	0.91	0.099	0.70
doctorand*	0.728	0.31	0.645	0.36	0.122	0.83	0.522	0.23
are note foarte mari*	-0.197	0.53	-0.622	0.05	-0.530	0.11	0.237	0.43
studente*	-0.281	0.35	-0.073	0.82	-0.107	0.70	-0.392	0.20
vine frecvent la cursuri*	-0.079	0.80	-0.164	0.71	0.106	0.82	0.148	0.64
vine frecvent la seminarii*	0.163	0.49	-0.098	0.76	0.001	1.00	-0.099	0.78
lucrează*	-0.386	0.37	-0.557	0.10	-0.546	0.11	-0.514	0.05
_cons	1.753	0.24	2.161	0.07	-0.079	0.95	2.134	0.13
Pseudo R2	0.146							
N	734							

Sursa: Sondaj INTEGUNIV. Regresie multinomială rulată în STATA, cu opțiunile de cluster funcție de facultatea de apartenență și de ponderare prin comanda pweight). Prin umbrire sunt marcați coeficienții semnificativi pentru p=0.05.

3.5.3. Preocupările instituționale legate de IA.

Ceea ce se adaugă, oarecum surprinzător, în seria predictorilor semnificativi, este percepția pe care studenții o au asupra modului în care decanatele facultăților promovează instituțional principii de IA. Cu cât percepția acestei promovări este mai bună (pe o scală de la 1 - minimă la 10 - maximă), cu atât există o mai mare probabilitate ca studentul să nu adopte o IA de tip minimalist. Reciproca acestei formulări susține că **o slabă preocupare a decanatelor**

¹² Gradul sporit de informare în domeniul deontologiei academice reduce probabilitatea de apartenență la categoria celor cu IA consistent scăzută, dar nu este semnificativ decât dacă se adoptă ca prag de semnificație nivelul de 10%.

facultăților pentru temele de IA contribuie efectiv la sporirea probabilității ca studentul din facultatea de referință să adopte în mai mare măsură comportamente și ideologii neoneste sub aspectul eticii academice. De notat că formularea pune în evidență impactul acestui factor instituțional asupra IA, „ținând sub control” influența celorlalți factori menționați în model. Și mai simplu spus, atitudinile publice ale decanului/decanatului în legătură cu diferitele forme de fraudă intelectuală și cu modul de sancționare a acestora nu rămân fără efecte. Dacă decanul și, mai larg, decanatul, manifestă toleranță excesivă, acesta se traduce în probabilitate sporită ca studenții să adopte formula minimalistă a IA.

Pentru studenții cu nivel mediu de IA, dar deficit valoric în domeniu, ceea ce contează nu este preocuparea decanatelor în domeniu ci întregul set de actori instituționali – profesori, consiliu profesoral, senatul universității, rectoratul, comisia de etică a universității, Ministerul Educației (vezi 3.7. Anexa 1. Indici folosiți în analiza datelor, indicele INSTITUȚII). Cu cât aceste instituții sunt percepute de către studenți ca fiind mai active în promovarea IA, cu atât este mai mică probabilitatea ca studentul să aparțină grupului celor cu IA de nivel mediu și deficiențe de structurare valorică. Desigur, este vorba de percepții difuze și de relații care se manifestă pe număr mare de cazuri. Discursul public al actorilor din instituțiile menționate contribuie la structurarea unui mediu instituțional pe care studenții îl percep ca fiind mai mult sau mai puțin favorabil IA. Dacă același mediu este perceput ca fiind favorabil respectării IA, atunci se manifestă o mai mare probabilitate de apartenență a studentului la grupul celor cu integritate maximă, comportamentală și atitudinală.

3.5.4. Mediul ideologic și social al fraudei intelectuale.

Trei dintre tipurile de neonestitate academică adoptate de către unii studenți sunt clar favorizate de adoptarea ideologiilor instituțional difuzate care susțin că plagiatul poate fi compensat prin paragrafele originale sau poate fi tolerat dacă indicele de similitudine în analiza de text indică sub 4% preluări ilegitime, sau dacă doctorandul este deficitar în citări necesare etc. Constatarea este de reținut nu numai în registru de cercetare științifică, ci și prin implicațiile pe care le are. **Ezitățile sau compromisurile promovate de către instituții publice din domeniul educației în legătură cu lucrări de doctorat deficitare sub aspectul IA ajung, prin difuzare în spațiul public, să constituie temeiul unor modele culturale negative preluate în spațiul universitar la nivelul studenților.** În schimb, acolo unde, din indiferent ce motive, prin indiferent ce mecanisme, s-au structurat atitudini de respingere a plagiatului susținut instituțional, există o probabilitate foarte mare ca studenții să adopte modele pozitive de IA, atât comportamental cât și cultural.

Tot în mediul de structurare a IA intră și percepțiile pe care studentul le are în legătură cu frecvența de adoptare a practicilor de fraudă intelectuală de către ceilalți colegi din facultate. Desigur, astfel de percepții sunt rezultat de intercunoaștere și pot fi luate ca evaluări multiple asupra practicilor de integritate din cadrul unei facultăți date. În măsura în care sunt reluate și repetate la nivelul mai multor studenți ele ajung să constituie mediu de favorabilitate dacă sunt în termeni de *frecvent* sau *foarte frecvent*, sau de defavorabilitate atunci când se apropie mai multe de estimări precum *rar* sau *foarte rar*. De notat că mediul acesta construit prin evaluări ale comportamentelor celorlalți influențează mai mult comportamentele decât ideologiile proprii în materie de integritate.

Lipsa de onestitate academică structurată în principal la nivel comportamental are cea mai puternică determinare socială și cognitivă. Studenții din această categorie (vezi Tabelul 19) tind să fie din cadrul stadiului de licență, cu note mici, slab informați pe tematică de IA și fără o orientare structurată de a pleca pentru lucru sau studii în străinătate. Un gen de socializare anticipativă în mediul educațional al străinătății pare să acționeze favorabil, în sensul adoptării unor modele de onestitate academică.

Tipurile de IA așa cum au fost definite în acest capitol nu sunt dependente în foarte mare măsură de facultatea în care se află studenții¹³.

3.5.5. Inconsistențe între ideologii ale IA la nivel individual.

O condiție de favorabilitate pentru integritate consistent pozitivă, atitudinală și comportamentală este asociată cu categoria de respondenți care nu au specificat ciclul educațional în care se află (Tabelul 19). Tendința a fost menționată deja, dar înțelegerea ei necesită încă analize suplimentare. Este accidental faptul sau trimite la alte regularități asociate sau subsumate? În încercarea de a răspunde la întrebare am extins analiza pentru a lua în considerație și inconsistențele sau diferențele în interiorul ideologiilor de IA, nu numai între acestea și comportamente. Acest ultim tip de inconsistență în interiorul ideologiilor referitoare la integritate este specific pentru o anumită categorie de experiențe de educație sau de migrație? Tabelul 20 prezintă rezultate de analiză care ne pot ajuta în obținerea răspunsului.

¹³ Argumentarea acestei afirmații derivă din rezultatele unui model de regresie multinomială construit cu variabilele din tabelul 9, la care am adăugat încă 10 predictorii reprezentând 10 dintre facultățile cu cel mai mare număr de studenți în eșantionul INTEGUNIV. Capacitatea explicativă a modelului (pseudo R²) crește numai cu două puncte procentuale în urma extensiei setului de predictorii. Coeficienții de regresie pentru predictorii din tabelul 9 rămân, în mare, semnificativi și după extensia modelului cu cei 10 predictorii. Rezultă că modelul de analiză are un grad de stabilitate crescut sau o sensibilitate redusă (Treiman 2014) la modificări minore în construcția sa.

Pentru patru dintre cele șase tipuri de experiențe de educație și de migrație, nivelul mediu al indicelui de gravitate percepută a diferitelor tipuri de abatere de la normele de IA este mai mare decât nivelul mediu al indicelui de susținere a ideologiilor antiplagiat. Cea mai mare inconsistență de acest gen este cea pentru categoria studenților care nu au specificat ciclul de educație sau experiența de migrație pe care o au. Este o diferență de 18 puncte în favoarea atitudinii de incriminare a diferitelor forme de fraudă intelectuală din spațiul universitar. Studenții din această categorie tind să respingă în mai mare măsură comportamentele uzuale de fraudă universitară decât ideologiile justificative pentru plagiat în teze de doctorat sau în lucrări similare. **Altfel spus, studenții care omit specificarea ciclului educațional în care se află tind să incrimineze mai mult abaterile procedurale decât pe cele referitoare la rezultatul procesului respectiv.** Cazul face evident faptul că există mai multe tipuri contrastante de IA. Cel discutat anterior pune accentul pe respectarea procedurilor, a bunelor practici în domeniu, în defavoarea integrității centrate pe calitatea produsului a rezultatelor de cercetare academică. Decalajul respectiv apare însă la un nivel mediu relativ redus de intensitate a bunelor practici. Un decalaj de sens similar apare și în cazul doctoranzilor, interesați mai mult de aspectele procedurale ale IA, dar la un nivel mult mai ridicat. Pentru cei încadrați în categoriile de master, cu proiecte de plecare în străinătate sau foști bursieri în străinătate, cele două tipuri de ideologii sunt echi-importante. Pentru studenții de la licență, tendințial vorbind, nu în totalitate, par să fie foarte slab valorizate ambele ideologii al procesului sau ale rezultatelor în IA.

Tabelul 20. Profilul ideologiilor de integritate academică pe tipuri de experiență

Indici de IA	Tip de experiență educațională și de migrație (valori medii)						
	licenta	migrant potential	ciclu nespecificat	master	cu studii în strainatate	doctorat	Total
GRAVITATE	-31	7	10	18	31	44	6
ANTIPLAGIAT	-15	5	-8	13	37	32	3
Inconsistență în IA (GRAVITATE-ANTIPLAGIAT)	-16	2	18	5	-6	11	3

Sursa de date: sondaj INTEGUNIV. Pentru modul de construire a indicilor GRAVITATE și ANTIPLAGIAT vezi 3.7. Anexa 1. Indici folosiți în analiza datelor.

Tipologia experiențelor educaționale și de migrație este, în fapt, o tipologie cu puternice rădăcini sociale. Profilurile celor șase categorii de studenți diferă semnificativ, nu numai din perspectiva culturală a integrităților academice (Tabelul 21). Cu noile date din Tabelul 21 rezultă mult mai clar care sunt condiționările pe care diferite categorii de studenți le au în a adopta anumite ideologii ale IA, mai mult sau mai puțin consistente:

- **Studentii din categoria frecvent discutată deja a celor care nu declară ciclul educațional în care se află¹⁴, tendențial sunt cei cu note sub mediile de an, slab informați pe probleme de IA, fără aderență la anumite modele profesionale pozitive și care nu lucrează pe perioada studiilor.** Această configurație de atribute face mai ușor de înțeles slaba lor apetență pentru asimilarea unor modele de IA de nivel ridicat și consistente între ele.
- **Profilul de IA al studenților de la licență este relativ apropiat de al celor care nu fac vizibil ciclul educațional, dar are anumite specificități. În ambele cazuri – licență și nespecificarea ciclului educațional – predomină interesul redus pentru valorile IA, indiferent că estimarea se face pe procedee de realizare sau de rezultate ale integrității.** Informarea pe teme de integritate, însă, la cei cu licență este mai bună, tind să aibă note mai mari și să identifice mai frecvent profesori model în facultate.
- **La extrema pozitivă a scalei de IA se situează cele două categorii, de studenți doctoranzi și a celor care au avut burse în străinătate, indiferent de ciclul educațional în care se află.** Aderența lor la ideologiile IA, a doctoranzilor în special, este mult mai mare.

¹⁴ Dintre cei aproximativ 3065 de studenți care nu au specificat experiența de educație și de migrație pe care o au, 1118 au putut fi analizați sub aspectul profilului de IA pe care îl au și al mediei de notare .

Tabelul 21. Corelații între apartenența la un anumit grup de experiență educațională/de migrație și anumite variabile de profil definitoriu pentru IA

variabile definitorii pentru profilul grupului de apartenență	Tip de experiență de educație sau de migrație					
	nespecificat	licență	cu planuri de plecare în străinătate	master	fost bursier în străinătate	doctorand
INFORMARE	-.806**	.468**	.404**	.478**	.223**	.277**
are modele de profesor în facultate (1 da 0 nu)	-.843**	.540**	.420**	.450**	.191**	.281**
lucrează (1 da 0 nu)	-.719**	.261**	.303**	.518**	.258**	.381**
cu note foarte mari (1 da 0 nu)	-.548**	.244**	.311**	.350**	.252**	.283**
ANTIPLAGIAT	-.082**	-.067**	.034	.073**	.096**	.122**
INSTITUTII	.011	.014	-.151**	-.034	-.143**	.021
FRAUEU	.010	.039	.037	.029	-.024	-.112**
GRAVITATE	-.006	-.222**	.023	.117**	.082**	.166**
FRAUALT	-.052	-.025	.059*	.069*	.073*	.003

Sursa: sondaj INTEGUNIV. Coeficienți de corelație Bravais-Pearson. Nivel de semnificație * 0.05, ** 0.01, *** 0.001. Exemplu: studenții din categoria celor cu ciclu educațional nespecificat tind să aibă un grad redus de informare pe probleme de IA, $r=-0.86$, semnificativ pentru $p=0.001$. Am calculat cu același format de tabel și valorile medii ale indicilor de pe rânduri pentru fiecare dintre categoriile de studenți. Ierarhiile de medii pe rând nu diferă foarte mult de cele ale coeficienților de corelație prezentați în acest tabel. Am preferat analiza în termeni de coeficienți de corelație pentru că aceștia reprezintă măsuri adimensionale, mai ușor de comparat între ele. În plus, coeficienții de corelație au asociate niveluri de semnificație. Acest fapt permite o mai bună identificare a relațiilor tari între variabilele de rând și cele de coloană din tabel.

- Studenți cei mai critici în legătură cu implicarea instituțională a diferiților actori în promovarea IA sunt cei care au avut experiența străinătății sau se pregătesc să meargă în străinătate.
- În autoestimare, doctoranzii sunt categoria care se consideră ca fiind cel mai puțin afectați de maladia fraudei intelectuale.

3.6. Concluzii și implicații pentru politici educaționale

3.6.1. Cultura integrității academice contează foarte mult pentru (ne)onestitatea practicilor

Ceea ce cred studenții că este bine sau rău să faci în legătură cu cercetarea și formarea profesională pe parcursul studiilor universitare contează foarte mult (Tabelul 15 și Tabelul 16 și comentariile aferente lor). Nu trebuie confundate credința/valorile/ideologiile cu simplele opinii care vin și trec. Ele au impact direct, de durată, asupra practicilor pozitive sau negative de integritate academică (IA). Modul și gradul în care se structurează astfel de ideologii pro-

sau antiplagiat/antifraudă are influențe directe asupra ideologiilor difuze ale studenților în domeniu. Din această cultură fac parte nu numai ideologiile în calitate de credințe fondatoare pentru acțiune, ci și informațiile referitoare la norme și bune practici în domeniu.

Gradul de informare în legătură cu bunele practici de integritate pare să fie mai puțin relevant la studenții de la licență în ceea ce privește structurarea ideologiilor lor asupra IA, comparativ cu cei de la master și de la doctorat (Tabelul 16). Impactul gradului de informare este diferențiat și în funcție de subdomeniul de referință al integrității. Plagiarea prin traducere din altă limbă, dar fără citările de rigoare, omiterea ghilimelelor la preluare de bloc de text precum și modul de raportare a surselor preluate de pe internet par să fie considerabil descurajate de o bună informare asupra normelor corecte. Nu la fel stau lucrurile, însă, în legătură cu practici negative de fabricare a datelor, neindicarea surselor sau prezentarea unor lucrări cu alt autor ca fiind proprii celui care le raportează. În astfel de cazuri gradul de informare nu mai contează semnificativ în explicație (Tabelul 17).

Implicația practică a constatării rezidă în **necesitatea de a specifica în mai mare măsură cerințele de bună practică în domeniu, pentru cât mai multe din posibilele spețe, tipuri de situații.**

3.6.2. Ideologiile instituționale ale plagiatului influențează semnificativ ideologiile procedurale de (ne)onestitate adoptate de către studenți.

Sondajul asupra integrității academice în universitatea București (INTEGUNIV) evidențiază din plin faptul că sunt două tipuri de ideologii în spațiul academic, unele centrate pe cum este bine să faci în cercetare și în învățare și altele care se referă la cum este bine, etic, să fie teza de doctorat sau lucrările de cercetare similare. Primele sunt subsumate normelor procedurale în IA (măsurate în cercetare prin indicele GRAVITATE), iar cea de-a doua categorie se referă la calitățile pe care trebuie să le aibă produsul de cercetare (indicele ANTIPLAGIAT sau, în varianta negativă, PROPLAGIAT – vezi 3.7. Anexa 1. Indici folosiți în analiza datelor). Credințele sau ideologiile procedurale sunt cele care ghidează practicile curente ale studenților de respectare sau nerespectare a normelor de deontologie educațională în interacțiunea cu profesorii, în învățare. **Este pentru prima oară, după câte știu, când putem demonstra că toate discuțiile publice, la nivel interinstituțional și mediatic referitoare la plagiatele la demnitari, începute în 2012 (în seria Ioan Mang, Victor Ponta, Gabriel Oprea, Petre Tobă, Laura Codruța Kovesi etc.), nu au rămas fără urmări în spațiul universitar.** Chiar în Universitatea din București, care a fost unul dintre pionierii condamnării plagiatului în tezele de doctorat la demnitari (Sandu 2015), și nu

numai, dezbaterile a lăsat urme la nivelul ideologiilor studențești. Ideologiile se contaminatează foarte ușor între ele. Dacă o comisie ministerială a decis că, spre exemplu, un indice de similitudine de 4%, corespunzător a 20 de pagini plagiate, nu înseamnă plagiat, atunci se ajunge foarte ușor, la nivelul studenților, la concluzia că nici punerea ghilimelelor pentru citare nu mai este așa importantă (vezi Tabelul 17). Și exemplele de contaminare între ideologii proplagiat la nivel instituțional și ideologii de toleranță la fraudă în practica studențească sunt detaliate prin analiza datelor de sondaj.

Implicația practică este clară: **dacă vrei să descurajezi studenții în adoptarea unor procedee de practicare a fraudei intelectuale, unul dintre mijloacele eficiente este să combați explicit și ideologiile proplagiat, susținute instituțional în multe cazuri** (Tabelul 12).

3.6.3. Prin cauzalitate, propensiunea spre (ne)onestitate este un fenomen social total.

Nu este cazul să conchidem, însă, că fraudă intelectuală acolo unde și când există, în universitate, este numai efect al ideologiilor susținute oficial, instituțional. Astfel de comportamente pot fi corect interpretate ca „fenomene sociale totale” (Maus 1997), cu determinări multiple care duc la întregul social. Mai exact, analiza multivariată a datelor de sondaj a permis constatarea că **propensiunea spre fraudă intelectuală la studenți este cu atât mai mare cu cât gradul lor de informare în domeniu este mai redus, au note mai mici, învață în medii în care practicile academice sunt mai mult deficitare la alți studenți și la profesori și cu cât instituțiile universitare și de nivel ministerial sunt mai ezitante în a combate fraudă intelectuală** (vezi Tabelul 15, Tabelul 16, Tabelul 17, Tabelul 19).

Implicația pentru politicile în domeniu, oriunde se constată astfel de regularități, este aceea că **soluții-miracol la boala lipsei de integritate academică nu există. Acestea trebuie concepute, testate, evaluate și aplicate pe o plajă de diversitate pe deplin concordantă cu determinările cauzale menționate.**

3.6.4. Integritatea academică nu este diferențiată numai gradual ci și tipologic.

Ca pentru orice fenomen social, patologic sau nu, este util să distingem nu numai frecvența, intensitatea și cauzalitatea de producere, ci și diversitate calitativă, tipologică. Identificarea tipurilor de (ne)onestitate academică este importantă nu numai în logica de cercetare fundamentală ci și de cercetare aplicativă. O bună cunoaștere a variațiilor calitative, tipologice, în IA poate fi punct de pornire semnificativ în elaborarea unor politici educaționale. Desigur, tipologiile (ne)onestității academice pot fi foarte diferite, funcție de criterii, interese de cercetare. În cazul de față am pornit de la ipoteza că experiențele

educaționale și cele de migrație în străinătate contează mult pentru profilul de integritate al studentului. În consecință, în afara celor trei categorii de studenți la licență, master și doctorat am reținut și încă trei categorii suplimentare, respectiv studenții care au avut o bursă în străinătate, pe cei care au planuri structurate de a pleca în străinătate la studii sau pentru muncă și pe cei care nu au declarat explicit, în completarea chestionarului, niciuna dintre cele două experiențe de ciclu educațional sau de experiențe de migrație. Fiecare dintre cele șase categorii de studenți s-au dovedit, la testarea statistică necesară, a avea profiluri distincte, atât sub aspectul IA, cât și prin situația de status și experiențe.

Gruparea aparent artificială a celor care nu au dat detalii în chestionarul completat electronic în legătură cu ciclul educațional și experiența de migrație s-a dovedit a fi una foarte consistentă din punct de vedere socio-cultural. Cei aflați în această categorie sunt, tendențial vorbind (pe legea numerelor mari din statistică), studenți cu grad redus de informare pe teme de IA, cu note relativ mici (conform propriilor raportări din completarea chestionarului) în cadrul seriei de an, fără atașament la un anumit model profesoral din facultate și, de asemenea, fără a face facultatea în paralel cu un stagiul de ocupare profesională. În plus, ideologia lor de integritate este puternic orientată proplagiat (Tabelul 21).

Fără a mai intra acum în detalii, subliniem faptul că diferite categorii de studenți au diferite proiecte de strategie de viață și diferite mentalități la care adaptează și strategiile de integritate academică. Studenții care intenționează, spre exemplu, să plece în străinătate pentru studii sau pentru lucru, au un gen specific de socializare anticipativă. În virtutea strategiilor de viață pe care le-au adoptat, sunt spre critica instituțiilor din România responsabile cu structurile normative în materie de IA (Tabelul 21) și spre adoptarea unor modele culturale de integritate academică sub aspect comportamental (Tabelul 19).

Înțelegerea strategiilor de viață pe care le au diferite categorii de studenți și a practicilor lor dominante de IA, în concordanță cu modelul teoretic al comportamentelor planificate, prezentat și adoptat la început de capitol, pot constitui premise utile în structurarea unor politici educaționale de promovare a IA.

Problemele majore de IA sunt la nivelul studenților de la licență, al celor care, indiferent de ciclu educațional, sunt slab performanți în sistemul educațional și al celor care au o slabă cultură de migrație. Răspunsuri de politică educațională rămâne să fie găsite în special pentru aceste categorii de studenți.

Varietatea tipologică a IA este evidențiată în analiză nu numai prin tipologii de status educațional sau de migrație ci și prin configurații specifice de IA. Am distins, în acest sens (Tabelul 19) cinci categorii de studenți:

- a) cu IA minimă sub aspect atitudinal și comportamental,
- b) deficitari în principal la capitolul comportamental al IA,
- c) cu nivel mediu de integritate,
- d) deficitari în principal sub aspect valoric,
- e) cu nivel maxim de IA atât comportamental cât și valoric.

Condiționările cauzale sunt diferite pentru fiecare dintre aceste tipuri. Determinarea cea mai bogată, spre exemplu, se înregistrează la categoria studenților care sunt deficitari în principal la capitolul comportamental al IA.

3.6.5. Cât și cum contează efectul de facultate în IA?

În momentul în care, prin „experimente mentale”, de tipul analizelor de regresie multiplă, controlezi efectul multor alți factori, se poate ușor constata că efectul de facultate asupra IA continuă să fie unul semnificativ (Tabelul 17). Dacă se adaugă, însă, în modelele de analiză ca factori explicativi ai IA și percepțiile referitoare la gradul de preocupare pentru integritate pentru diferiți actori instituționali, atunci facultatea ca atare contează mai puțin. Mai exact, efectul de facultate asupra ideologiilor și al comportamentelor de onestitate academică se exercită în special prin activismul decanatelor și al consiliilor profesoriale. Acolo unde acestea sunt percepute de către studenți ca fiind preocupate de IA, practicile și ideologiile negative din domeniu sunt mult mai reduse ca intensitate.

Implicația practică a acestei constatări trimite la ideea că **decanatele, consiliile profesoriale și profesorii la curs și seminar pot avea un impact major în reducerea ideologiilor și practicilor negative în domeniul IA.**

3.7. Anexa 1. Indici folosiți în analiza datelor¹⁵

Indici	Descriere
PROPLAGIAT Indice toleranță la plagiat doctoral	Scor factorial înmulțit cu 100, cu șapte dintre variabilele incluse în tabelul din planșa 3. Indicatorii referitori la autoplăgiat și la coautorat nu au intrat în construirea indicelui din motive empirice (corelează mai puțin cu ceilalți indicatori) și teoretice (vizează dimensiuni specifice ale fraudei intelectuale, diferite de plagiat).

¹⁵ Pentru detalii asupra modului de culegere a datelor vezi capitolul 1 elaborat de drd. Corina Ilinca.

Indici	Descriere
ANTIPLAGIAT	Indicele PROPLAGIAT înmulțit cu -1 pentru scalarea directă a ideologiei de IA.
GRAVITATE Indice al gravității percepute a practicilor negative în IA	Scor factorial înmulțit cu 100, cu șapte dintre variabilele incluse în tabelul din planșa 5. Indicatorii referitori la autoplăgiat și la ajutarea unui coleg pentru a fraudă la un examen nu au intrat în construirea indicelui din motive empirice (corelează mai puțin cu ceilalți indicatori) .
FRAUDALT Indice practici negative de IA percepute la colegi	Scor factorial înmulțit cu 100, cu indicatori de fraudă folosiți la indicele anterior (GRAVITATE), referitori, însă, la comportamentul colegilor de facultate.
FRAUDEU Indice practici negative proprii de IA	Scor factorial înmulțit cu 100, cu indicatori de fraudă folosiți la indicele GRAVITATE, referitori, însă, la comportamentul propriu.
IDIA Indice al ideologiilor defavorabile integrității academice	Toate cele patru scoruri factoriale PROPLAGIAT, GRAVITATE, FRAUDALT, FRAUDEU au fost, la rândul lor, incluse în cadrul unei noi analize factoriale de tip OBLIMIN, din care au rezultat doi factori. Unul dintre aceștia a grupat indicii PROPLAGIAT și GRAVITATE și a fost desemnat prin IDIA.
PNIA Indice al practicilor negative în IA	Toate cele patru scoruri factoriale PROPLAGIAT, GRAVITATE, FRAUDALT, FRAUDEU au fost, la rândul lor, incluse în cadrul unei noi analize factoriale de tip OBLIMIN, din care au rezultat doi factori. Unul dintre aceștia a grupat indicii FRAUDEU și FRAUDALT și a fost desemnat prin PNIA.
LIAPROF Indice IA deficitară la agenți instituționali din spațiul universitar	Număr de practici negative adoptate des sau foarte des de către profesori din facultate, în evaluarea studentului: • notează studenții pe alte criterii decât nivelul cunoștințelor însușite • vin nepregătiți la cursuri, improvizează • citează incorect în propriile lucrări • manifestă toleranță la diferite forme de plagiat la studenți • manifestată toleranță la lipsa de rigoare în culegerea sau producerea datelor de cercetare
INSTITUȚII percepția rolului pe care diferiți agenți instituționali îl au în promovarea IA	Pe o scala de la 1 (foarte slabă calitate) la 10 (de foarte bună calitate) studenții au evaluat rolul pe care diferiți agenți instituționali îl au în promovarea IA: decanatul facultății, consiliul profesoral al facultății, majoritatea profesorilor din facultate, rectoratul universității, senatul universității, comitetul de etică al Universității București, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. Notele pentru cei șapte agenți sunt agregate prin scor factorial înmulțit cu 100.
PLANSTĂINĂTATE Grad de structurare a proiectelor de plecare în străinătate pentru student	Indice de numărare a intențiilor cristalizate de a pleca în străinătate pentru master, doctorat sau lucru, cu variația între 0 și 3.

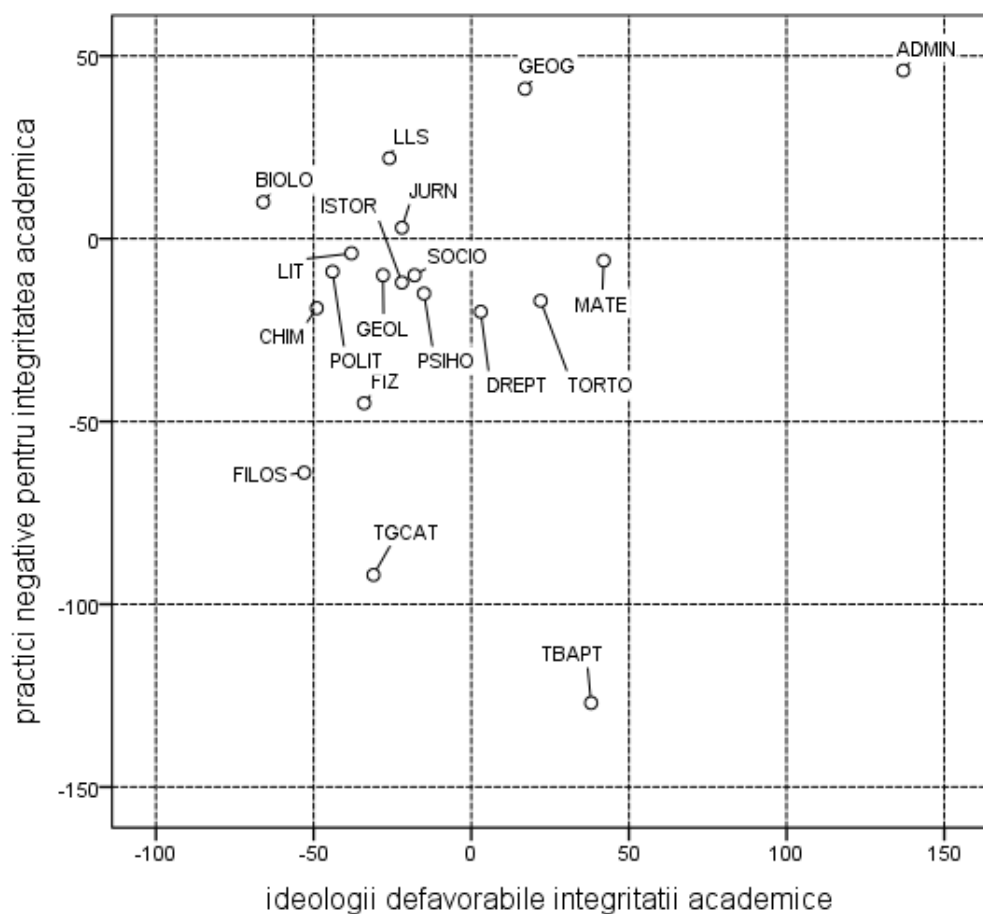
Indici	Descriere
INFORMARE Indice al gradului de informare a studentului în legătură cu IA	Indice de numărare a tipurilor de situații în care studentul a primit informații pe teme de IA în liceu, în facultate referitor la reguli de aplicat în domeniu, a citit Codul de Etică al Universității sau a semnat un angajament de respectare a regulilor de deontologie academică în anul I de facultate (valori între 0 și 4).

Indicii de tip scor factorial din acest tabel au fost elaborați de către echipa de autori ai volumului.

3.8. Anexa 2. Similitudini între profilele de IA la nivel de facultate

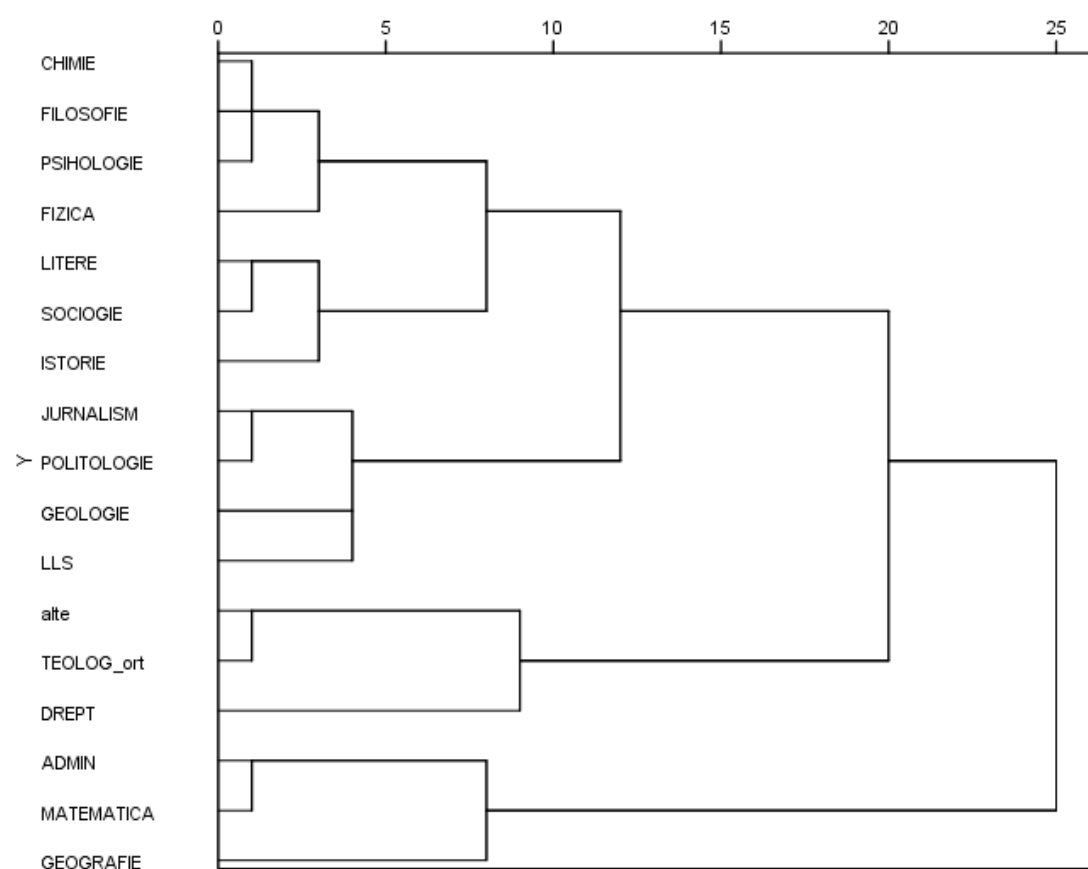
Triada discipline sociale-umaniste-de cunoaștere exactă nu funcționează în segmentarea facultăților din punct de vedere al profilului de integritate a studenților. Chiar facultăți cu același profil apar în graficul de mai jos în sectoare diferite din spațiul IA. Fiecare dintre disciplinele situate în afara nucleului foarte apropiat de mediile celor două axe analitice (marcate cu 0) trebuie analizate separat. Coordonatele pentru Facultatea de Biologie sunt instabile datorită numărului redus de răspunsuri.

Figura 5. Facultățile în spațiul integrității academice

O grupare a celor 19 facultăți din sondajul INTEGUNIV funcție de cele două dimensiuni referitoare la ideologie și practici a fost completată mai jos cu o analiză mai fină, pornind de la un set de opt indicatori de integritate, apelând la o analiză de tip cluster. Și în acest caz, însă, înregistrăm clustere de facultăți foarte eterogene ca domeniu de specializare. Greu de spus cât din grupare este efect de reprezentativitate a subeșantioanelor pe facultăți și cât reflectă efectiv similitudinile de profil de IA.

Figura 6. Gradul de similitudine a profilelor de integritate între facultăți

Facultățile cu profiluri similare de IA sunt marcate prin segmente de dreapta verticale în partea stângă a figurii. Un grad ridicat de similitudine a profilurilor de IA se înregistrează, spre exemplu, între studenții de la Litere, Sociologie și Istorie. Profilul fiecărei facultăți a fost definit prin câte opt indicatori referitori la IA (3 pentru ideologii, 3 pentru practici, unul pentru percepția profesorilor și unul pentru percepția instituțiilor). Analiza cluster prin metoda celui mai depărtat vecin, similitudini măsurate prin coeficienți de corelație. Gruparea *alte* include studenți de la facultăți reprezentate de numere foarte mici de studenți în eșantion (teologie baptistă, teologie greco-catolică și de la biologie).

Referințe bibliografice

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179-211.
- Babbie, E. R.. (2010). *Practica cercetării sociale*. Polirom.
- Beck, L., & Ajzen, I. (1991). Predicting dishonest actions using the theory of planned behavior. *Journal of research in personality*, 25(3), 285-301.
- CNECSDTI (2108). *Ghidului pentru identificarea plagiatului în lucrările științifice* (disponibil la <https://goo.gl/S6Upp1>).
- Mauss, M. (1997). *Eseu despre dar. Traducere Silvia Lupescu. Studiu introductiv de Nicu Gavriluță*. Iași: Polirom.
- NAS-NAE-IOM (National Academy of Sciences, N. A. o. E., and Institute, & Medicine).(1992). *Responsible Science. Volume 1: Ensuring the Integrity of the Research Process*: National Academies Press.
- Sandu, D. (2012). Noua miscare sociala anti-plagiat in Romania universitara. *Contributors.ro*. 25 iunie.
- Sandu, D. (2015). Plagiatul la demnitari sub cupola privilegiilor. *Contributors.ro*. 9 iulie.
- Sandu, D. (2017). Spre o diagnoză integrată a plagiatului. *Contributors.ro*. 20 martie.
- Treiman, D. J. (2014). *Quantitative data analysis: Doing social research to test ideas*: John Wiley & Sons.

Anexă cu distribuția răspunsurilor în sondajul INTEGUNIV

Corina Ilinca

Autorul este singurul responsabil pentru modul de analiză și interpretare a datelor în cadrul acestui capitol.

Această anexă cuprinde chestionarele în variantă integrală. Formatul este apropiat celui din versiunea electronică utilizată efectiv pentru completare. În interiorul chestionarelor am inclus distribuțiile procentuale pentru fiecare întrebare, mai puțin pentru întrebările deschise, și numărul de cazuri pentru fiecare item ($N=\dots$). Cifrele prezentate sunt cele rezultate din analiza datelor ponderate.

Mesajul de început stabilit pentru ambele studii a fost:

Realizăm acest sondaj pentru a putea fundamenta acțiuni de promovare a valorilor de integritate academică la nivel de universitate și de facultăți. Datele culese vor fi prelucrate statistic și cu asigurarea deplină a confidențialității răspunsurilor. Nici beneficiarul cercetării și nici persoanele care prelucrează datele nu vor avea acces la identificarea personală a respondenților.

- *Dacă întrebarea are răspunsuri prestabilite în formularul de chestionar, notați, vă rugăm, opțiunea dumneavoastră prin marcarea casetei corespunzătoare variantei alese.*
- *Dacă întrebarea este deschisă, fără variante de răspuns menționate deja, vă rugăm să notați în cuvinte proprii formularea pe care o considerați potrivită ca răspuns.*
- *Ne-ar fi extrem de util dacă ați răspunde la toate întrebările din chestionar astfel încât să dispunem de o bază de date care să permită analize bine fundamentate.*

Pentru orice eventuale lămuriri ne puteți contacta la: Corina Ilinca corina.ilinca@outlook.com sau Dumitru Sandu dumitru.sandu@gmail.com.

Vă mulțumim anticipat!

Chestionar pentru profesori - distribuțiile răspunsurilor adăugate

Evaluati, vă rugăm, fiecare dintre formulările de mai jos sub aspectul corectitudinii lor:

	Total incorect	În bună măsură incorect	În bună măsură corect	Pe deplin corect
„Semnatarul publicației științifice a preluat paragrafe întregi din alt autor, fără citare corectă, dar nu este plagiat pentru că textele cu citare deficitară nu conțin idei importante”. (N=535)	89%	7%	2%	1%
„Teza de doctorat/cartea nu este plagiată pentru că numai sub 4% din cuvintele care o compun au fost preluate incorect din alte lucrări”. (N=531)	38%	26%	27%	9%
„Da, teza de doctorat în discuție are multe pagini preluate ca atare, fără indicarea sursei, dar acum 20 de ani nu erau legile de astăzi din România și, în consecință, nu poate fi considerată un plagiat”. (N= 533)	72%	14%	6%	3%
„Teza de doctorat/articolul are multe paragrafe preluate incorect din alți autori dar are și contribuții originale valoroase și, în consecință, nu poate fi declarată ca fiind un plagiat”. (N= 535)	63%	27%	8%	1%
„Internetul este un spațiu public și, în consecință, pot prelua orice text de pe internet în referatele sau lucrările pe care le public, fără ghilimele și indicarea sursei”. (N=536)	91%	7%	1%	1%
„În spațiul universitar american preluarea a mai mult de opt cuvinte succesive, fără ghilimele și citarea de rigoare este	60%	26%	10%	5%

	Total incorect	În bună măsură incorect	În bună măsură corect	Pe deplin corect
considerată plagiere dar la noi în România nu se poate aplica o astfel de regulă”. (N=527)				
„Am elaborat lucrările noastre de doctorat cot la cot și ne-am înțeles că putem prelua fiecare din lucrarea celuilalt ceea ce dorim, fără a mai cita sursa” (N=537)	91%	6%	1%	1%
„Un text propriu, difuzat public anterior, poate fi preluat, cu sau fără mici modificări, pentru publicare sub semnătură proprie fără a mai cita sursa originală”. (N=536)	63%	26%	8%	3%
„Dacă sunt co-autor la o lucrare pot prelua, ulterior, fără citarea sursei, orice și oricât din lucrarea colectivă la care sunt co-autor”. (N=536)	83%	13%	2%	1%

Indicați cât de frecvent credeți că se petrec, la nivelul studenților din facultatea dumneavoastră, faptele descrise mai jos.

	Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent	Nu-mi dau seama
A ajuta un(o) coleg(ă) să promoveze prin fraudă un examen (N=536)	17%	17%	37%	15%	5%	9%
A copia la un examen de an (N=534)	13%	17%	39%	17%	9%	6%
A prelua de pe internet informații fără a menționa aceasta (N=535)	4%	9%	23%	34%	28%	3%
A prelua pasaje din lucrări tipărite fără a indica sursa	5%	12%	37%	30%	13%	3%

	Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent	Nu-mi dau seama
(N=533)						
A prezenta un referat scris de altcineva ca fiind o elaborare proprie (N=533)	14%	18%	34%	17%	5%	13%
A cita numai sursa, fără ghilimele, deși textul este mai mare de o propoziție (N=534)	4%	11%	32%	35%	13%	5%
A prelua pasaje din text tradus din limbi străine, fără ghilimele (N=536)	7%	14%	34%	29%	8%	7%
A produce fictiv date de cercetare pentru lucrări de examen (N=534)	34%	22%	17%	6%	2%	19%
A folosi repetat același text ca referat la examene diferite (N=535)	24%	20%	25%	9%	4%	19%

Vă rugăm să ne spuneți dacă la cursurile dumneavoastră în ultimii trei ani ați avut cazuri de studenți care au:

	Niciodată	Foarte rar	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent
Ajutat un(o) coleg(ă) să promoveze prin fraudă un examen (N=530)	40%	24%	16%	16%	3%	0%
Copiat la un examen (N=525)	23%	32%	18%	21%	5%	1%
Preluat de pe internet a unor informații fără a menționa aceasta (N=522)	11%	17%	17%	32%	19%	4%
Preluat pasaje din lucrări tipărite fără a indica sursa (N=530)	12%	22%	18%	31%	15%	3%

	Niciodată	Foarte rar	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent
Preluat un referat scris de altcineva ca fiind o elaborare proprie (N=524)	30%	20%	21%	21%	7%	1%
Citat numai sursa, fără ghilimele, deși textul era mai mare de o propoziție (N=531)	11%	17%	20%	29%	19%	4%
Preluat pasaje de text tradus din limbi străine, fără ghilimele (N=525)	14%	22%	20%	32%	11%	2%
Produs date fictive de cercetare pentru lucrări de examen (N=521)	54%	21%	13%	9%	2%	2%
Folosit repetat același text propriu ca referat la examene diferite (N=522)	44%	21%	15%	14%	4%	1%

În continuare, vă rugăm să evaluați cât de grave sunt, din punctul dumneavoastră de vedere, acțiunile descrise mai jos:

	Nu este o abatere de la integritatea academică	De gravitate redusă	De gravitate medie	Grav	Foarte grav	Nu-mi dau seama
A ajuta un(o) coleg(ă) să promoveze prin fraudă un examen (N=538)	1%	2%	5%	25%	66%	1%
A copia la un examen (N=537)	1%	1%	2%	20%	76%	0%
A prelua de pe internet informații fără a menționa aceasta (N=538)	1%	2%	9%	36%	51%	1%
A prelua pasaje din lucrări tipărite fără a indica sursa	1%	1%	3%	25%	70%	0%

	Nu este o abatere de la integritatea academică	De gravitate redusă	De gravitate medie	Grav	Foarte grav	Nu-mi dau seama
(N=537)						
A prezenta un referat scris de altcineva ca fiind o elaborare proprie (N=537)	1%	1%	1%	8%	89%	0%
A cita numai sursa, fără ghilimele, deși textul este mai mare de o propoziție (N=534)	3%	6%	21%	41%	30%	1%
A prelua pasaje din text tradus din limbi străine, fără ghilimele (N=535)	2%	4%	9%	33%	52%	1%
A produce fictiv date de cercetare pentru lucrări de examen (N=537)	1%	1%	2%	12%	82%	2%
A folosi repetat același text ca referat la examene diferite (N=536)	1%	2%	9%	28%	59%	1%

Din câte știți, la fiecare serie de studenți din facultate au fost prezentate, în ultimii trei ani de zile, regulile de citare corectă? (N=538)

1. Da 60%
2. Nu 8%
3. Nu știu 33%

Dumneavoastră personal ați sancționat, în ultimii trei ani, vreunul dintre studenții din facultatea dvs. pentru că a comis o fraudă intelectuală (dintre cele indicate anterior)? (N=535)

1. da 68%
2. nu 32%

Considerați că sancțiunile pentru plagiatul identificat la nivelul studenților din facultatea dvs. sunt: (N=537)

1. Prea severe	1%
2. Adecvate	47%
3. Excesiv de tolerante	22%
4. Nu se aplică nicio sancțiune	5%
5. Nu pot să apreciez	25%

Cunoașteți Codul de Etică al Universității dumneavoastră? (N=537)

1. L-am citit atent	34%
2. L-am răsfoit în grabă	38%
3. Nu l-am citit, dar știu că există	22%
4. Nu știu de existența lui	6%

Cum apreciați implicarea următoarele instituții în promovarea integrității academice în spațiul universitar? Acordați o notă de la 1 = se implică foarte puțin la 10 = se implică foarte mult.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Decanatul facultății dvs. (N=515)	6%	3%	2%	3%	9%	6%	7%	12%	21%	32%
Consiliul profesoral al facultății dvs. (N=514)	7%	3%	2%	3%	8%	7%	11%	15%	18%	27%
Majoritatea profesorilor din facultatea dvs. (N=514)	4%	2%	4%	5%	9%	7%	13%	17%	20%	20%
Rectoratul Universității dvs. (N=508)	5%	3%	2%	2%	7%	2%	8%	15%	24%	34%
Senatul Universității dvs. (N=507)	5%	3%	2%	3%	7%	5%	10%	15%	22%	30%
Comisia de Etică a Universității București (N=505)	3%	2%	2%	2%	6%	5%	4%	14%	21%	42%
Ministerul Educației	20%	7%	8%	8%	16%	9%	8%	10%	7%	9%

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Naționale (N=507)										
Șeful catedrei de care aparțineți (N=501)	7%	2%	3%	3%	6%	3%	5%	13%	20%	38%

Cum apreciați criteriile de acordare a titlurilor didactice (asistent, lector, conferențiar, profesor) din facultatea dvs.? (N=535)

1. Corecte, bine aplicate	51%
2. Corecte, prost aplicate	13%
3. Incorecte	13%
4. Nu cunosc criteriile	2%
5. Nu mă pot pronunța asupra modului lor de aplicare	22%

Cum apreciați criteriile de acordare a titlurilor didactice (asistent, lector, conferențiar, profesor) folosite de Comisia de atestare universitară de la Ministerul Educației? (N=536)

1. Corecte, bine aplicate	31%
2. Corecte, prost aplicate	13%
3. Incorecte	18%
4. Nu cunosc criteriile	5%
5. Nu mă pot pronunța asupra modului lor de aplicare	33%

Pentru a putea grupa răspunsurile pe categorii relevante, vă rugăm să menționați:

Facultatea în care predați acum, în cadrul Universității București (UB): (N=539)

1. Administrație și Afaceri	4%
2. Biologie	6%
3. Chimie	7%
4. Drept	6%
5. Filosofie	2%
6. Fizică	5%
7. Geografie	7%
8. Geologie și Geofizică	3%
9. Istorie	4%

10. Jurnalism și Științele Comunicării	3%
11. Limbi și Literaturi Străine	16%
12. Litere	10%
13. Matematică și Informatică	8%
14. Psihologie și Științele Educației	7%
15. Sociologie și Asistență Socială	4%
16. Științe Politice	3%
17. Teologie Baptistă	1%
18. Teologie Ortodoxă	5%
19. Teologie Romano-Catolică	1%

Genul (N=525)

1. Masculin	46%
2. Feminin	54%

Vârsta în ani împliniți:

--

Gradul didactic: (N=514)

1. Lector	35%
2. Asistent	15%
3. Conferențiar	24%
4. Profesor	26%

Aveți cursuri sau seminarii la: (posibil răspuns multiplu dacă este cazul) (N=539)

1. licență	87%
2. master	71%
3. doctorat	14%

Conduceți doctorate: (N=521)

1. da	19%
2. nu	78%

Ați avut stagii de specializare/predare în străinătate: (N=525)

1. da, peste 3 luni	45%
2. da, sub 3 luni	27%
3. nu	28%

Sunteți membru în consiliul profesoral al facultății dumneavoastră: (N=518)

1. da	32%
2. nu	68%

Sunteți membru în senatul UB: (N=523)

1. da	9%
2. nu	91%

Vă rugăm să menționați indicele dumneavoastră Hirsch înregistrat pe baza citărilor din Google Scholar:

Și, în final, câteva întrebări mai generale pentru a putea încadra opiniile despre integritatea academică în context.

Credeți că în Facultatea dumneavoastră lucrurile merg într-o direcție bună sau într-o direcție greșită, sub aspectul respectării integrității academice?

1. Direcția este bună	72%
2. Direcția este greșită	10%
3. Nu știu	16%
4. Nu răspund	3%

Justificați, vă rugăm, răspunsul ...

Care credeți că sunt principalele probleme în respectarea deontologiei academice, specifice nivelului de învățământ la care vă aflați, în Facultate (licență, master, doctorat)?

Aveți sugestii pentru direcții de acțiune menite să asigure în Facultate și/sau Universitate un mediu mai bun pentru promovarea integrității academice?

Chestionar pentru studenți - distribuțiile răspunsurilor adăugate

Facultatea în care studiați acum, în cadrul Universității București (UB): (N=3608)

1. Administrație și Afaceri	6%
2. Biologie	3%
3. Chimie	1%
4. Drept	13%
5. Filosofie	2%
6. Fizică	2%
7. Geografie	7%
8. Geologie și Geofizică	2%
9. Istorie	4%
10. Jurnalism și Științele Comunicării	4%
11. Limbi și Literaturi Străine	11%
12. Litere	9%
13. Matematică și Informatică	7%
14. Psihologie și Științele Educației	12%
15. Sociologie și Asistență Socială	9%
16. Științe Politice	3%
17. Teologie Baptistă	0%
18. Teologie Ortodoxă	5%
19. Teologie Romano-Catolică	1%

În anul universitar anterior ați studiat... (N=3158)

1. Tot în această facultate: Vă rugăm să completați răspunsurile la întrebările de evaluare din chestionar prin raportare la situația din facultatea din UB în care studiați acum. 84%
2. În altă facultate din Universitatea București: Vă rugăm să completați răspunsurile la întrebările de evaluare din chestionar prin raportare la situația din facultatea din UB în care vă aflați în anul anterior. 4%
3. Într-o facultate din afara Universității București: Vă rugăm să completați răspunsurile la întrebările de evaluare din chestionar prin raportare la situația din facultatea din afara UB în care vă aflați în anul anterior. 4%

4. În liceu: Nu completați formularul de chestionar. Sondajul nu este destinat studenților din primul an de facultate. 9%

Evaluați, vă rugăm, fiecare dintre formulările de mai jos sub aspectul corectitudinii lor:

	Total incorect	În bună măsură incorect	În bună măsură corect	Pe deplin corect
„Semnatarul publicației științifice a preluat paragrafe întregi din alt autor, fără citare corectă, dar nu este plagiat pentru că textele cu citare deficitară nu conțin idei importante”. (N=2061)	73%	17%	8%	2%
„Teza de doctorat/cartea nu este plagiată pentru că numai sub 4% din cuvintele care o compun au fost preluate incorect din alte lucrări”. (N=2038)	27%	26%	33%	14%
„Da, teza de doctorat în discuție are multe pagini preluate ca atare, fără indicarea sursei, dar acum 20 de ani nu erau legile de astăzi din România și, în consecință, nu poate fi considerată un plagiat”. (N=2039)	62%	19%	13%	5%
„Teza de doctorat/articolul are multe paragrafe preluate incorect din alți autori dar are și contribuții originale valoroase și, în consecință, nu poate fi declarată ca fiind un plagiat”. (N=1708)	48%	31%	16%	5%
„Internetul este un spațiu public și, în consecință, pot prelua orice text de pe internet în referatele sau lucrările pe care le public, fără ghilimele și indicarea sursei”. (N=1708)	79%	13%	6%	3%
„În spațiul universitar american preluarea mai mult de opt cuvinte succesive, fără ghilimele și citarea de rigoare este considerată plagiere dar la noi în România nu se poate aplica o astfel de regulă”. (N=1683)	49%	26%	18%	8%

	Total incorect	În bună măsură incorect	În bună măsură corect	Pe deplin corect
„Am elaborat lucrările noastre de doctorat cot la cot și ne-am înțeles că putem prelua fiecare din lucrarea celuilalt ceea ce dorim, fără a mai cita sursa” (N=1514)	75%	17%	7%	2%
„Un text propriu, difuzat public anterior, poate fi preluat, cu sau fără mici modificări, pentru publicare sub semnătură proprie fără a mai cita sursa originală”. (N=1507)	62%	19%	13%	6%
„Dacă sunt co-autor la o lucrare pot prelua, ulterior, fără citarea sursei, orice și oricât din lucrarea colectivă la care sunt co-autor”. (N=1507)	63%	21%	12%	4%

Indicați cât de frecvent credeți că se petrec, în facultatea dumneavoastră, la nivelul studenților, acțiunile descrise mai jos.

	Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent	Nu-mi dau seama
Tolerarea oricărei forme de fraudă la examen pentru colegi/colege (N=1490)	33%	17%	20%	12%	11%	7%
Copiatul la un examen (N=1469)	25%	16%	24%	17%	14%	5%
Preluarea de pe internet a unor informații fără a menționa acest lucru (N=1462)	18%	15%	24%	19%	15%	8%
Preluarea unor pasaje din lucrările altor autori, fără a indica sursa (N=1421)	17%	20%	30%	20%	7%	6%
Prezentarea unui referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie	25%	25%	22%	14%	8%	6%

	Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent	Nu-mi dau seama
(N=1404)						
Citarea sursei, dar fără ghilimelele de rigoare, deși textul pe care îl prezentați ca fiind propriu este mai mare de aproximativ 10-15 cuvinte (N=1397)	18%	21%	27%	16%	8%	9%
Preluarea unor pasaje de text tradus din limbi străine, fără ghilimele (N=1346)	15%	19%	25%	22%	10%	8%
Producerea de date fictive de cercetare pentru lucrări de examen sau publicabile (N=1346)	34%	23%	18%	7%	4%	14%
Folosirea repetată a aceluiași text propriu ca referat la examene diferite (N=1342)	26%	22%	24%	12%	5%	12%

Vă rugăm să ne spuneți dacă dumneavoastră, pe parcursul anilor de studenție ați:

	Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent
Facilitat fraude la examen pentru colegi/colege (N=1326)	74%	12%	11%	2%	1%
Copiat la un examen (N=1314)	64%	19%	14%	2%	1%
Preluat de pe internet a unor informații fără a menționa acest lucru (N=1318)	57%	23%	16%	3%	2%
Preluat pasaje din lucrări care nu vă aparțin, fără a indica sursa (N=1290)	70%	18%	10%	2%	1%
Prezentat un referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie (N=1282)	90%	5%	3%	2%	0%
Citat sursa, dar fără ghilimelele de rigoare,	64%	21%	12%	3%	1%

	Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent
deși textul deși textul pe care îl prezentați ca fiind propriu este mai mare de aproximativ 10-15 cuvinte (N=1283)					
Preluat pasaje de text tradus din limbi străine, fără ghilimele (N=1269)	60%	20%	14%	5%	1%
Produs date fictive de cercetare pentru lucrări de examen sau publicabile (N=1259)	85%	8%	5%	2%	0%
Folosit repetat același text propriu ca referat la examene diferite (N=1262)	73%	15%	9%	2%	1%

Din cât cunoașteți, în facultatea dvs. sunt profesori, conferențieri, lectori sau asistenți care

	Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent	Nu-mi dau seama
Notează studenții pe alte criterii decât nivelul cunoștințelor însușite (N=1247)	44%	18%	21%	7%	4%	6%
Vin nepregătiți la cursuri, improvizează (N=1227)	48%	21%	18%	6%	4%	4%
Citează incorect în propriile lucrări (N=1218)	56%	16%	10%	4%	2%	13%
Manifestă toleranță la diferite forme de plagiat la studenți (N=1245)	50%	20%	16%	5%	2%	6%
Adoptă formule jignitoare în comunicarea cu studenții (N=1248)	65%	16%	13%	2%	1%	2%
Practică diferite forme de hărțuire sexuală (N=1246)	84%	7%	3%	1%	0%	6%

	Foarte rar sau deloc	Rar	Uneori	Frecvent	Foarte frecvent	Nu-mi dau seama
Nu le indică studenților ce au greșit în lucrări scrise (N=1249)	32%	18%	22%	15%	10%	3%

Din cât cunoașteți, în facultatea dvs. sunt profesori, conferențieri, lectori sau asistenți care manifestă alte practici negative? Care?

În continuare, vă rugăm să evaluați cât de grave sunt, din punctul dumneavoastră de vedere, acțiunile descrise mai jos:

	Nu este o abatere de la integritatea academică	De gravitate redușă	De gravitate medie	Grav	Foarte grav
Facilitarea fraudei la examen pentru colegi/colege (N=1227)	3%	10%	19%	31%	37%
Copiatul la un examen (N=1205)	2%	8%	17%	36%	36%
Preluarea de pe internet a unor informații fără a menționa acest lucru (N=1206)	3%	10%	22%	34%	31%
Preluarea unor pasaje din lucrări care nu vă aparțin, fără a indica sursa (N=1195)	3%	6%	17%	32%	42%
Prezentarea unui referat scris de altcineva ca fiind o lucrare proprie (N=1191)	3%	4%	8%	25%	61%
Citarea sursei, dar fără ghilimelele de rigoare, deși textul prezentat ca fiind propriu este mai mare de aproximativ 10-15 cuvinte	4%	13%	23%	31%	30%

	Nu este o abatere de la integritatea academică	De gravitate redusă	De gravitate medie	Grav	Foarte grav
(N=1189)					
Preluarea unor pasaje de text tradus din limbi străine, fără ghilimele (N=1161)	5%	13%	23%	30%	29%
Producerea de date fictive de cercetare pentru lucrări de examen sau publicabile (N=1164)	3%	6%	11%	24%	57%
Folosirea repetată a aceluiași text propriu ca referat la examene diferite (N=1161)	8%	17%	27%	27%	22%

Există, în facultatea dvs., profesori care constituie un model moral pentru dumneavoastră?
(N=1162)

1. da, mai mulți 85%
2. da, unul singur 10%
3. nu există 5%

La seria de studenți din care faceți parte au fost prezentate regulile de citare corectă?
(N=1166)

1. da 71%
2. nu 14%
3. nu știu 15%

Dvs. personal, ați semnat în primul an de studii, ca student, un angajament că nu veți practica plagiatul sau alte forme de fraudă intelectuală? (N=1148)

1. da 47%
2. nu 53%

Ați aflat despre sancționarea vreunui student din facultatea dvs. pentru că a comis vreo fraudă intelectuală (dintre cele indicate anterior)? (N=1163)

1. da 39%
2. nu 61%

Considerați că sancțiunile pentru plagiatul identificat la nivelul studenților din facultatea dvs. sunt: (N=1161)

1. Prea severe 5%
2. Adecvate 43%
3. Excesiv de tolerante 10%
4. Nu se aplică nicio sancțiune 8%
5. Nu pot să apreciez 35%

Cunoașteți Codul de Etică al Universității dumneavoastră? (N=1158)

1. L-am citit atent 15%
2. L-am răsfoit în grabă 27%
3. Nu l-am citit, dar știu am că există 36%
4. Nu știu de existența lui 21%

Cum apreciați implicarea următoarele instituții în promovarea integrității academice în spațiul universitar? Acordați o notă de la 1 = se implică foarte puțin la 10 = se implică foarte mult.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Decanatul facultății dvs. (N=1122)	7%	3%	5%	5%	13%	6%	10%	15%	14%	23%
Consiliul profesoral al facultății dvs. (N=1102)	5%	4%	4%	4%	13%	7%	12%	15%	16%	20%
Majoritatea profesorilor din facultatea dvs. (N=1110)	3%	2%	5%	3%	9%	8%	13%	20%	18%	22%
Rectoratul Universității dvs. (N=1084)	7%	3%	5%	5%	13%	8%	10%	15%	14%	19%
Senatul Universității dvs. (N=1084)	8%	5%	4%	5%	13%	8%	9%	17%	14%	18%

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Comisia de Etică a Universității București (N=1078)	8%	4%	4%	5%	13%	8%	8%	14%	14%	22%
Asociația studenților (N=1083)	13%	6%	5%	4%	10%	8%	10%	13%	11%	20%
Ministerul Educației Naționale (N=1085)	26%	8%	10%	6%	13%	8%	9%	8%	6%	7%

În ce măsură considerați că, în această facultate ...

	În foarte mică măsură	În mică măsură	În mare măsură	În foarte mare măsură
Sunteți corect apreciat de profesori (N=1133)	4%	15%	56%	25%
Sunteți tratat corespunzător de personalul din administrație (N=1131)	7%	18%	45%	30%
Vă puteți forma profesional corespunzător aspirațiilor (N=1132)	9%	22%	44%	25%

În următorii cinci ani intenționați să ...

	Sigur nu	Probabil nu	Da, probabil	Da, sigur	Nu știu	Nu este cazul, sunt deja la master/doctorat
Urmați un program de master în această facultate (N=1094)	6%	9%	22%	16%	7%	39%
Urmați un program de master în altă facultate din UB (N=1058)	22%	17%	14%	4%	16%	29%
Urmați un program de master în altă facultate din țară, din afara UB (N=1058)	27%	15%	13%	3%	15%	27%
Plecați la un master în	23%	15%	17%	4%	16%	25%

	Sigur nu	Probabil nu	Da, probabil	Da, sigur	Nu știu	Nu este cazul, sunt deja la master/doctorat
străinătate (N=1058)						
Urmați un program doctoral în această facultate (N=1068)	19%	15%	21%	6%	22%	17%
Urmați un program doctoral în altă facultate din UB (N=1054)	34%	18%	8%	2%	22%	15%
Urmați un program doctoral în altă facultate din țară, din afara UB (N=1045)	36%	18%	7%	1%	23%	16%
Urmați un program doctoral în străinătate (N=1048)	31%	17%	16%	3%	20%	13%
Vă specializați pentru cercetare-învățământ universitar (N=1068)	22%	18%	19%	14%	17%	10%
Lucrați, după studii, în străinătate (N=1062)	20%	19%	23%	6%	24%	9%

Pe dumneavoastră personal, ce vă atrage cel mai mult la experiența de studiu în străinătate?
(N=298)

1. Accesul la biblioteci și materiale științifice	15%
2. Posibilitatea de a stabili interacțiuni cu colegi din mai multe țări	8%
3. Posibilitatea de a primi îndrumarea unor profesori cu renume	13%
4. Prestigiul social pe care îl oferă studiul în străinătate	6%
5. Posibilitatea de a vizita și cunoaște o țară nouă	16%
6. Șanse sporite de a lucra, după studii, în străinătate	26%
7. Nu răspund	5%
8. Alte aspecte. Care? _____	11%

În liceul pe care l-ați absolvit au fost prezentate la clasă reguli de citare corectă? (N=1115)

1. Da 31%
2. Nu 69%

Pentru a putea grupa răspunsurile pe categorii relevante, vă rugăm să menționați:

Genul (N=1104)

1. masculin 26%
2. feminin 75%

Vârsta în ani împliniți:

--

Domiciliul stabil îl aveți în: (N=1089)

1. rural 21%
2. urban 79%

Student la: (N=1089)

1. licență 51%
2. master 35%
3. doctorat 14%

Anul de studii:

--

Sunteți admis/ă pe locuri: (N=1087)

1. subvenționate 84%
2. cu taxă 17%

În afara facultății, lucrați: (N=1100)

1. nu 43%
2. da, timp parțial 29%
3. da, timp integral 34%

Cheltuielile pe perioada studiilor sunt asigurate (în afară de bursă): (N=1101)

1. de familie în întregime	41%
2. de dumneavoastră în întregime	30%
3. de dumneavoastră și familie	29%

Ați avut vreo bursă în străinătate: (N=1100)

1. nu	90%
2. da	10%

De obicei, veniți la cursuri ... (N=1099)

1. foarte rar	1%
2. rar	8%
3. des	23%
4. aproape la toate cursurile	68%

De obicei, veniți la seminarii/ laboratoare ... (N=1100)

1. foarte rar	1%
2. rar	5%
3. des	19%
4. aproape la toate seminariile/ laboratoarele.	76%

Conform mediei de notare de la ultima sesiune de examene din anul trecut, ați spune că vă situați între studenții: (N=1092)

1. cu note foarte mari (raportate la media generală de an)	41%
2. cu note mari (raportate la media generală de an)	51%
3. cu note sub media de an	6%
4. cu note mici, raportate la media generală de an	2%

Și, în final, câteva întrebări mai generale pentru a putea încadra opiniile despre integritatea academică în context.

Credeți că în universitatea din care faceți parte lucrurile merg într-o direcție bună sau într-o direcție greșită, sub aspectul respectării integrității academice? (N=1085)

1. Direcția este bună	65%
2. Direcția este greșită	10%
3. Nu știu	25%

Credeți că în Facultatea dumneavoastră lucrurile merg într-o direcție bună sau într-o direcție greșită, sub aspectul respectării integrității academice? (N=1079)

1. Direcția este bună	69%
2. Direcția este greșită	11%
3. Nu știu	20%

Justificați, vă rugăm, răspunsul ...

Care credeți că sunt principalele probleme în respectarea deontologiei academice, specifice nivelului de învățământ la care vă aflați, în Facultate (licență, master, doctorat)?

Aveți sugestii pentru direcții de acțiune menite să asigure în Facultate și/sau Universitate un mediu mai bun pentru promovarea integrității academice?

*Tiparul s-a executat sub cda 4531/2019
la Tipografia Editurii Universității din București*